

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ІХ Міжнародної науково-практичної конференції
«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕФОРМИ
В КОНТЕКСТІ
ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ»

Рівне · 21–22 листопада 2013 року

У двох томах

Том 1. Актуальні економічні та соціальні питання

Дніпропетровськ
Видавець Біла К. О.
2013

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова оргкомітету:

Корецький М. Х. – д. держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, в. о. ректора Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне.

Члени оргкомітету:

- Бакуменко С. Д. – д. держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи Академії муніципального управління, м. Київ;
- Дацій О. І. – д. е. н., професор, Заслужений працівник освіти України, директор Науково-навчального інституту регіонального управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління, м. Київ;
- Бутко М. П. – д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та державного управління Чернігівського державного технологічного університету.

С 69 Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України : зб. наук. праць ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 листоп. 2013 р. : у 2 т. – Дніпропетровськ: Біла К. О., 2013.

ISBN 978-617-645-150-1

Т. 1 : Актуальні економічні та соціальні питання. – 2013. – 110 с.

ISBN 978-617-645-151-8

У збірнику надруковано наукові праці ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України».

Даний том містить роботи по секціях: «Соціально-економічна трансформація в контексті інтеграційного вибору України», «Стратегія підприємства на сучасному етапі становлення економіки України (підприємницька діяльність, маркетинг, облік, аудит, консалтинг)», «Економіка природокористування та енергозбереження», «Розвиток інформаційних систем в економіці», «Альтернативні методики викладання в економічних ВНЗ».

Для студентів, аспірантів, викладачів та співробітників ВНЗів.

УДК 336
ББК 65.02

ISBN 978-617-645-150-1

ISBN 978-617-645-151-8 (Т. 1)

© Авторський колектив, 2013

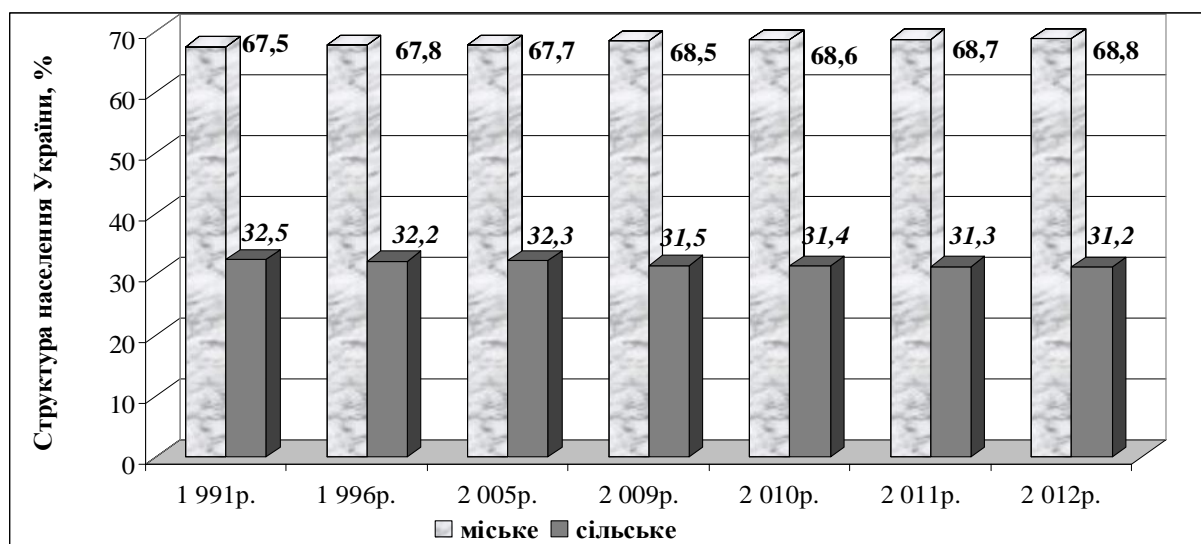
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

К. е. н. Ажаман І. А.

Одеська державна академія будівництва та архітектури, Україна

БЛАГОУСТРІЙ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЧИННИКА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Дослідження динаміки розвитку сільської місцевості за 2007–2011 роки свідчить про стійку тенденцію до скорочення чисельності сіл в Україні. За вказаний період з мапи зникло 54 сільські населені пункти. Сучасне село стає все менш привабливим для проживання, що відображається в зменшенні чисельності сільського населення та зростанні його кількості в місті (рис. 1).

Рис. 1. Питома вага сільського та міського населення в загальній його чисельності України, % (на 1 січня року)
(Джерело: [1])

Так, починаючи з 1991 року частка сільського населення зменшилась з 32,5 до 31,2 %, а міського – відповідно зросла до 68,8 %. На міграцію сільського населення до міста впливають: відсутність достатньої кількості робочих місць, низький рівень оплати праці в сільському господарстві (де працює значна частина сільських мешканців), низький рівень розвитку соціальної інфраструктури (низька забезпеченість дитячими садками, медичними закладами) та інше. Проте, на нашу думку, одним з провідних чинників, який обумовлює вибір міста для проживання, є рівень його благоустрою (табл. 1).

При дослідженні рівня забезпеченості найбільш важливими комунікаціями – водопостачання, газифікація та наявність каналізації встановлено, що всього 22 % сільських населених пунктів мають водопровід, в місті ж цей показник становить 99 %. Щодо каналізації, то станом на 2011 рік лише 2,5 % сільських поселень забезпечені централізованою каналізацією, інші ж мають вирішувати цю проблему шляхом спорудження вигрібних ям та інших споруд. В містах наявність каналізації станом на 2011 рік становила 96,5 %.

Таблиця 1. Благоустрій населених пунктів в Україні [1]

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011р. до 2007р., +/-	2011р. до 2007р., %
Кількість:							
- міст	458	459	459	459	459	1	100,2
- селищ міського типу	886	886	885	885	885	-1	99,9
- сільських населених пунктів	28504	28490	28471	28457	28450	-54	99,8
Кількість населених пунктів, які мають водопровід							
Міст	454	455	456	455	456	2	100,4
% до загальної кількості	99,1	99,1	99,3	99,1	99,3	0,2	X
Селищ міського типу	769	767	771	771	775	6	100,8
% до загальної кількості	86,8	86,6	87,1	87,1	87,6	0,8	X
Сільських населених пунктів	6280	6283	6316	6298	6312	32	100,5
% до загальної кількості	22,0	22,1	22,2	22,1	22,2	0,2	X
Мають каналізацію							
Міст	440	443	445	443	443	3	100,7
% до загальної кількості	96,1	96,5	96,9	96,5	96,5	0,4	X
Селищ міського типу	496	497	503	512	512	16	103,2
% до загальної кількості	56,0	56,1	56,8	57,9	57,9	1,9	X
Сільських населених пунктів	742	737	737	727	709	-33	95,6
% до загальної кількості	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	-0,1	X
Газифіковані тільки природним та природним і зрідженим газом							
Міст	418	420	421	423	424	6	101,4
% до загальної кількості	91,3	91,5	91,7	92,2	92,4	1,1	X
Селищ міського типу	592	602	609	617	631	39	106,6
% до загальної кількості	66,8	67,9	68,8	69,7	71,3	4,5	X
Сільських населених пунктів	12281	13080	13447	13965	14391	2110	117,2
% до загальної кількості	43,1	45,9	47,2	49,1	50,6	7,5	X
Газифіковані тільки зрідженим газом							
Міст	34	32	32	30	29	-5	85,3
% до загальної кількості	7,4	7,0	7,0	6,5	6,3	-1,1	X
Селищ міського типу	238	221	213	203	190	-48	79,8
% до загальної кількості	26,9	24,9	24,1	22,9	21,5	-5,4	X
Сільських населених пунктів	14749	13804	13443	12836	12362	-2387	83,8
% до загальної кількості	51,7	48,5	47,2	45,1	43,5	-8,3	X

Газифікація сільських населених пунктів в 1,5 раз нижче показників селищ міського типу та в 2 рази, ніж в містах. Значення цього показника є ще більш неоднозначним, якщо врахувати наступне – згідно особливостей проведення статистичних обстежень з 2006 року до газифікованих природним газом включають населені пункти, в яких хоча б один із споживачів використовує природний газ з газопроводу на комунально-побутові потреби; природним та зрідженим газом – населені пункти, у яких хоча б один із споживачів використовує природний газ з газопроводу та хоча б один із споживачів використовує зріджений газ з газобалонної установки, яка знаходиться на обслуговуванні газового господарства; зрідженим газом – населені пункти, у яких хоча б один із споживачів використовує зріджений газ. Тобто в населений пункт може бути проведений газ, проте це не означає, що всі його мешканці користуються ним або в змозі приєднатися до мереж газопостачання, що обумовлюється їх фінансовими можливостями.

Таким чином, рівень благоустрою сільських населених пунктів є низьким, так як їх мешканці в переважній більшості не мають доступу до основних видів централізованих комунікацій і вирішують питання водопостачання, оснащення осель каналізацією та інші самостійно. Він не сприяє поверненню висококваліфікованих спеціалістів до села, а отже лишає сільське господарство можливостей залучення до виробничо-господарських операцій працівників з високим рівнем знань та досвідом.

Вирішення питань благоустрою сільських населених пунктів є нагальним, проте пришвидшення темпів проведення таких робіт обмежується інвестиційними можливостями державних та місцевих органів влади. Тому пропонується, з одного боку, розробляти механізми до підвищення інвестиційної привабливості сільських територій, пошуку нових джерел та суб'єктів капіталовкладень, а з іншого – визначати напрямки реалізації альтернативних проектів, які базуватимуться на сучасних досягненнях науки і техніки – використання сонячної енергії для опалення та гарячого водопостачання, енергії вітру для забезпечення електроенергією та інше.

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України за 2011 р. / за ред. О. Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август-Трейд», 2012. – 559 с.

К. е. н. Бахчиванжи Л. А., Самокіш К. В.

Одеський державний аграрний університет, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРА

2012 рік, як і в свій час 1999 рік, став переломним для української бухгалтерії. Саме з 1 січня 2012 року, згідно з нормами статті 12 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, що проводять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність і консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [1].

В першу чергу варто звернути увагу на випадки, коли складання звітності за міжнародними стандартами є обов'язковим для суб'єктів господарювання. Відповідно ч. 6 статті 40 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», публічні акціонерні товариства повинні додатково розкривати інформацію про свою діяльність на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [2].

Також у відповідності до Порядку № 981 Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку зобов'язала публічні акціонерні товариства супроводжувати представлення квартальної та річної звітності оприлюднення фінансових звітів, складання їх за міжнародними стандартами фінансової звітності [3].

На думку Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, подання публічними акціонерними товариствами звітності за МСФЗ дозволить керівникам, головним бухгалтерам і аудиторам учасників ринку цінних паперів суттєво покращити якість інформації, яка розкривається на ринку цінних паперів, а також зробить фінансову звітність учасників фондового ринку більш прозорою та зрозумілою для інвесторів.

Застосування МСФЗ має можливість стати одним із чинників вдосконалення системи корпоративного управління, розробки та прийняття кодексів етики акціонерними товариствами. Повний комплект фінансових звітів, які емітент повинен подати відповідно до чинного законодавства, регулюється безпосередньо МСФЗ та складається з наступних звітів:

- а) звіт про фінансовий стан на кінець періоду;
- б) звіт про сукупні прибутки та збитки за період;
- в) звіт про зміни у власному капіталі за період;
- г) звіт про рух грошових коштів за період;

г) примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснювальні примітки;

д) звіт про фінансовий стан на початок найбільш раннього порівняльного періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей своїх фінансових звітів, або коли він перекласифікує статті своїх фінансових звітів.

Варто зазначити, що Міжнародні стандарти фінансової звітності – це стандарти виключно звітності, тобто заключного етапу бухгалтерської роботи. Вони не висувають ніяких спеціальних вимог до обліку і компанія має право вибрати будь-який доступний спосіб отримання міжнародної звітності.

Власнику або керівнику підприємства необхідно виробити правильну стратегію впровадження МСФЗ. Існує два основних підходи до вирішення питання про переведення фінансової звітності на міжнародні стандарти:

- трансформація бухгалтерської звітності, складеної відповідно до національних стандартів на звітність в стандартах МСФЗ;
- конверсія або ведення паралельно з національними стандартами управлінського обліку відповідно до МСФЗ.

Повна трансформація – переведення даних бухгалтерського обліку в кінці періоду шляхом декласифікації статей звітності або господарських операцій та внесення коригувань відповідно до МСФЗ. Повна трансформація з урахуванням вимог по перерахунку в іноземну валюту – приведення даних бухгалтерського обліку за НСБО в кінці періоду до вимог МСФЗ з додатковим перерахуванням в іноземну валюту відповідно до встановлених курсів.

Повна конверсія (паралельний облік) – введення спеціалістом з обліку двох баз даних фінансової звітності: української і міжнародної;

Трансляція – автоматизований процес перенесення даних в окремий реєстр бухгалтерського або управлінського обліку з автоматичним коригуванням та формуванням звітності відповідно МСФЗ.

Оскільки важливим є саме результат, підприємство має право на свій розсуд обрати найбільш зручний для себе метод. Значна кількість компаній готують фінансову звітність, переносючи дані бухгалтерського обліку в такі системи, як Excel, і вручну конвертують звітність відповідно до вимог міжнародних стандартів, але варто зазначити, що при великій кількості операцій конвертувати бухгалтерські дані досить проблематично, тому великі підприємства змушені використовувати спосіб трансляції.

У час нових інформаційних технологій серед програмного забезпечення існують продукти, які дозволяють скоротити тимчасові витрати по внесенню даних в систему. Таким чином, джерелом для формування звітності в кінцевому підсумку будуть служити одні й ті самі первинні бухгалтерські документи.

Впровадивши на підприємстві інформаційну систему, яка дозволить автоматично проводити конвертацію облікових даних з національної системи обліку в МСФЗ, вдасться заощадити час. Таким чином, рішення проблеми оперативної підготовки звітності відповідно до МСФЗ полягає в комп'ютеризації обліку. Єдиним недоліком такого способу підготовки звітності за МСФЗ є вартість програмного забезпечення та послуги з впровадження комп'ютерного забезпечення, які можуть коштувати мільйони або десятки мільйонів гривень.

При складанні звітності публічними акціонерними товариствами за міжнародними стандартами, виникає ряд важливих етапів впровадження без виконання яких не можлива подальша робота.

Нами досліджено можливі шляхи запровадження обліку за МСФЗ в акціонерних товариствах аграрного сектора Саратського району, Одеської області, яких існує три.

В результаті реорганізації колишніх відкритих акціонерних товариств в районі створено три публічні акціонерних товариства, основним видом діяльності яких є виноградарство та виноробство, що накладає свою специфіку ведення обліку.

Для запровадження МСФЗ в цих підприємствах необхідно створити відповідну службу, визначити її функції, закріпити обов'язки за відповідальними особами шляхом розробки внутрішніх розпорядчих документів. Одним з основних моментів, який необхідно прописати у таких документах є безперервне оновлення фахівцями відповідної служби власних баз знань, оскільки МСФЗ досить динамічні.

Зваживши переваги та недоліки кожного зі шляхів впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (трансформації та конверсії), керівництво підприємства, не виключаючи отримання консультацій у провідних спеціалістів, повинно вибрати найоптимальніший. Але, навіть зробивши такий важливий крок, не варто очікувати на складання повноцінної звітності, яка відповідає всім встановленим для розкриття інформації вимогам у короткостроковій перспективі. Важливо розуміти, що цей процес є поступовим і вимагає особливої ретельності, якщо ціллю є створення якісно нової системи обліку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Порядок про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу організатора торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

Бордюгова О. О.

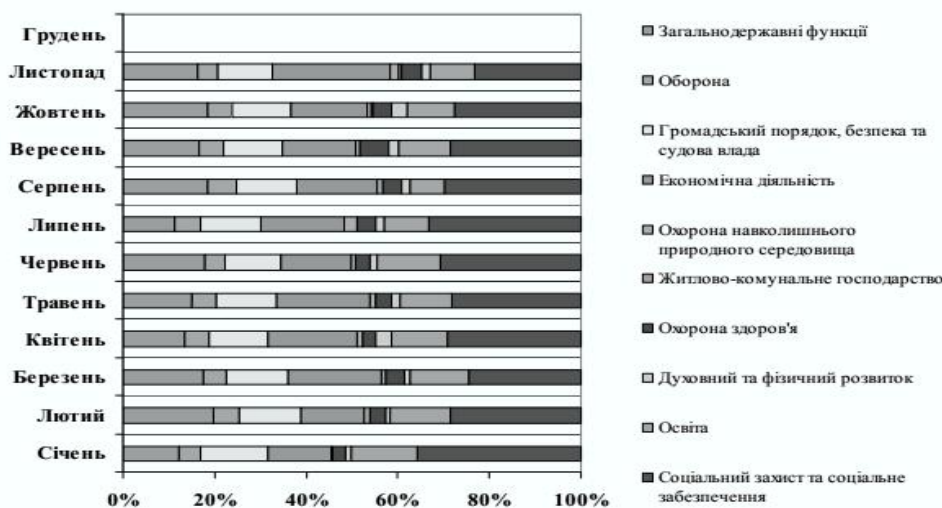
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

З часу отримання незалежності Україна наполегливо намагається підняти планку рівня життя населення до показників європейських країн. Але, на жаль, за останні 20 років так й не вдалося наблизитись до соціальних стандартів провідних країн, хоча у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» зазначається пріоритетність реалізації саме самостійної соціально спрямованої внутрішньої політики держави без впливу інших держав чи міжнародних структур. Фактично ж тільки вимоги наших зовнішніх партнерів спонукають владу щодо дій у соціальному секторі: саме невідповідність національних показників рівня життя населення європейській системі стандартів виступає майже головною перешкодою вступу України до ЄС.

В Україні діяльність держави щодо фінансування соціальної сфери має надзвичайно важливе значення для життя суспільства, що обумовлено як різким падінням доходів переважної більшості населення під час кризових явищ в економіці, так і традиційною орієнтацією громадян на одержання соціальних послуг саме від держави. З огляду на це частину соціальних зобов'язань держави доцільно розглядати як певні орієнтири, які можуть бути повністю досягнуті лише за сприятливого стану економіки.

Для нашої країни характерно збереження значної питомої ваги видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення в межах сукупних видатків Державного бюджету протягом останніх років (рис. 1). Тобто держава спрямовує фінансування не на розвиток системи охорони здоров'я, духовного та фізичного розвитку, освіти як майбутніх соціальностворюючих сфер, а на поточну мінімальну підтримку населення.

Рис. 1. Структура видатків Державного бюджету України у розрізі функціональної класифікації за 2012 рік

Наприклад, питання фінансування системи освіти на сьогодні є найбільш актуальною і дискусійною проблемою: європейський показник грамотності дорослого населення на рівні 100 % для нашої країни є майже недосяжним (для України становить 78 %) і це за умов більш значної кількості навчальних закладів! Існування проблеми визначається частково тим, економічні вигоди від освіти значною мірою є індивідуальними, не прив'язаними до отримання державою поточних доходів. З іншого боку, освіта – національне багатство суспільства, тож державі доцільно розглядати витрати на освіту не як витрати на споживання, а як соціальну інвестицію, що створює умови для зростання і розвитку країни у майбутньому. Варто також зрозуміти, що різні галузі освіти мають неоднакові можливості для самофінансування: якщо вища освіта спроможна самофінансуватися, то дошкільна, загальна та професійно-технічна освіта на сучасному етапі мають для цього вкрай обмежені можливості.

Проблема організації фінансування соціальної сфери також полягає у недостатності власних коштів місцевих бюджетів: видатки на соціальні потреби не повинні бути видатками місцевого значення, оскільки місцеві органи не можуть впливати на рішення про їх надання чи ненадання. Нині у видатках місцевих бюджетів переважають витрати на виконання державних функцій, таких як надання послуг у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, мистецтва, фізичної культури та спорту. При цьому місцеві бюджети не отримують кошти, що необхідні для утримання об'єктів соціальної інфраструктури, які знаходяться у комунальній власності.

Особливість кризи соціальної сфери полягає і в тому, що вичерпалися традиційні джерела фінансування з державного бюджету і майже не розроблені

нові (недержавні), немає достатньої нормативної бази. При цьому не враховується підвищення фінансової стабільності соціальної сфери й зростання надходжень від продажу її послуг, з одного боку, і необхідності забезпечення доступу малозабезпечених верств населення до життєво важливих як для окремих сімей, так і для суспільства загалом соціальних благ – з іншого.

Крім того, чинне законодавство встановлює значно більше різноманітних видів пільг, соціальних виплат та соціальних послуг, ніж це передбачено Конституцією України чи міжнародно-правовими зобов'язаннями України. Не маючи необхідних ресурсів, держава бере на себе додаткові зобов'язання у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, які часто не дають жодного соціального чи економічного ефекту, окрім встановлення привілеїв для представників певних професій або окремих соціальних груп.

За цих умов ефективним корегуючим засобом може бути введення спеціального заходу співфінансування соціальних витрат, мета якого полягає у стимулюванні регіонів підтримувати певний рівень фінансування найбільш значимих витрат. Рівень співфінансування (із державного та місцевих бюджетів) повинен обернено пропорційно залежати від бюджетної забезпеченості регіонів: допомогу матимуть змогу отримати усі місцеві бюджети за виконання головної умови – надання субсидій повинно бути обумовлене виділенням регіоном своєї частки на фінансування відповідних витрат, а у перспективі – підтримкою певного рівня якості наданих послуг, проведенням структурних реформ у відповідних галузях. Крім того, варто розробити методологію удосконалення нормативів соціальних видатків, які повинні враховувати регіональну і місцеву специфіку розвитку; здійснювати планування та фінансування видатків бюджетів усіх рівнів на заходи з соціального захисту та утримання об'єктів соціальної сфери на програмно-цільовій основі.

Давиденко Г. В.

Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, м. Київ

ГАРМОНІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Визначений Україною курс на євроінтеграцію, потребує впровадження стратегії розвитку країн-членів Європейського Союзу у всіх напрямках життєдіяльності суспільства, зокрема і у сфері стандартизації. Основою державної політики України у сфері стандартизації на сучасному етапі є пріоритетність

запровадження міжнародних та європейських стандартів. Це дозволить використати досвід та досягнення розвинутих країн у національній економіці, сприятиме виходу українських товарів на світовий ринок.

На сьогодні успішно функціонують основні три моделі систем стандартизації: північноамериканська, японська, європейська. Північноамериканська модель базується на ринку та конкуренції як основі його ефективного існування, це обумовлює принципи організації системи стандартизації: добровільні стандарти, які розробляють науково-технічні чи професійні товариства, і технічні регламенти, прийняті органами державного управління.

Японська модель базується на тісній співпраці економічних кіл та органів державного управління. Стандарти розробляють промисловці в рамках професійних об'єднань у співробітництві з відповідним міністерством, що затверджує стандарти.

Європейську модель підтримує загальну для всіх країн Західної Європи концепцію розвинутої держави, зобов'язаної узгоджувати демократичні, соціальні та культурні інтереси суспільства з ринковою економікою. Національні органи є асоціаціями, з якими уряди укладають угоди щодо виконання окремих державних управлінських функцій.

Узагальнюючи тенденції на міжнародному рівні виділимо такі особливості:

а) діяльність зі стандартизації повинна бути спрямована на забезпечення узгодженої політики розроблення та використання міжнародних стандартів з метою усунення технічних бар'єрів та підвищення ефективності стандартизації;

б) об'єктом стандартизації стають не лише товари і послуги, але й соціально-економічні системи, які забезпечують сталий розвиток, якість життя тощо.

Створення нової системи стандартизації, адекватної економічним змінам, що відбуваються в Україні, має на меті гармонізацію її положень з міжнародними вимогами. Основними напрямками підвищення ефективності стандартизації та удосконалення нормативної бази, є:

– удосконалення процедур планування. Необхідно удосконалити процедуру встановлення пріоритетних напрямків стандартизації з урахуванням ринкових потреб та відкриття нових сфер діяльності, проаналізувати процедуру прийняття нових робочих тем з метою вибору пріоритетних напрямків та скорочення строків розроблення стандартів, не допускати дублювання в роботі шляхом активної співпраці на міжнародному, європейському та національному рівнях, оповіщення всіх заінтересованих суб'єктів щодо розроблення проектів стандартів;

– залучення всіх зацікавлених сторін. Необхідно пропагувати запровадження міжнародних, регіональних і національних стандартів, залучати центральні органи виконавчої влади у визначеній сфері до розроблення стандартів, організувати навчання і поширення інформації з теорії та напрямки добровільної стандартизації, пропагувати економічні та соціальні вимоги стандартизації політичним та економічним лідерам, користувачам стандартів і громадськості, оцінювати ефективність міжнародних та європейських секторних угод як альтернативної моделі участі зацікавлених сторін;

– удосконалення процедури розроблення стандартів. Необхідно вдосконалити процес розгляду проектів стандартів на національному рівні, забезпечивши доступ до проектів приватного сектору, громадських організацій тощо, заохочувати обмін досвідом та здійснювати оптимізацію ресурсів за рахунок ефективної регіональної співпраці, удосконалювати інформаційні технології та їх застосування у процесі розробки, погодження та розповсюдження міжнародних, регіональних і національних стандартів.

– удосконалення нормативної бази. Необхідно ефективно впроваджувати альтернативні моделі та процедури розроблення нормативних документів, розглядати альтернативні бізнес-моделі та процедури для створення і швидкого поширення технологій, оптимізувати використання та ефективність прискорення процедур беручи до уваги різні потреби секторів, оптимізувати процедуру щодо актуалізації стандартів, запроваджувати засоби для зменшення кількості змін і поправок у стандартах.

Розвиток німецької системи стандартизації відбувається за такими напрямками: активна роль у розвитку європейської та міжнародної систем стандартизації; підтримування інновацій на ранніх стадіях шляхом ефективної співпраці між дослідницькими центрами, бізнесом та стандартизацією; установа пріоритетних секторів з найбільшим потенціалом розвитку і зросту для німецької економіки; інтеграція стандартизації в дослідження та проектування; представлення переваг стандартизації за допомогою цільового маркетингу; покращення надання інформації в галузі стандартизації компаніям; забезпечення ефективними процедурами та інструментами органів стандартизації для швидкого розроблення і поширення стандартів.

Удосконалення вітчизняної нормативної бази має здійснюватися на основі передового досвіду міжнародної практики. Національну систему стандартів можна буде визнати ефективною, якщо вона забезпечить своєчасне

розроблення високоякісних стандартів, що їх результативно зможуть використувувати учасники ринку.

Впровадження вище перерахованих заходів дозволить поліпшити умови розвитку міжнародної торгівлі України, допоможе подолати бар'єри входу на нові ринки збуту вітчизняної продукції, урізноманітнить випуск нових товарів, буде стимулом для розвитку певних галузей економіки.

Д. ф. н. Добреньков В. И., д. э. н. Исправникова Н. Р.

*Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова,
Российская Федерация*

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОЕКТЫ ЛЕГИТИМИЗАЦИИ СОБСТВЕННОСТИ В РОССИИ

Проблема легитимности собственности актуальна для России на протяжении всего периода трансформации и получила разностороннее отражение в научной литературе [2].

В наиболее общей форме незыблемость права собственности – это и есть ее легитимность. Права собственности, в свою очередь, определяются как правила, регулирующие доступ физических и юридических лиц к ограниченным благам. Поэтому реализация прав собственности предполагает исключение других претендентов или упорядочение их претензий. Для этого необходим ресурс принуждения и, стало быть, владельцы средств принуждения. А это, прежде всего, политическая элита государства.

Теоретически властная элита заинтересована в процветании своих стран, поскольку ее личный доход зависит от общего благосостояния. Это заставляет ее вводить и охранять систему прав собственности, которая обеспечивала бы экономический рост. Но на деле владельцы средств принуждения всегда испытывают соблазн переопределить права собственности в свою пользу или даже изъять как можно больше дохода, не предлагая ничего взамен. Чем меньше ограничений на действия государственной власти, тем с большей вероятностью это может произойти.

1. Справедливое перераспределение доходов от ренты как форма легитимизации собственности.

Академик Д. Львов считается наиболее известным экономистом в России, придерживающимся «левых взглядов». Д. Львов изложил свое видение

справедливого распределения общественного богатства в России в книге «Вернуть народу ренту» [1].

Автор связывает решение проблемы легитимизации собственности в России с таким институтом как государственный бюджет. Однако от того, что бюджет России будет в 10 и даже в 100 раз больше для большинства граждан страны практически ничего не изменится. Бюджет – это деньги чиновников. Сегодня большинству граждан России необходимы абсолютно иные формы социальной защиты. Гражданам России требуются новые экономические права, права XXI века.

Представляется, что рентные платежи необходимо направлять не в государственный бюджет, а в Фонд национального благосостояния граждан страны (ФНБ). При этом Фонд национального благосостояния должен состоять из накопительных личных счетов граждан России. И каждый гражданин будет вправе расходовать средства с собственного накопительного счета на свое здоровье, образование, а также на компенсацию услуг предприятий ЖКХ.

Необходим также переход к «горизонтальным» бюджетам и продаже природных ресурсов, таких как нефть, газ, лес, металлы, за рубли. Финансовые средства на накопительные счета граждан будут поступать с продажи каждого кубометра газа и каждого барреля нефти. Данная форма легитимизации собственности в России видится реальной и справедливой.

В этой связи представляется спорной предложенная В. Путиным на экономическом форуме в Санкт-Петербурге в 2013 г. схема использования Фонда национального благосостояния: вложить 450 миллиардов рублей в окупаемые инфраструктурные проекты, вложить на возвратной основе.

Ранее о возможности использования денег ФНБ Владимир Путин говорил в ходе послания Федеральному собранию. Он заявил, что 100 млрд руб. из Фонда в 2013 г. могут быть вложены в ценные бумаги, связанные с инфраструктурными проектами. В октябре 2013 года на заседании Правительства министр экономического развития Алексей Улюкаев предложил выделить 100 млрд руб. из ФНБ на поддержку малого и среднего бизнеса в 2013 году [10].
Аппетиты растут.

Предложенная В. Путиным схема не дает ответа на четыре существенных вопроса:

1. Не ясна процедура возврата денежных средств.

2. Не существует (на сегодняшний день) внятной процедуры контроля за расходуемыми средствами. (История с разбазариванием государственных средств на примере Сочи слишком свежий и болезненный пример).

3. Не существует определенности в вопросе надежности подобных вложений.

Частично ответ на этот вопрос прояснился в связи с тем, что Внешэкономбанк совместно с Минфином приступил к обсуждению схем финансирования трех крупных инвестиционных проектов, с инициативой которых выступил Владимир Путин, за счёт средств Фонда национального благосостояния.

Таким образом, Внешэкономбанк стал оператором и гарантом крупнейших инвестиционных проектов [8].

4. Почему для осуществления инфраструктурных проектов используется Фонд национального благосостояния, а не Резервный фонд Стабилизационного фонда?

Пока нет ответа на поставленные вопросы, предлагаемое использование Фонда национального благосостояния есть реальная экспроприация накопительных счетов граждан. Нелегитимной оказывается огромный кусок теперь уже не частной, а государственной собственности.

2. Государственно-частное партнерство (ГЧП) как форма легитимизации собственности.

Сергей Глазьев, академик РАН, считает, что существующую модель капитализма в России должен сменить общественный договор между государством и бизнесом, в рамках которого можно было бы выстроить честный механизм государственно-частного партнерства (ГЧП). В рамках этого договора, по мнению Глазьева, фактически решается проблема легитимизации собственности.

Сегодня кризис легитимности собственности выражается, прежде всего, в том, что исчезает сам предмет легитимизации.

В частности с нерешенной проблемой легитимизации собственности связан продолжающийся до сих пор колоссальный вывоз капитала. Он обескровливает российскую экономику и блокирует возможности ее развития (подробно мы писали об этом ранее). Источником вывезенных из России капиталов является в основном амортизация основных фондов, природная рента и недоплаченный труд, а следствием вывоза – расстройство воспроизводства и деиндустриализация экономики.

В этой связи понятно, что либо вывоз капитала сменится его накоплением внутри страны, что даст основание для модернизации и развития экономики,

либо Россию ждет необратимая колонизация с закреплением на сырьевой периферии мирового хозяйства. Следствием второго сценария станет существенное ухудшение положения и самой российской властвующей элиты как по причине роста социального напряжения из-за падения уровня жизни населения, так и в результате экспроприации значительной части накопленных в оффшорах капиталов.

Пора, наконец, назвать вещи своими именами. Олигархи бегут в оффшоры, часто заодно отказываясь и от гражданства, не от плохого инвестиционного климата, а от собственного государства. Уходят и уводят свои капиталы те, кто не договорился с властной элитой. Инвестиционный климат действительно ужасен, но не для них, а для среднего бизнеса. И не столько из-за налогов, которые не выше, чем в других ведущих странах мира, сколько из-за коррупции, завышенных тарифов, недоступности кредитов. Все вместе это во многом является результатом сращивания коррумпированной части чиновников и олигархов. Для преодоления его последствий С. Глазьев и предлагает общественный договор между государством и бизнесом, в рамках которого можно было бы создать прозрачное государственно-частное партнерство, основанное на взаимной ответственности в интересах экономического развития страны.

В этих условиях общественный договор между государством и бизнесом мог бы служить формой легитимизации собственности и включать в себя следующие взаимные обязательства с учетом санкций за невыполнение.

Со стороны государства – проведение единовременной налоговой амнистии по возвращаемым из оффшоров капиталам, переход к гибкой политике денежного предложения, основанной на долгосрочном рефинансировании коммерческих банков и обеспечивающей производственным предприятиям доступные долгосрочные кредиты по приемлемым ставкам процента.

Со стороны бизнеса – возврат капиталов из оффшоров и переход на внутренние источники кредитования, прекращение вывоза капитала в целях ухода от налогообложения и перевода собственности в иностранную юрисдикцию.

3. Экономическая амнистия как форма легитимизации собственности.

Группа депутатов, представляющих оппозиционные фракции Госдумы, предложила объявить в 2013г. так называемую экономическую амнистию: отпустить на свободу осужденных за экономические преступления.

Довод в пользу экономической амнистии: «без неё сегодня нет возможности перевернуть страницу истории, написанную в лихие 90-е», когда «правила игры

были записаны не в законах, а в понятиях». Надо завершить период дикого капитализма, когда отношения между властью и бизнесом строились на силовом давлении и рейдерстве.

Согласно проекту, лица, подпадающие под действие постановления об амнистии, не освобождаются от административных наказаний и обязаны возместить вред, причиненный в результате совершенных ими противоправных действий.

По замыслу авторов проекта, под амнистию должна попасть и статья «Мошенничество». Часто говорят о том, что правоохранители повсеместно вменяют ее предпринимателям, превращая какое-нибудь хозяйственное недоразумение в тяжелое преступление.

Авторы законопроекта приводят статистику: лишь 30 процентов уголовных дел экономической направленности доходят до суда; и менее 20 процентов завершаются приговорами.

Многие эксперты полагают, что данная цифра как раз и выдает с головой коррупцию.

Сама по себе идея экономической амнистии звучит не в первый раз, причем ее высказывали не только оппозиционеры. Однако до конкретных проектов дело еще не доходило.

Президент России Владимир Путин на встрече с предпринимателями в Воронеже в 2013 г. заявил, что проект экономической амнистии носит сырой и непроработанный характер. «Давайте договоримся о том, что мы внимательно посмотрим на это предложение... Совершенно очевидно, что мы в некоторых вещах перебарщиваем с ответственностью, а в некоторых – не замечаем проблем, и эта ответственность вообще отсутствует».

По словам В. Путина, на данный момент определены не все группы предпринимателей, подлежащих амнистии [9].

Однако на пленарном заседании Петербургского международного экономического форума (21 июня 2013г.) В. Путин заявил об ускоренном проведении экономической амнистии [7].

Для того чтобы амнистия действительно стала «жестом, убеждающим общество в серьезности намерений власти по улучшению делового климата в стране» одновременно с амнистией для предпринимателей следует вспомнить и об **амнистии капиталов**, т. е. о возможной легитимизации собственности.

Множество бизнесменов – например, условно осуждённых, – боясь инвестировать в нашу экономику, выводили средства за рубеж: этим деньгам нужно облегчить возвращение (в том числе и из оффшоров).

Важно при этом вспомнить намерение президента, заявленное им в одной из предвыборных статей, перевести все экономические дела из судов общей юрисдикции в суды арбитражные – обсуждаемая амнистия капиталов прекрасно смотрелась бы и на фоне такого перевода.

В своем выступлении на международном экономическом форуме В. Путин пошел дальше в развитии этой идеи и предложил объединить Верховный Суд Российской Федерации и Высший Арбитражный Суд [7].

Однако эта сторона экономической амнистии, связанная с защитой прав собственности – наиболее сложный для решения вопрос.

Вместе с тем следует иметь в виду, что какие бы замечательные законы и постановления ни были написаны и приняты, главным форпостом защиты имущественных прав была и остается судебная система в целом. Пока она находится в ее нынешнем состоянии, говорить о каком-либо заметном улучшении в сфере легитимизации собственности не приходится.

Список использованных источников:

1. Львов Д. Вернуть народу ренту / Д. Львов. – М.: Алгоритм-ЭКМО, 2004.
2. Капелюшников Р. И. Экономическая теория прав собственности / Р. И. Капелюшников. – М.: ИМЭМО, 1990.
3. Радыгин А. Д. Реформа собственности в России: на пути из прошлого в будущее / А. Д. Радыгин. – М.: Республика, 1994.
4. Права собственности, приватизация и национализация в России / под ред. В. Тамбовцева. – М.: Новое литературное обозрение, 2009.
5. Тамбовцев В. Улучшение защиты прав собственности – неиспользуемый резерв экономического роста России? / В. Тамбовцев // Вопросы экономики. – 2006. – № 1.
6. Волков В. Проблема надежных гарантий прав собственности и российский вариант вертикальной политической интеграции / В. Волков // Вопросы экономики. – 2010. – № 8.
7. Пленарное заседание Петербургского международного экономического форума (от 21.06.2013 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kremlin.ru/transcripts/18383>
8. Президент России встретился с председателем Внешэкономбанка (от 10.07.2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.deputatrf.ru/news/prezident-rossii-vstretilsya-s-predsdatelem-vneshekonombanka>
9. Путин не принял проект экономической амнистии от бизнеса (24 мая 2013 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.bbc.co.uk/russian/russia/2013/05/130524_putin_business_amnesty.shtml
10. Резервы оживят бизнес. «Expert Online» 03.10.2013 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.expert.ru/2013/10/3/rezervyi-ozhivyat-biznes/>

Зацепило А. І.

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара, Україна

ПІДТРИМКА ВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ ТА БРАЗИЛІЇ

Продовольча безпека країни залежить від розвитку її АПК. Ключовою складовою АПК є сільське господарство і саме від його ефективності залежить забезпеченість продовольством і економічна безпека країни. Враховуючи специфіку функціонування галузі та її роль для національної безпеки країни, існує необхідність у підтримці галузі. Загальна підтримка АПК згідно з методологією ОЕСР складається з підтримки виробників, споживачів сільськогосподарської продукції та інфраструктури сільського господарства [1]. Підтримка сільського господарства представляє собою не лише виплати з бюджету, але також формування ринкових цін, концесії, що не є безпосередніми бюджетними видатками. Велике значення надається саме підтримці виробників сільськогосподарської продукції. ОЕСР для визначення рівня підтримки товаровиробників використовує індекс підтримки товаровиробників (PSE – Producer support estimates), що виражається у відсотках від загальної вартості виробленої с/г продукції у країні. В Україні цей показник у 2010 р. (5,49 %) зменшився на 0,9 % у порівнянні з 2001 р. (6,39 %), у той час як у Бразилії цей показник утримується стабільно майже на одному рівні у 2001–2010 рр. – 4,25–4,46 % [2]. У порівнянні з Україною в Бразилії за досліджуваний період спостерігається нижча частка продукції, на виробництво якої отримана допомога та коефіцієнт підтримки виробників сільськогосподарської продукції, при цьому сільське господарство є більш ефективним. Необхідно дослідити структуру підтримки виробників сільськогосподарської продукції країн більш детально.

Рис. 1. Структура підтримки сільського господарства у Бразилії у 2001 та 2010 рр.
(Джерело: складено за даними [2])

Згідно з даними рис. 1 у 2010 р. структура підтримки виробників сільського господарства зазнала значних змін у порівнянні з 2001 р.: на 55 % зменшилась компенсація витрат (97 % – у 2001 р., 42 % – у 2010 р., при цьому у грошовому еквіваленті сума компенсаційних витрат зростала), на 54 % зросла частка виплат від випуску продукції (97 – у 2001 р., 42 % – у 2010 р., при цьому у грошовому еквіваленті сума зростала), з'явилися виплати від обсягу землі, поголів'я, доходу, їх частка становила 3 % у 2010 р. Компенсаційні витрати у Бразилії складаються із субсидій на виробництво продукції, покриття відсотків за кредитами, страховими програмами, підтримки сімейних господарств. Підтримка, що базується на випуску продукції включає у себе підтримку рівня ринкових цін, підтримку розвитку окремих галузей сільського господарства за окремими програмами [3]. Виплати від обсягу землі, поголів'я, доходу включають страхові виплати фонду *Garantia Safra*. Таким чином відбулася реструктуризація підтримки виробників сільського господарства у Бразилії, в результаті якої була значно зменшена роль прямого субсидування, та збільшено частку підтримки, що залежить від обсягу випущеної продукції, що сприяло розвитку ефективного сільського господарства.

Рис. 2. Структура підтримки сільського господарства в Україні у 2001 та 2010 рр.
(Джерело: складено за даними [2])

Згідно з даними рис. 2 при порівнянні структури підтримки виробників сільського господарства в Україні у 2010 р. та 2001 р. відзначено протилежні тенденції: зросла частка компенсаційних витрат на 45 % (з 23 % – у 2001 р., до 68 % – у 2010 р.), зменшилася частка витрат від обсягу продукції на 9 % (з 40 % – у 2001 р., до 31 % – у 2010 р.), проте чисельно показники зросли у порівнянні із 2001 р. Компенсаційні витрати (такі як компенсація ПДВ) залежать від обсягу виробництва. Вважається, що пряма компенсація витрат більшою мірою призводить до диспропорцій ринку та торгівлі.

Недоліком системи підтримки сільськогосподарських товаровиробників є переважання компенсаційно-витратного підходу до розподілу фінансових ресурсів. Механізм розподілу підтримки практично не пов'язаний з показниками ефективності діяльності підприємств. Це призводить до того, що кошти використовуються нераціонально і фактично покривають тільки витрати на виробництво продукції, не забезпечуючи розширене відтворення.

Як свідчать результати дослідження, доцільно було б запровадити економічно обґрунтований механізм розподілу підтримки аграрного сектору з урахуванням сукупності показників, які залежать від ціни, товарності та прибутковості реалізованої продукції, що впливають на фінансовий результат господарювання.

Крім цього, звернувшись до досвіду підтримки аграрного сектору Бразилії, що передбачає фінансування виробництва окремих культур, а не підприємств. Доцільно приділяти більшу увагу «стратегічним» для країни культурам. Крім того, у Бразилії виплачуються кошти тим господарствам, які виводять землю з обороту (при перевиробництві продукції), охороняють навколишнє середовище, контролюють вивезення на поля органічних добрив, стан та якість ґрунтів і т. д.

Список використаних джерел:

1. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2011: OECD Countries and Emerging Economies (офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org>
2. OECD, PSE/CSE database, 2012 (офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org>
3. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.keepeek.com>

К. е. н. Киш Л. М., Гавура О. П.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ПРИВАТИЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Приватизація державного майна – це відчуження майна, що перебуває у державній власності, і майна, що належить Автономній Республіці Крим, на користь фізичних та юридичних осіб, з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на структурну перебудову економіки України.

Приватизація – один з ключових напрямків перетворення української економіки на ринкових засадах. Її успіх або поразка багато у чому визначають хід економічних реформ.

Приватизація об'єктів державної власності, яку розпочато в Україні з 1992 року, проводиться з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на структурну перебудову економіки України.

Приватизація майна підприємств, установ, організацій здійснювалася в основному шляхом викупу: понад 52 % об'єктів кількості об'єктів придбано цим способом [2, с. 6].

За видами економічної діяльності процесом приватизації найбільше охоплено цілісні майнові комплекси підприємств торгівлі, побутових виробів та предметів особистого вжитку; промисловості; з надання комунальних та індивідуальних послуг.

Таблиця 1. Розподіл об'єктів за способами приватизації в середньому за 2011–2013 рр.

Спосіб приватизації	У % до загальної кількості
Викуп об'єкта приватизації	77,6
Продаж на аукціоні	14,5
Продаж на конкурсній основі	7,1
Продаж акцій акціонерних товариств	0,8

Серед способів приватизації впродовж 2011–2013 року найпоширенішими були викуп (77,6 %), продаж на аукціоні (14,5 %) та продаж на конкурсній основі (7,1 %) від загальної кількості реформованих об'єктів по Україні (табл. 1).

Найбільшу частку надходжень становлять кошти від приватизації державного майна. Загальна сума у 2001 р склала 11 503 481,7 тис. грн, або близько 99 %. Іншою статтею доходів став продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення.

Проте на протязі досліджуваного періоду приватизаційні надходження значно знизились. Це зумовлено тим, що зменшилась кількість об'єктів, що підлягають приватизації, а також їх привабливість.

За січень-червень 2013 року від приватизації державного майна та інших надходжень, безпосередньо пов'язаних з процесом приватизації, надійшло та перераховано до Державного бюджету України 185,24 млн грн, зокрема від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації, надійшло понад 3,11 млн грн [5, с. 1].

Таблиця 2. Надходження коштів, одержаних від приватизації державного майна (тис. грн)

Напрями надходження	2011	2012	2013 (1.07.13)
1. Від приватизації державного майна (з урахуванням податку на додану вартість)	11503481,7	6801952,5	177769,2
2. Від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації (з урахуванням податку на додану вартість)	9908,3	2036,2	1595,3
3. Інші надходження	178,8	-238,1	22,4

З табл. 2 видно що найбільша частина коштів одержаних від приватизації державного майна, трохи менше від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації (з урахуванням податку на додану вартість).

Таблиця 3. Використання коштів, одержаних від приватизації державного майна (тис. грн)

Напрями використання	2011	2012	2013 (1.07.13)
1. Перераховано на фінансування загального фонду Державного бюджету України	11480305,9	6763544,9	172970,1
2. Перераховано кошти до загального фонду бюджету (доходи) від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації	8342,2	1696,9	1081,4
3. Сплачено податок на додану вартість на ціну продажу об'єкта приватизації державного майна та надходжень, безпосередньо пов'язаних з процесом приватизації	23157,3	38599,1	4975,0
4. Сплачено податок на додану вартість на ціну від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації	1486,3	338,8	243,4
5. Примусово списано згідно з рішенням суду	26,0	0,0	0,0
6. Інші перерахування	122,4	98,4	19,5

Аналізуючи табл. 3 використання коштів, одержаних від приватизації державного майна ми бачимо, що найбільше коштів перераховано на фінансування загального фонду Державного бюджету України, тоді як найменше на примусове списання згідно з рішенням суду в 2011 році у подальших роках відсутнє. Також значну суму становить сплата податків на додану вартість.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що вплив приватизації на процес формуванні ринкової економіки полягає у підвищенні ефективності корпоративних структур; формуванні конкурентного середовища; адаптації економіки України до процесів глобалізації світової економіки. Але на сьогодні в Україні відсутня офіційно визнана та обґрунтована стратегія реформування відносин власності, це унеможлиблює встановлення раціональних пропорцій між державною та приватною власністю.

Вважаємо, що приватизація як інструмент регулювання економіки містить у собі як позитивні, так і негативні наслідки та ризики, а головною метою зміни форми власності є формування ефективної економіки шляхом створення системи ефективних власників.

Список використаних джерел:

1. Антипенко І. В. Особливості правової періодизації процесів приватизації в Україні / І. В. Антипенко // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2011. – № 1–2. – С. 91–96.
2. Інформація щодо реформування відносин власності в Україні за I півріччя 2012 року / Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2012. – № 9 (241). – С. 6–8.
3. Кравцова О. Ефект приватизації / О. Кравцова // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2012. – № 9 (241). – С. 18–21.
4. Круглов В. В. Основні напрями вдосконалення механізмів управління державним майном / В. В. Круглов // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2012. – Вип. 1 (7).
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.spfu.gov.ua>

Д. е. н. Клокар О. О.

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ:

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розвиток аграрного сектора економіки та сільських територій в цілому, ефективна реалізація реформ у даному напрямі та підвищення добробуту селян можливі лише за умови налагодження дієвої сільськогосподарської кооперації. Так, на законодавчому рівні визначені умови щодо реалізації вищевказаної складової. Це, насамперед, стосується прийняття Законів України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію», Господарського, Земельного, Податкового, Цивільного кодексів України та затвердження загальнодержавної

програми «Рідне село». Проте реалізація вищевказаного законодавства є не ефективною. У 2012 р. в Україні діє лише 856 сільськогосподарських кооперативів, або тільки 1,6 % від загальної кількості суб'єктів господарювання аграрного сектора економіки [1, с. 10; 2, с. 8; 3, с. 25; 4, с. 10; 5, с. 5; 6, с. 50; 7; 8, с. 22].

На наш погляд, вищевказаний показник свідчить про низьку ефективність діяльності сільськогосподарських кооперативів на загальнодержавному рівні. Тому актуальним питанням на сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки України є визначення основних умов щодо фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських кооперативів та оцінки її результатів.

У результаті аналізу нами встановлено, що існують проблеми в функціонуванні, передусім, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а саме:

- відсутній чіткий та прозорий механізм управління даним господарюючим суб'єктом і розподілом його результатів (не визначеність пріоритетів в обслуговуванні будь-якого члена відповідного кооперативу та розподілу його прибутку, або збитку);

- відсутня нормативно-правова база щодо ведення бухгалтерського та податкового обліку в вищевказаних структурах;

- відсутні дорадчі установи щодо обслуговування фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських кооперативів;

- відсутній контроль якості сільськогосподарської продукції, що здається до вищезазначених кооперативів;

- відсутні мінімально гарантовані та економічно обґрунтовані закупівельні ціни сільськогосподарських кооперативів на продукцію їх членів;

- вузька спеціалізація діяльності вищевказаних кооперативів, що ускладнює умови її диверсифікації в аграрному секторі економіки;

- не чітко врегульований на законодавчому рівні статус неприбутковості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, що займаються реалізацією продукції своїх членів тощо.

На нашу думку, всі вищевказані проблеми свідчать про безперспективність розвитку сільськогосподарської, передусім, обслуговуючої кооперації, тим часом, як виробничу, доцільно розвивати як прибуткову. Для вирішення цієї проблеми, доцільно вжити окремих заходів (табл. 1).

**Таблиця 1. Заходи вдосконалення законодавства
про сільськогосподарську кооперацію**

№ п/п	Захід	Макро-рівень	Мікро-рівень
1.	Надання сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам статусу прибуткових структур	+	–
2.	Визначення умов і черговості обслуговування всіх членів сільськогосподарських кооперативів	+	+
3.	Внесення змін до П(С)БО щодо ведення бухгалтерського обліку в вищевказаних структурах	+	–
4.	Формування єдиних засад податкової реєстрації та податкового обліку в сільськогосподарських кооперативах	+	–
5.	Створення законодавчих умов дорадчої діяльності аграрних служб щодо сільськогосподарської кооперації в цілому	+	–
6.	Визначення єдиних стандартів якості продукції членів вищезазначених структур	+	+
7.	Встановлення мінімальних державних економічно обґрунтованих закупівельних цін на продукцію членів сільськогосподарських кооперативів	+	–
8.	Диверсифікація діяльності щодо виробництва різних видів сільськогосподарської продукції	+	+

Джерело: складено автором.

Отже, на нашу думку, всі вищевказані заходи повинні сприяти формуванню ефективних важелів впливу на розвиток, передусім, виробничих сільськогосподарських кооперативів в аграрному секторі економіки.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: за станом на 22 груд. 2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2010. – 564 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Земельний кодекс України: за станом на 7 лип. 2011 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2011. – 318 с. – (Бібліотека офіційних видань).
3. Податковий кодекс України: за станом на 23 груд. 2010 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2010. – 544 с. – (Бібліотека офіційних видань).
4. Про кооперацію: Закон України за станом на 04.07.2013 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2013. – 413 с. – (Бібліотека офіційних видань).
5. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України за станом на 20.11.2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2012. – 261 с. – (Бібліотека офіційних видань).
6. Сільське господарство України 2012: Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 402 с.
7. Присяжнюк М. В. Сільськогосподарська кооперація дозволить вирішити проблему зайнятості на селі: (прес-служба Міністерства аграрної політики та продовольства) [Електронний ресурс] / М. В. Присяжнюк. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245963498
8. Цивільний кодекс України: за станом на 21 лют. 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2012. – 53 с. – (Бібліотека офіційних видань).

К. е. н. Красняк О. П.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ ТА НАПРЯМКИ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Одним з основних завдань розвитку агропромислового комплексу будь-якої країни є забезпечення стабільного постачання населення високоякісними предметами споживання, зокрема основними продуктами харчування, у відповідності до науково – обґрунтованих норм формування потужного експортного потенціалу цих продуктів на основі раціонального використання природного ресурсного потенціалу з урахуванням попиту і пропозиції на них, що складається на вітчизняному, світовому, регіональних ринках продовольчих товарів та інших факторів.

Цілями інтеграції виступають:

- економія на масштабах, яка є закономірним наслідком спеціалізації виробництва та, як результат, збільшення його обсягів, підвищення ефективності та зменшення витрат на одиницю продукції;
- розширення фізичних обсягів ринків, можливостей збуту товарів та підвищення потенціалу виробничої діяльності підприємств;
- безперешкодний вільний рух товарів, що дозволяє знижувати непродуктивні трансакційні витрати, які зумовлюються виходом економічної діяльності за межі національних територій;
- створення для країн та суб'єктів підприємницької діяльності додаткових конкурентних переваг у регіональному та світовому масштабах, особливо зважаючи на загострення змагань щодо темпів економічного розвитку, боротьбу за сфери економічного та політичного впливу між окремими країнами та міждержавними утвореннями;
- створення сприятливих умов соціально-політичного розвитку, забезпечення національних інтересів, гарантування безпеки для країн в геостратегічному контексті;
- сприяння структурній перебудові економіки, що є особливо важливим для країн з перехідною економікою;
- підвищення рівня добробуту населення через приєднання до більшого та ефективнішого ринкового простору. Міжнародну економічну інтеграцію можна розглядати і як відносини, і як процес. Економічна інтеграція як відносини

представляє свободу поведінки суб'єктів економічної діяльності, не утиснення їхніх інтересів на світовому, регіональних та національних ринках, відсутність дискримінації іноземних партнерів на ринках будь-якої з інтегрованих національних економік. Тобто держави повинні керуватись у своїй міжнародній економічній діяльності концепцією відкритої економіки, принципом фритредерства (вільної торгівлі).

Агропромислова інтеграція є об'єктивно закономірним процесом, і є синтезом сільського господарства і промисловості, що ґрунтується на сукупності виробничих взаємовідносин. Успішне функціонування аграрного ринку потребує активізації процесу пошуку найбільш раціональних форм інтеграції виробників сільськогосподарської сировини і переробних підприємств.

Протягом останнього часу сільськогосподарські підприємства України працюють в складних економічних умовах, що викликані порушенням паритету цін між продукцією сільського господарства та інших галузей, недостатнім забезпеченням висококваліфікованими спеціалістами, недосконалістю податкового законодавства та державної аграрної політики. Більшість науковців вбачає виходом із кризи – інтеграцію, яка повинна базуватися на об'єднанні системи економічних інтересів кожного її суб'єкта та групи як єдиного економічного механізму. Таким чином, за рахунок об'єднання інтересів підприємств-учасників забезпечується реалізація повного циклу розширеного виробництва як у сфері власного виробництва так і в сфері створення і регенерації платоспроможного попиту. Об'єктивна необхідність інтегрування – знизити ризик, що викликаний самим агропромисловим виробництвом, його кліматичними умовами, територіальним розміщенням, стійкістю ринку та конкурентоспроможністю продукції.

Економічною передумовою сільськогосподарської інтеграції є корінні зміни у сфері матеріального виробництва. Це знаходить своє відображення в індустріалізації, концентрації, спеціалізації і інтенсифікації виробництва.

Сучасний стан агропромислової інтеграції характеризується специфічними умовами. З одного боку, сільське господарство самотійно вже не може забезпечувати умови власного відтворення, тому що розвиток цієї галузі залежить від промисловості, яка постачає виробникам засоби праці. З іншого – роль самого сільського господарства для переробних підприємств є дуже значною, адже вироблена ним продукція надходить як сировина в різні галузі промисловості. На сьогодні ще не повністю переробні підприємства розуміють свою

залежність від виробників сировини, тому вертикальна інтеграція не набуває подальшого розвитку, хоча її переваги є беззаперечними. Загострюється проблема узгодження інтересів сільськогосподарських товаровиробників і суб'єктів підприємницької діяльності.

Аграрна реформа, яка поставила собі за мету здійснення структурної перебудови, реконструкції відносин власності і форм господарювання в аграрному секторі країни, передбачає відродження принципів інтеграції. Саме через інтеграцію повинні втілюватись в економіку втрачені елементи підприємництва і ринкових механізмів. Тобто, майбутнє за крупно масштабним виробництвом, пріоритетність якого визначається спеціалізацією, концентрацією виробництва, інтеграцією з партнерами ринку. Серед факторів, що формують взаємовигідні економічні відносини товаровиробників з переробними, обслуговуючими, торговельними та іншими структурами провідне місце належить саме інтеграційним процесам, що дасть можливість усуненню розбалансованості між сільським господарством і промисловістю, а звідси поєднання виробництва, зберігання, переробки та реалізації готової продукції та її якості, поглиблення спеціалізації господарства, зменшення ризику в умовах конкурентної боротьби.

До загального економічного інтересу, участі в одержанні високого кінцевого результату об'єктивно спрямовуються зусилля кожної господарської системи, що зумовлюється правомірним розподілом очікуваних наслідків. Тільки спільна, чітко скоординована на кінцевий результат робота різних за функціональними видами діяльності підприємств і організацій може забезпечити високу економічну ефективність виробництва кінцевого продукту.

Розвиток інтеграційних процесів є досить радикальним шляхом виходу агропромислового виробництва з кризового стану, формування ринкового середовища в аграрній сфері, поєднання економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників і підприємств промислової переробки.

Отже, з вищезазначеного можна зробити висновок, що інтеграція виробництва сільськогосподарської продукції та її промислової переробки належить до важливих соціально-економічних процесів, спрямованих на розвиток продуктивних сил суспільства і є важливим чинником підвищення ефективності аграрного сектора економіки України. В основі розвитку інтеграційних процесів знаходяться економічні інтереси учасників у спільній діяльності. Об'єднання матеріальних, грошових, трудових ресурсів завжди сприяло нарощування синергетичного ефекту.

К. е. н. Пшик-Ковальська О. О., Розман Т. І.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДОСТУПНОГО ЖИТЛА В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Поряд з високими темпами зростання будівництва в цілому, спостерігається постійне зниження темпів розвитку доступного житла. Зважаючи на те, що формування ринку доступного житла є актуальним питанням у напрямку соціально-економічного розвитку країни, розвиток такого типу житлового будівництва стане вирішенням більшості проблем соціального характеру, що призведе до підвищення доходів та працевдатності населення, збільшення тривалості та умов життя тощо.

Загалом, доцільно зауважити, що вже декілька років не було представлено статистичних даних про будівництво доступного житла, проте здійснено певні напрацювання з формування законодавчої бази щодо даного виду будівництва: у 2007 році був прийнятий Указ Президента «Про заходи по будівництву доступного житла в Україні і поліпшенню забезпечення громадян житлом» [1], у 2009 р. – Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення громадян доступним житлом» [2] також у 2009 р. – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення житлом громадян» [3]. На даний час в Україні для вирішення проблем з доступним житлом ухвалено постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки» [4]. Даною програмою передбачено, що до кінця 2017 року буде забезпечено житлом 265,8 тис. сімей за рахунок будівництва – 16,6 млн м² загальної площі та сформовано нові механізми для ефективного використання державних коштів в цілях будівництва доступного житла [4].

Низький рівень забезпечення житлом населення є найгострішою соціальною проблемою в країні, оскільки її вирішення не може пройти без участі держави. В сучасних умовах ухвалені законодавчі акти результативно не впливають на розвиток доступного житла, тому доцільно акцентувати увагу на контролюючій та регулюючій функції держави в контексті розвитку такого типу житлового будівництва.

За результатами аналізу законодавчих актів та наукової літератури узагальнено проблеми, які перешкоджають розвитку доступного житлового будівництва:

- відсутність чіткого визначення трактування терміну доступного житла;
- відсутність загальних критеріїв згідно яких житло вважається доступним;
- недосконалість фінансових механізмів розвитку доступного житла;
- відсутність єдиного центру який би забезпечував розвиток доступного житла;
- неадекватність та коротко терміновість існуючих законодавчих актів, які регулюють розвиток доступного житла.

Для визначення основних проблем розвитку доступного житла проаналізовано сучасний стан ринку житлового будівництва (див. табл. 1).

Таблиця 1. Аналіз динаміки житлового будівництва в Україні за період 2009–2012 рр.

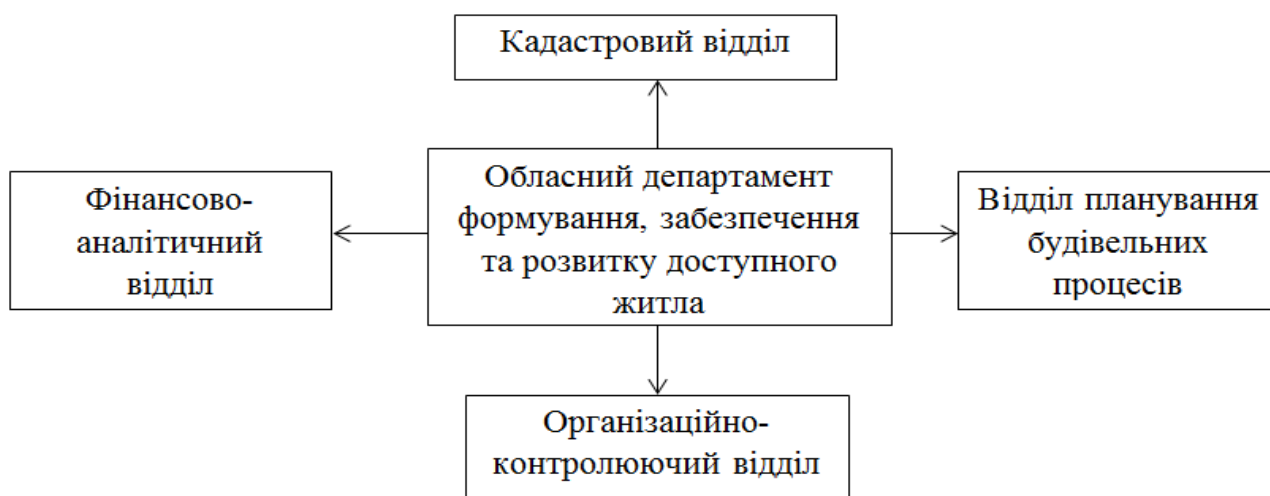
Показники	Роки				Відносне відхилення (%)			Абсолютне відхилення		
	2009 р.	2010 р.	2011р.	2012 р.	2009 до 2010	2010 до 2011	2011 до 2012	2010 - 2009	2011 - 2010	2012 - 2011
Кількість квартир, тис. одиниць	19288	19322	19327	19370	0,18	0,03	0,22	34	5	43
Житлова площа, млн м ²	1072,2 ⁴	1079,5 ⁴	1086 ⁴	1094,2 ⁴	0,68	0,60	0,76	7,3	6,5	8,2
У середньому на одного мешканця, м ² загальної площі	23	23,3	23,5	23,7	1,30	0,86	0,85	0,3	0,2	0,2
Кількість сімей та однаків, які перебувають на квартирному обліку, тис.	1174	1139	1084	1022	-2,98	-4,83	-5,72	-35	-55	-62
Кількість сімей та однаків, які одержали житло та поліпшили свої житлові умови, тис.	7095	7121	6971	7226	0,37	-2,11	3,6	26	-150	255

Джерело: розроблено на підставі [5; 6].

Зважаючи на проведений аналіз можна зробити висновки, що у 2010 р. в Україні, отримали житло 7 121 осіб чи сімей, що на 2,1 % більше ніж попереднього року, у 2011 р. це число складало 6971, а у 2012–7226 осіб чи сімей, що на 3,6 % вище ніж у 2011 р., що з чого впливає, що кількість сімей та однаків, які отримали житло мають тенденцію до зменшення, що свідчить про незадовільний стан забезпечення населення житлом.

Проаналізувавши законодавчі акти, провівши ґрунтовний аналіз статистичної та наукової літератури було виявлено, що відсутній єдиний центр, який би забезпечував розвиток доступного житла. Тому доцільно сформувати інституційну одиницю, яка б реалізовувала програми формування, забезпечення та розвитку такого типу житла, тому запропоновано на рівні областей сформувати департаменти, які б займались цими питаннями. Розглянемо детальніше складові елементи Обласного департаменту формування, забезпечення та розвитку доступного житла (рис. 1).

Рис. 1. Складові елементи Обласного департаменту формування, забезпечення та розвитку доступного житла
(Джерело: розроблено автором)

Департаменти будуть структурними одиницями обласних рад, відповідно витрати на функціонування даних одиниць будуть покладені на бюджети областей, а програми, які будуть реалізовувати департаменти, фінансуватимуться із цільових коштів державного бюджету, бюджетів міських та обласних рад, зацікавлених юридичних та фізичних осіб тощо. Тобто департаменти виступатимуть єдиним центром акумулювання фінансових ресурсів на будівництво виключно доступно житла. Разом із тим дані департаменти будуть здійснювати жорстокий контроль за процесом будівництва та розподіл доступного житла між особами, які на нього претендують згідно сформованих критеріїв.

Висновки. Результатами виконання роботи є чітко ідентифіковані проблеми розвитку доступного житла та сформовані напрямки їх вирішення. Запропоновано створення Департаменту формування, забезпечення та розвитку доступного житла на рівні областей, визначено його складові елементи. Разом із тим

зважаючи на проведений аналіз законодавчої бази, науково-методичної літератури виокремлено суб'єкти розвитку доступного житла: юридичні особи (інвестори, банки, будівельні організації, кредитні спілки тощо), фізичні особи (як інвестори та споживачі) та держава, як контролюючий та регулюючий цент, що реалізовуватиме свої функції за допомогою Обласних департаментів формування, забезпечення та розвитку доступно житла

Список використаних джерел:

1. Указ Президента «Про заходи по будівництву доступного житла в Україні і поліпшенню забезпечення громадян житлом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1077/2007>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення громадян доступним житлом» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/140-2009-п>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення житлом громадян» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1510-17>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/доступне%20житло>
5. ІНФОГРАФІКА «Аналіз квартирної обліку та надання житла у 2012 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infolight.org.ua/content/analiz-kvartirnogo-obliku-ta-nadannya-zhitla-u-2012-roci>
6. Державна служба статистики України. Житловий фонд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/zf/zf_u/2006_u.htm

К. е. н. Радіонова О. М.

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СФЕРИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

В Україні, як і в інших постсоціалістичних країнах, відбувається ринкова економічна трансформація. Її змістом є перетворення командно-адміністративної системи на сучасну ринкову (змішану) систему, яка базується на сполученні різних механізмів координації поведінки економічних агентів: ринкового механізму, державного та корпоративного регулювання.

Перехідна економіка України за своїм типом є реформаторсько-еволюційною («реформа» від лат. *reformo* – перетворення, зміна, перебудова чого-небудь, що проводиться переважно законодавчим шляхом).

Ринкова трансформація соціально-економічної системи прямо впливає на трансформаційні процеси у сфері зайнятості. Розвиваючи далі цю гіпотезу, будемо враховувати декілька принципово важливих методологічних моментів.

По-перше, з огляду на масштаби соціально-економічних перетворень слід розрізняти внутрішньосистемну і міжсистемну трансформацію економіки і відповідно зайнятості.

Внутрішньосистемна трансформація економіки охоплює перетворення, які спрямовані на модернізацію, вдосконалення існуючих господарських відносин і форм, але не виходять за межі певної економічної системи. Внутрішньосистемна трансформація зайнятості тоді означає адаптацію існуючих видів, форм і способів включення працездатного населення до сукупної робочої сили до змінюваних умов економічного розвитку без заміни самої системи зайнятості.

Міжсистемна трансформація економіки передбачає перетворення, які приводять до становлення нового господарського устрою суспільства на якісно новій основі і неможлива без радикальної заміни конституючих елементів існуючої системи, передусім прав власності й координуючого механізму. Міжсистемні зміни у зайнятості відповідно завбачають перехід до нової системи соціально-трудова відносин, де основним регулятором стає не державне управління, а ринок праці і конкуренція, та кардинальну реструктуризацію зайнятості. Не випадково Д. Чистилін пов'язує міжсистемні перетворення з украй нерівноважним станом економіки та суспільства, визначаючи процес трансформації як кризу, насамперед інституціональну, а потім – економічну.

По-друге, процеси трансформації зайнятості відбуваються під впливом певних чинників – екзогенних та ендогенних.

До внутрішніх (ендогенних) ми відносимо: зміни у відносинах власності, розподілі капіталу, правовій системі, культурі та інші, що спричинили формування національного ринку робочої сили, створення інституту найму праці, заснованого на приватній власності, розвиток підприємництва і самозайнятості населення, появу офіційно визнаного безробіття. Для трудових стосунків характерною стає нестабільність і нестійкість, іманентно властива ринку.

Зовнішніми чинниками трансформації зайнятості є: глобалізація, інтеграція, діяльність міжнародних організацій тощо. На розвиток трудових відносин значний вплив справляє діяльність Міжнародної організації праці (МОП). Глобалізація та технічний прогрес сприяють зростанню мобільності робочої сили, виникненню нових форм зайнятості (дистанційної, телероботи), підвищенню

попиту на висококваліфіковану робочу силу, особливо з боку транснаціональних компаній, які швидко посилюють свій вплив на світову економіку та формують світогосподарські зв'язки і моделі економічного розвитку.

По-третє, трансформація системи зайнятості може здійснюватися через адаптаційні або біфуркаційні механізми.

Адаптаційні трансформаційні механізми передбачають такий характер змін у системі зайнятості, який дозволяє зберегти її цілісність, пристосуватися до впливу зовнішнього середовища без утрати принципових відмінних ознак. Оскільки природа системи зайнятості різко не змінюється, можна певним чином передбачити шляхи її подальшого розвитку. Основним інструментом змін у системі зайнятості є її реформування за участю держави.

Біфуркаційні механізми передбачають утрату принципових відмінних ознак і перехід системи зайнятості в нову якість. Такі механізми значно прискорюють процес розвитку економічної системи, породжують максимальну варіативність станів, невизначеність, необоротність та передбачуваність майбутнього. На думку сучасних дослідників, біфуркаційні механізми є більш ефективними порівняно з адаптаційними, тому що створюють майже ідеальні умови для розвитку суспільства та дають змогу різко прискорювати його темпи.

По-четверте, трансформаційні процеси у сфері зайнятості розгортаються у всіх її підсистемах і на всіх рівнях, тобто стосуються національної, регіональної та міської економіки. Вони можуть мати певну специфіку і різні темпи здійснення в регіонах, відбивати різні підходи до управління рухом робочої сили на мікрорівні (у фірмах), однак загальний (загальнонаціональний) вектор розвитку зберігається.

Сучасна трансформація зайнятості поєднує структурні, функціональні та організаційні перетворення своїх підсистем і компонентів, а саме: видів, сфер і форм зайнятості.

Активну роль у всіх економічних процесах відіграє держава. Від обґрунтованості та послідовності реформ, які вона здійснює, безпосередньо залежать темпи та глибина ринкової економічної трансформації.

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ (підприємницька діяльність, маркетинг, облік, аудит, консалтинг)

К. е. н. Балашова Р. І., Яська Я. О.

Донецький інститут туристичного бізнесу, Україна

КОРПОРАТИВНА ПОЛІТИКА В ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

Постановка проблеми. В сучасних умовах в економіці України є доцільним удосконалення корпоративної політики для розвитку туристичних центрів. Корпоративна політика туристичного центру – це система організаційно-економічних, правових, соціальних й управлінських відносин між економічними суб'єктами, інтереси яких пов'язані з діяльністю та розвитком центру.

Всі учасники корпоративних відносин працюють над виконанням сумісних цілей, зокрема: створення життєздатної прибуткової туристичної політики, яка забезпечить випуск високоякісних послуг та характеризується високим іміджем й бездоганною репутацією; зростання вартості матеріальних й нематеріальних активів туристичного центру, зростання котирувань її акцій й забезпечення виплати дивідендів; отримання доступу до зовнішнього фінансування; отримання доступу до трудових ресурсів; збільшення робочих місць і посилення економіки регіону.

Разом з тим, кожного учасника корпоративних відносин характеризують власні інтереси і розбіжності, деякі з них можуть призвести до розвитку корпоративних конфліктів. Одночасно належне корпоративне управління, як частина корпоративної політики, сприяє їх запобіганню, а у разі виникнення – їх вирішенню у формі передбачених процесів і структур. Такими елементами є функціонування різних органів управління, регулювання відносин між ними, забезпечення рівноправного ставлення, розкриття належної інформації, ведення обліку та фінансової звітності згідно з чинними стандартами тощо.

Аналіз літературних джерел. Сучасні автори М. П. Мальська [1], Г. Ю. Штерн [2], Р. І. Балашова [3; 4], вже розглядали питання корпоративної політики, управління та окремо діяльності туристичних центрів. Але досліджень корпоративної політики, що є властивою для діяльності туристичних центрів ще недостатньо.

Корпоративна політика туристичного центру включає наявність у персоналу організації загального розуміння корпоративної ідеології, візуальну символіку корпоративної ідеології, поведінку туристичного центру у відповідності з корпоративною політикою [1–3]. Узагальнюючи дослідження, які, концентруючись на проблемах функціонування туристичного центру, дозволяють стверджувати, що структура туристичних центрів включає в себе безліч різних об'єктів, необхідно формувати його корпоративну політику, яка узагальнює та поєднує їх [3; 4]. *Мета* даної роботи – розглянути особливості формування корпоративної політики туристичних центрів та сучасні тенденції її розвитку.

Сукупність цінностей, принципів, норм, правил діяльності здійснюють беззаперечний вплив на корпоративну політику підприємства. Важливим чинником діяльності туристичних центрів на території є розвиток сфери послуг та можливість перерозподілу трудових ресурсів з іншими підприємствами.

Дослідження територіального розміщення туристичних центрів та пов'язаних з ними інфраструктури доріг, комунікацій, промислових об'єктів (заводи, фабрики, комбінати, шахти) є базою для розвитку туризму.

Основні заходи, направлені на позитивні зміни у процесі управління корпоративною політикою туристичного центру виявлено такі: послідовна взаємодія функцій, обов'язків та відповідальності на всіх рівнях управління діяльністю туристичного центру, що включає оцінку діяльності, постановку завдань, бізнес-планування роботи; формалізація поставлених завдань і прогнозованих значень показників економічного розвитку; підвищення вимог до кваліфікаційного рівня співробітників у рамках оцінки та планування; аналіз причин відхилення фактичних значень показників економічного розвитку від прогнозованих; поєднання оцінки результатів діяльності і постановки завдань з перспективним плануванням, прогнозуванням, бюджетуванням.

Для спрощення і більшої оперативності взаємодій в межах корпоративної політики у таких багаторівневих структурах, якими є туроператори, інформацію і звіти можна надавати паралельно в підрозділи різних рівнів: до функціонального підрозділу фінансового відділу, керівництву та до безпосередніх виконавців, менеджерів всіх відділів туристичного центру.

Виявлені фактори і умови, що впливають на сталий розвиток туристичного центру, охоплюють різні види людської діяльності і участь різних підприємств галузей народного господарства. Фактори впливу взаємозалежні і повинні враховуватися у всій своїй сукупності при плануванні подальшого розвитку

туристичного центру. Оцінка факторів впливу є складним та наступним завданням після аналізу, що дозволяє більш об'єктивно обґрунтувати напрямки та засоби покращення ситуації щодо сталого розвитку туристичного центру.

Висновки. Для забезпечення ефективного функціонування туристичного центру необхідно розробити підхід до визначення пріоритетних чинників корпоративної політики туристичного центру. Об'єктивність і повнота оцінки корпоративної політики дозволяють активно впливати не тільки на поточний стан, але і на тенденції розвитку, встановлювати розміри туристичних центрів. Для досягнення рівня конкурентоспроможності, необхідного в сучасних умовах, керівництву туристичних центрів необхідно значно розширити корпоративну політику на використання інфраструктури території, досвід передових компаній світу у формуванні належного рівня сучасних інструментів корпоративної політики.

Список використаних джерел:

1. Мальська М. П. Корпоративне управління теорія та практика: навч посіб. / М. П. Мальська. – Львів: Львівська політехніка, 2008. – 308 с.
2. Штерн Г. Ю. Корпоративне управління: навч. посіб. / Г. Ю. Штерн – Х.: ХНАМГ, 2005. – 243 с.
3. Балашова Р. Развитие туристических центров как направление повышения эффективности туризма / Р. Балашова // Современные проблемы социально-экономического развития и информатизации: новые вызовы и перспективы; мат-и Міжнар. наук.-практ. конф., Кутаїсі, 26–27 жовт. 2013 р. – Кутаїсі: КНУ, 2013. – С. 23–27.
4. Balashova R. Methodological features of business planning for tourist center / R. Balashova, V.Nakalyuzhnyu // Научные и практические проблемы создания и функционирования туристических центров и тематических парков: V Междунар. научн.-практ. конф. – Донецк: ДИТБ, 2005. – С. 126–128.

Д. э. н. Васильцова Л. И., к. филос. н. Александрова Н. А.

Уральский государственный экономический университет,

г. Екатеринбург, Российская Федерация

ВЕКТОРЫ ТРАНСФОРМАЦИИ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ РАБОТНИКОВ В РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Россия как социально-ориентированное государство главной целью ставит повышение качества жизни населения. Достижение цели зависит от многих факторов: роста заработной платы, доходов, социальной ответственности бизнеса, мотивации населения к личному участию в накопительных системах и т. д.

Участие бизнеса в финансировании различных государственных программ, социально-ориентированных инициатив – устойчивая традиция последних лет. Большинство федеральных и региональных целевых программ предусматривают привлечение внебюджетного финансирования. Компании софинансируют строительство или реконструкцию объектов социальной сферы, проводят различные конкурсы социально ориентированных проектов, предоставляют гранты, направленные на обучение, поддержку молодых специалистов, научные исследования, благотворительность и т. д. Это один из способов улучшения качества жизни на уровне общества.

Социальная защита населения в рыночной экономике является важнейшей проблемой, как российского общества, так и в зарубежных странах. Демографическая ситуация, старение населения, ухудшающееся соотношение работающих и неработающих граждан являются общими факторами, определяющими затраты государств на социальную сферу.

Известно, что основной вектор общеевропейской модели социальной политики проявляется в желании сократить государственные расходы на социальную политику, которые препятствуют экономическому развитию. Социальные программы все больше ориентируются на индивидуальный уровень (оказание адресной помощи), что значительно эффективнее, чем программы, рассчитанные на все население. Вектор развития социальной сферы России в ближайшее время будет совпадать с направлениями общеевропейской модели социальной политики. Об этом свидетельствуют два важных обстоятельства – стремление усилить социальную ответственность работников за собственное благополучие и обеспеченность семьи в процессе экономической деятельности; сокращение расходных обязательств на финансирование социальных рисков. Новации социальной политики в РФ связаны с непосредственным (прямым и косвенным) участием в формировании финансовой базы социального обеспечения не только государства, но и работодателей, работников. Это подчеркивается специалистами и членами правительства РФ. В частности, О. Ю. Голодец, вице-премьер РФ по социальным вопросам, полагает, что следует создавать условия для того, чтобы каждый человек мог бы самостоятельно формировать стабильные, благополучные социальные позиции для себя и своей семьи.

В результате такого подхода к проведению социальной политики стимулируется трудовая активность, растет социально-экономическая нагрузка на бизнес. Правительством РФ было принято решение о значительном повышении

страховых взносов в Пенсионный фонд и Федеральный фонд обязательного медицинского страхования, которые обязаны платить предприниматели. Предусмотрены изменения в системе профессиональных пенсий. Правительство России стимулирует сокращение рабочих мест с вредными условиями труда. Право на пенсию по «вредности» будет формироваться либо за счет корпоративной программы работодателя, либо за счет нового вида социального страхования через Фонд социального страхования РФ. Данная мера увеличивает нагрузку на бизнес, что противоречит поддержке предпринимательства, выступающего основой экономики во многих странах.

Важнейшим элементом социальной защиты населения является пенсионное обеспечение граждан, которое является объектом острых дискуссий. Идет поиск решения проблем, связанных с повышением уровня пенсий, размером замещения утраченного заработка, несбалансированностью доходов и расходов внебюджетных социальных фондов, отсутствием гарантий сохранности накопительного компонента пенсий и т. д.

В настоящее время начался новый этап пенсионной реформы, которая отражает структурные преобразования в социальной политике государства. Реформирование пенсионной системы направлено на приведение системы социальной защиты граждан в соответствие с вызовами времени. Цель реформы – создание многоуровневой пенсионной системы, позволяющей обеспечить гражданам возможность получения достойной пенсии после окончания трудовой деятельности.

Пенсионная реформа затронула интересы всего населения страны, включая молодежь. Правительство определило меры по развитию пенсионного страхования, которые стали результатом долгого поиска в области пенсионного возраста, увеличения трудового стажа, эффективности пенсионных накоплений, развитии корпоративных программ, социальной ответственности бизнеса и т. д. Акцент был сделан на установлении целевых показателей, определении уровня нагрузки на бизнес, поиске внутренних резервов пенсионной системы.

Система пенсионного обеспечения остается классической трехступенчатой. Первая ступень (трудовая пенсия) – распределительная система, призванная обеспечить коэффициент замещения среднего заработка на уровне 40 %. Вторая ступень (корпоративная пенсия) – накопительная корпоративная пенсионная система за счет отчислений работодателей. Третья ступень (частная

пенсия) – частная накопительная система из добровольных взносов граждан. Ожидаемый коэффициент замещения корпоративной и частной пенсии – до 30 % от среднего заработка.

Очевидно, что для обеспечения достойной старости необходимо иметь официальную зарплату, не только не ниже средней заработной платы по России, но и в два раза выше. Пенсионная формула подвергается резкой критике за неясность перспектив, сложность расчетов начисления пенсий, пересмотр коэффициентов и баллов и т. д. Стимулируется более поздний выход на пенсию, обеспечивающий достойный уровень пенсионного обеспечения.

Особое внимание уделяется накопительной части пенсии. Создание полноценного негосударственного пенсионного обеспечения является важным вектором развития пенсионной системы. Для этого реализуются правовые, организационные, экономические меры, связанные с разработкой совершенствованием механизмов и институтов, обеспечивающих экономическую устойчивость негосударственных пенсионных фондов и защиту накопленного пенсионного капитала, созданием экономических стимулов для работодателей и работников в процессе накопления пенсионных прав.

Большое значение придается корпоративной пенсии, которая охватывает около 7 миллионов человек, а нужно создать условия для доступности большинству работников, общей численностью не менее 25 млн человек. Решить эту задачу, предусмотренную Стратегией развития пенсионной системы Российской Федерации до 2030 года, не просто. Организации разных форм собственности, имеющие такую возможность, уже реализовали корпоративную поддержку по медицинским и пенсионным программам. Наиболее успешно они используются в отраслях, связанных с добычей углеводородов, в металлургической промышленности и банковской сфере, на железнодорожном транспорте. В компаниях работники при наступлении пенсионного возраста получают корпоративную пенсию, размер которой может составлять 40–60 % от государственной пенсии.

Таким образом, рассмотренные изменения в социальной защите населения России отвечают ведущему вектору трансформации – сохранению солидарной системы при взаимной ответственности государства, работодателей и работников за благополучие в случае наступления социальных рисков.

К. т. н. Джур О. Є., Сидоренко Д. О.

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара

СТРАТЕГІЯ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Історія ХХ ст. – початку ХХІ ст. надала економічній науці та окремим суспільствам багато прикладів успішних компаній, що активно розвивалися в динамічному навколишньому середовищі. Сучасні українські машинобудівні підприємства вирішують не тільки завдання ефективного функціонування та розвитку а й намагаються доказати свою корисність для суспільства.

Стратегія передбачає постановку цілей та розробку відповідної політики по їх досягненню. Оскільки стратегії сучасних підприємств часто змінюються у зв'язку із заходами по підвищенню конкурентоспроможності товарів та послуг, що виробляються, то її формулювання підпорядковується концепції «знати – могли – бажати – вміти – процвітати». За іншим визначенням стратегія – це сукупність основних напрямів діяльності і способів їх здійснення. Так, Пітер Друкер зауважував, що існує вісім ключових сфер підприємства, для яких необхідно встановлювати цілі: ринкове положення; інновації; продуктивність; матеріальні і фінансові ресурси; прибутковість; робота і навчання менеджерів; робота рядового персоналу і відношення з ним; відповідальність перед суспільством [1].

Аналіз тенденцій, що склався на сучасному етапі розвитку економіки допоможе сформулювати заходи та принципи політики щодо формулювання ефективних стратегій машинобудівних підприємств.

Машинобудівний комплекс України забезпечує технічне оснащення, комплексну механізацію та автоматизацію процесів виробництва. В ньому зосереджено майже 15 % вартості основних засобів та понад 21 % загальної кількості найманих працівників промисловості (без малих підприємств). Машинобудівні підприємства виготовляють на сьогодні близько 3,5 тис. найменувань машин та обладнання, у тому числі близько 2 тис. модернізованих та понад 500 нових моделей машин та обладнання для агропромислового комплексу. Технічні засоби, що виготовляються або можуть виготовлятися, дають змогу механізувати до 85 % робіт у сільському господарстві. Експорт продукції машинобудування становить 53 % обсягу реалізованої продукції галузі. Продукція експортується до 74 країн світу. При цьому експорт до країн СНД становить 90,8 % загального обсягу експорту, в тому числі до Російської Федерації – 68,2 % загального обсягу експорту (75,1 % експорту до країн СНД).

Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств в Україні по роках склала: 2005 р. – 5,5 %, 2006 р. – 5,8 %, 2007 р. – 5,8 %, 2008 р. – 4,9 %, 2009 р. – 1,8 %, 2010 р. – 3,6 %, 2011 р. – 4,8 %. Крім того, кількість найманих працівників в промисловості скоротилася із 3913,3 тис. осіб у 2005р. до 3014,5 тис. осіб у 2011 р. Дані свідчать про недостатню ефективність промисловості в Україні та відсутність привабливості даного сектора економіки, як основи стабільного місця зайнятості для населення.

Крім того, розподіл обсягу реалізованої промислової продукції машинобудування в 2011 р. в загальній структурі за видами діяльності складає лише 11,6 % (добувна промисловість – 11 %, металургійне виробництво готових металевих виробів – 18,1 %, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – 22 %) [2].

При аналізі внутрішньої структури операційних витрат з реалізованої продукції машинобудування виявлено збільшення величини матеріальних витрат до 70 %, скорочення амортизації до 2,5 %, скорочення витрат на оплату праці до 12,9 %, відрахувань на соціальне страхування до 4,7 %, інших операційних витрат до 9,9 % в 2011р. у порівнянні з минулим періодом [2].

Дані факти свідчать про недостатній розвиток машинобудування та конкурентоспроможності продукції машинобудування на зовнішньому ринку, про невдалий менеджмент на самих підприємствах та на державному рівні.

Стратегічне управління – це насамперед керування розвитком організації. Вибір стратегії передбачає вивчення альтернативних напрямків розвитку організації, їх оцінку і вибір кращої стратегічної альтернативи для реалізації. Реалізація стратегії здійснюється через розробку програм, бюджетів і процедур, які можна розглядати як середньострокові і короткострокові плани реалізації стратегії. Визначальним критерієм розвитку країни є наукова сфера і відповідно – високотехнологічний сектор економіки, тобто впровадження низького рівня матеріаломісткості та енергоємності виробництва, підвищення конкурентоспроможності інноваційних підприємств країни. Зважаючи на те, що найбільша кількість підприємств, які використовували передові технології знаходиться у Харківській області (22,5 % від загальної кількості), Донецькій (7,5 %), Запорізькій (6,9 %), Одеській (6,7 %), Житомирській (6,4 %) та Луганській (5,4 %) областях можна сказати, що не в повному обсязі використовується потенціал Дніпропетровської області [2].

Отже, можна сказати, що серед специфічних принципів, що повинні бути враховані в розробці стратегії машинобудівних підприємств повинні бути враховані всі складові мікросередовища підприємства як цілого, забезпечення інтересів

мікро- та макроекономічного середовища та ресурсів, унікальність, справжню майстерність, створення продукту, що забезпечує цілісну програму розширення свідомості людей від розумової діяльності до корисного використання людиною та суспільством. Серед заходів, що повинні бути враховані в розробці стратегії машинобудівних підприємств слід відзначити необхідність оптимізації господарського управління ресурсами та їх структури на підприємстві, необхідність дієвого та обґрунтованого управління та допомоги на мезо- та макро-рівні. Стратегію сучасного машинобудівного підприємства можна сформулювати як цілісну програму, комплекс дій на інтеграцію індивідуума та суспільства, мікро- та макросередовища, що здійснюють баланс в економіці.

Список використаних джерел:

1. Друкер Питер Фердинанд. Практика менеджмента. – М.: Вільямс, 2007. – 400 с.
2. Статистичний щорічник України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

К. е. н. Живко З. Б., Тишко М. В., Кубіцький П. П.

Львівський державний університет внутрішніх справ, Україна

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Структурно-функціональна діагностика рівня економічної безпеки підприємства у складі завершального етапу процесу забезпечення економічної безпеки – це якісна і кількісна оцінка захищеності економічного потенціалу підприємства на основі використаного системно-комплексного апарату, що ґрунтується на поглибленому функціональному аналізі структурних елементів, які впливають на загальний рівень економічної безпеки всіх підрозділів підприємства та їх діяльності та оцінюють його через низку індикаторів, показників, критеріїв, принципів, фіксуючи їх найменші відхилення від нормативних значень. Структурно-функціональну діагностику рівня економічної безпеки підприємства обов'язково треба розглядати в межах процесу забезпечення економічної безпеки. Якщо перед діагностикою рівня економічної безпеки не виконано структурно-функціонального аналізу процесу забезпечення економічної безпеки, то якість цього діагностичного апарату значно знижується, оскільки неможливо повною

мірою врахувати характер послідовного перебігу певних економічних подій, які відповідають за зв'язок між структурними елементами підприємства, що безпосередньо впливають на всю діяльність, причому здебільшого вони не завжди функціонально залежні між собою.

Структурно-функціональний аналіз процесу забезпечення економічної безпеки розглядатимемо як звичайний метод дослідження системних об'єктів або складних структур, до яких і належить механізм досягнення економічної безпеки на підприємстві з не пов'язаними між собою принципами і критеріями. Процес забезпечення економічної безпеки на підприємстві якраз і відповідає за послідовне виконання цих принципів і критеріїв (разом елементів), більшість яких є функціонально лінійно незалежними. Проте кожному елементу, у міру їх дослідження щодо впливу на економічну стабільність і захищеність підприємства можна поставити у відповідність певне дійсне число – бальну оцінку, на якій і ґрунтуватиметься діагностика рівня економічної безпеки підприємства загалом.

Наступний етап передбачає реалізацію механізму забезпечення економічної безпеки підприємства через завчасне реагування на зміну середовища функціонування та виникнення загроз.

Щоб посилити контроль за оцінкою елементів цього процесу, рекомендується виконати їх групування і розглядати їх ідентифіковано у межах лише окремого етапу перебігу процесу забезпечення економічної безпеки, а кожний етап цього процесу вважати одним з елементів загальної системи економічної безпеки підприємства.

Отже, визначення рівня економічної безпеки завершує процес забезпечення економічної безпеки підприємстві, даючи змогу управляти ним і контролювати граничні значення.

Структурно-функціональний аналіз процесу забезпечення економічної безпеки на підприємстві дає логічно-послідовне уявлення про розроблення дієвого механізму забезпечення економічної безпеки та діагностику його рівня, що у разі досягнення ним критично мінімального значення допомагає виробничо-господарській структурі швидко відреагувати на загрози економічного характеру як всередині підприємства, так і ззовні і за негайного гнучкого реагування удосконалити і закріпити механізм забезпечення економічної безпеки на підприємстві дієвішими заходами.

Подальші дослідження у цьому напрямі вимагають розроблення різноманітних методик діагностики рівня економічної безпеки підприємства і вузької структурно-функціональної діагностики їх рівня для уточнення шкали бальної оцінки захищеності всіх видів діяльності підприємства.

На нашу думку ключовою в розглянутому процесі є характер вихідної інформації, яка є основою для реалізації того чи іншого етапу і може бути отримана виключно як результат здійснення моніторингу. Потрібно ще раз підкреслимо, що, на нашу думку, ефективне здійснення моніторингу повинно сформувати інформаційне забезпечення створення системи економічної безпеки підприємства на усіх етапах.

Певним чином, підсумовуючи вище наведені викладки, можна запропонувати алгоритм реалізації процедур моніторингу в межах функції, пропонованої до запровадження системи економічної безпеки. Так, в системі управління процесами зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, як і в будь-якій іншій системі, можна виділити керуючу і керовану підсистему, що відповідно представлені суб'єктами і об'єктами управління. В керуючій підсистемі виділяють відповідні суб'єкти управління – служби управління, які використовують єдині прийоми, характерні для управлінської діяльності в цілому і специфічні методи цілеспрямованого впливу на об'єкт [1].

Найбільш прийнятним можна вважати варіант коли проведення моніторингу буде функціональним завданням окремого підрозділу в системі економічної безпеки підприємства чи певного фахівця. Водночас важливо, щоб до процесу інформаційного забезпечення були залучені не лише усі працівники служби безпеки, але і провідні фахівці усіх підрозділів та й інший персонал підприємства. Існуюча невизначеність вимагає також залучення сторонніх фахівців, експертів, консалтингових фірм тощо.

До об'єктів управління слід віднести елементи зовнішнього і внутрішнього оточення підприємства, що можуть бути джерелом небезпеки або ж додаткових можливостей. Для кожного підприємства сукупність об'єктів буде відмінною, не постійною, а змінною залежно від динаміки зовнішнього середовища та темпів розвитку самого підприємства.

Для того, щоб підприємство могло впливати на процес управління економічною безпекою, воно повинно мати повну інформацію про протікання всіх процесів, для чого необхідна особлива система моніторингу, яка являє собою безперервний процес комплексного спостереження, збору, аналізу, зберігання

інформації, надання науково обґрунтованих висновків про всю сукупність потенційних небезпек в цілому або про окрему небезпеку, які в короткі терміни забезпечать підготовку достовірних і довгострокових прогнозів на проведення заходів щодо покращення ситуації, що склалася.

Специфіка здійснення моніторингу, об'єктом якого є як зовнішнє, так і внутрішнє середовище, не лише з метою ідентифікації джерел зростання небезпеки, але і виявлення додаткових можливостей, вимагає розроблення окремого алгоритму (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм формування системи моніторингу економічної безпеки підприємства

Після визначення мети проведення діагностики, об'єктів та суб'єктів безпеки необхідно оцінити середовище, в якому функціонує підприємство, а також внутрішнє середовище у розрізі базових функціональних складових економічної безпеки певного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989.

К. е. н. Киш Л. М., Бондарчук О. С., Підвальний В. В.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

АНАЛІЗ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ СТОВ «РОСІЯ»

Управління активами підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Воно дозволяє вирішувати різноманітні задачі фінансового менеджменту і підпорядковане його головній цілі.

В свою чергу, активи (assets) – це все майно, яким володіє підприємство (готівка, дебіторська заборгованість, обладнання та майно підприємства) або, іншими словами, це засоби суб'єкта господарювання, які потрібні для його функціонування у різних формах діяльності з метою одержання прибутку [3].

Для визначення структури активів (або пасивів) підприємства, нерідко використовують структурний аналіз, метою якого є вивчення структури і динаміки засобів підприємства і джерел їх формування, щоб ознайомити з фінансовим станом загалом [6].

Активи СТОВ «Росія» складаються з необоротних та оборотних. Тому найточніше загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів, який обчислюють за формулою:

$$\text{Ко/н} = \text{Оборотні активи} / \text{Необоротні активи}.$$

Під час внутрішнього аналізу структури активів варто з'ясувати причини різкої зміни коефіцієнта (якщо це було) за звітний період. Попередній аналіз структури активів проводимо на основі даних табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка структури активів СТОВ «Росія» за 2012, тис. грн

Показник	Абсолютні величини		Частка у загальній величині активів, %		Зміни	
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	В абсол. велич.	У частках
Необоротні активи	2172	1810	42,7	41,1	-362	-1,6
Оборотні активи	2913	2591	57,3	58,9	-322	1,6
Разом	5085	4401	100,0	100,0	-684	х
Коефіцієнт співвідношення	1,34	1,43	х	х	х	х

Джерело: Форма № 1 «Баланс».

По результатам таблиці, можемо побачити, коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів збільшився, причиною є зниження вартості активів підприємства. Необоротні активи зменшилися в абсолютних величинах становить 362 тис. грн., а у частках 1,6 %. Аналогічна ситуація і з оборотними активами: вони також зменшилися на 322 тис. грн. Це свідчить про втрату корисності активів.

Корисність активу – це його здатність приносити підприємству прибуток (гроші) [2].

Коли найбільша частина необоротних активів представлена виробничими основними засобами і незавершеним будівництвом, характеризує орієнтацію на створення матеріальних умов розширення основної діяльності підприємства. Визначаючи тип стратегії, необхідно зважити на переоцінювання основних засобів. Тому, необхідно, визначити динаміку структури необоротних їх активів. В табл. 2 представлені лише ті необоротні активи, які належать СТОВ «Росія».

Таблиця 2. Динаміка структури необоротних активів СТОВ «Росія» за 2012, тис. грн

Показник	Абсолютні величини		Частка у загальній величині активів, %		Зміни	
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	В абсол. велич.	У частках
Незавершені капітальні інвестиції	85	85	3,9	4,7	0	0,8
Основні засоби	1532	1273	70,5	70,4	-259	-0,1
Довгострокові біологічні активи	555	452	25,6	24,9	-103	-0,7
Разом необоротних активів	2172	1810	100	100	-362	x

Джерело: Форма №1 «Баланс».

Проаналізувавши табл. 2, можна зробити висновок, що зменшилися такі необоротні активи, як: основні засоби (на 259 тис. грн) і довгострокові біологічні активи (103 тис. грн). Лише незавершені капітальні інвестиції залишились незмінними.

Особливу увагу приділяють вивченню стану основних засобів, тому що вони становлять велику частку в довгострокових активах підприємства. Зміна суми за цією статтею може статися як за рахунок збільшення (зменшення) кількості машин, обладнання, будинків, споруджень, так і за рахунок підвищення вартості новопридбаних об'єктів і переоцінки старих у зв'язку з інфляцією.

Також зробимо аналіз оборотних активів СТОВ «Росія» (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка структури оборотних активів СТОВ «Росія» за 2012 рік, тис. грн

Показник	Абсолютні величини		Частка у загальній величині активів, %		Зміни	
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	В абсол. велич.	У частках
Виробничі запаси	313	448	10,7	17,4	135	6,7
Поточні біологічні активи	839	415	28,8	16,0	-424	-12,8
Незавершене виробництво	464	506	15,9	19,5	42	3,6
Готова продукція	685	483	23,6	18,6	-202	-5
Товари	–	8	–	0,3	8	0
Дебіторська заборгованість	610	727	20,9	28,0	117	7,1
Дебіторська заборгованість за розрахунк.	–	3	–	0,1	3	0
Грошові кошти та їх еквіваленти	2	1	0,1	0,1	1	0
Разом оборотних активів	2913	2591	100	100	-322	–

Джерело: Форма №1 «Баланс».

З даних табл. 3, бачимо, що за 2012 р. знизились такі необоротні активи, як: поточні біологічні активи і готова продукція. По всім іншим активам спостерігається невелике збільшення.

Далі зробимо оцінку прибутковості діяльності даного підприємства, де побачимо наскільки ефективно воно працює. Якщо при структурному аналізі ми використовували дані лише за 2012 рік, то при оцінці прибутковості візьмемо дані за останні три роки (табл. 4).

Таблиця 4. Оцінка ефективності використання активів СТОВ «Росія», тис. грн

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	Відхилення, +/-
Рентабельність активів (всього капіталу), %	3,1	3,1	2,2	-0,9
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	–	0,0005	–	–
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,2	0,04	0,04	-0,16
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,4	0,34	0,4	-1
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,9	0,66	0,76	-1,14
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	2,2	0,7	0,8	-1,4
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	1,8	0,47	0,54	-1,26

Джерело: Форма №1 «Баланс».

З табл. 4 видно, що у господарства низька рентабельність активів (близько 2–3 %) це свідчить про низьку частку отриманого прибутку на суму загальних використаних активів. Підприємство не має дебіторської заборгованості, а має лише незначну частку кредиторських коштів у загальній структурі капіталу. У 2012 році значно знизився рівень фондодіа-чачі, що свідчить про зниження ефективності використання основних засобів у господарстві.

Для покращення діяльності СТОВ «Росія», пропонуємо нову структуру активів на майбутнє. З аналізу вищеподаних таблиць, видно, що за 2012 р. зменшились такі необоротні активи, як основні засоби і довгострокові біологічні активи, а з оборотних суттєво-поточні біологічні активи і готова продукція. Через, що знизилась рентабельність по активам в цілому. Тому СТОВ «Росія» повинно працювати над збільшенням ефективності управління саме цих активів.

За допомогою таких заходів, як своєчасна заміна і мобілізація морально застарілого устаткування, організації прискореного введення в експлуатацію придбаної нової техніки; удосконаленню організації матеріально-технічного забезпечення підприємств та технічного обслуговування сучасних систем машин можливо поліпшити роботу основних засобів. Що стосується готової продукції, то необхідно провести зміни в сфері обігу, наприклад, удосконалення маркетингової діяльності підприємства; прискорення процесу реалізації готової продукції; стимулювання збуту продукції. В залежності від того, яким чином були створені біологічні активи, залежить які витрати будуть включені у собівартість готової продукції.

Список використаних джерел:

1. П(С)БО 2 «Баланс».
2. П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів».
3. Глосарій (тлумачний словник) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/glossary/>
4. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку 2001: навч. посіб. / Н. М. Грабова; під ред. М. В. Кутельного. – 2008. – 272 с.
5. Кондратьев О. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств та її показники / О. В. Кондратьев // Фінанси України. – 2006. – № 11.
6. Структурний аналіз активів і пасивів підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pidruchniki.ws/10981205/ekonomika/>

К. э. н. Козлова Е. В.

*Филиал Российского государственного социального университета
в г. Каменске-Шахтинском*

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОСНОВНЫХ ФОНДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ, ФУНКЦИОНИРУЮЩЕГО В ВЫСОКОКОНКУРЕНТНОЙ СРЕДЕ

Эффективное использование основных фондов приводит к уменьшению потребностей во вводе новых производственных мощностей при изменении объема производства, а, следовательно, и лучшему использованию прибыли предприятия. Улучшение использования основных фондов означает также ускорение их оборачиваемости, что в значительной мере способствует решению проблемы сокращения разрыва в сроках физического и морального износа, ускорения темпов обновления основных фондов. Эффективное использование основных фондов тесно связано и с повышением качества выпускаемой продукции.

Использование основных фондов предприятия должно быть направлено на производство конкурентоспособной продукции; достижение максимальной отдачи на единицу производственной мощности; применение инновационных технологий производства при организации работы оборудования; постоянный контроль за экстенсивным и интенсивным использованием основных фондов; своевременное устранение физического, морального износа.

Успешное функционирование основных фондов зависит от того, насколько полно реализуется экстенсивные и интенсивные факторы улучшения их использования. Экстенсивное улучшение использования фондов предполагает, что, с одной стороны, будет увеличено время работы действующего оборудования в календарный период, а с другой – повышен удельный вес действующего оборудования в составе всего оборудования, имеющегося на предприятии.

Выявление факторов внешней и внутренней среды, влияющих на использование основных фондов позволит своевременно принять меры для повышения эффективности их использования. В табл. 1 классифицированы факторы повышения эффективности использования основных фондов предприятий, зависящие и не зависящие от работы предприятия.

Определяющим является состояние группы инвестиционно-инновационных факторов, т. е. темпа роста инвестиций в основной капитал, доли амортизационных отчислений в источниках финансирования инвестиций в основной капитал, доли амортизации в себестоимости продукции, доли нематериальных активов в структуре активов, доли затрат на НИОКР.

Таблица 1. Классификация факторов повышения эффективности использования основных фондов предприятий

Группы факторов	Факторы	
	не зависящие от работы предприятия	зависящие от работы предприятия
1	2	3
Инвестиционно-инновационные факторы	<p>Государственная концепция развития основного капитала.</p> <p>Инновационная, инвестиционная политика государства и амортизационная политика государства.</p> <p>Меры государственного воздействия на повышение эффективности основных фондов.</p> <p>Уровень развития НТП.</p> <p>Инновационная, экологическая региональная и отраслевая инфраструктура.</p> <p>Денежно-кредитная и налоговая политика, государственная политика ценообразования.</p> <p>Инвестиционный климат, отраслевая тарифная политика.</p> <p>Ценовая политика, кредитование, развитие лизинга</p>	<p>Формирование и эффективное использование амортизационного фонда. Изменение структуры вложений в основной капитал.</p> <p>Воспроизводственное распределение чистой прибыли и амортизационных отчислений.</p> <p>Формирование интенсивного типа повышения эффективности основных фондов.</p> <p>Обеспеченность производственных процессов машинами и оборудованием.</p> <p>Состояние и надежность техники, степень механизации и автоматизации основных процессов.</p> <p>Возможность прироста мощности за счет дополнительных (без дополнительных) капиталовложений.</p> <p>Техническое состояние оборудования, уровень механизации, новизна и прогрессивность техники, разработка инновационных проектов.</p> <p>Политика привлечения финансовых ресурсов, формирования и распределения доходов, инвестиционная политика</p>
Факторы использования	<p>Законодательные, нормативные акты и положения.</p> <p>Стандарты производственно-технических операций.</p> <p>Уровень специализации, кооперирования, концентрации производства, восприимчивость технологии к новациям.</p> <p>Отраслевые стандарты.</p> <p>Состояние нормирования и организации производства, труда и заработной платы.</p> <p>Условия труда, безопасность производства, режим работы</p>	<p>Структура производства и управления, уровень концентрации и комбинирования.</p> <p>Структура технологического процесса.</p> <p>Трудоемкость технологического процесса.</p> <p>Научная организация труда, рациональная организация производственных процессов.</p> <p>Система автоматизированного сбора, учета и анализа информации.</p> <p>Загрузка оборудования, оснащенность рабочих мест, разделение и специализация труда.</p> <p>Вооруженность труда, организация и разделение труда.</p> <p>Квалификационный уровень, стабильность кадров.</p> <p>Формы и системы оплаты труда, мотивация труда, социальное обеспечение работников.</p> <p>Дисциплина труда, психологический климат</p>

1	2	3
Географически – ресурсные факторы	Природно-климатические условия, географическое размещение, природные ресурсы, объемы закупок, наличие запасов	Масштаб и структура производства, уровень запасов, возможность трансформации ресурсов. Качество используемого сырья, материалов, полуфабрикатов. Построение внутриорганизационного взаимодействия
Конкурентные факторы	Инфраструктура рынка, наличие и расположение складских помещений, оптово-розничных баз, розничных сетей, магазинов, доступность их широкому кругу покупателей. Федеральная и региональная политика в области регулирования рынка, СМИ и рекламы, антимонопольное законодательство. Воздействие тенденций развития конъюнктуры на положение предприятия на рынке. Представление потребителей о фирме, ее репутации, ассортименте ее продукции, воздействие товарного знака фирмы на привлечение внимания покупателей к продукции	Ценовая стратегия. Собственное платежное поведение. Политика формирования запасов и затрат. Организация собственной сбытовой сети и построение взаимодействия с предприятиями сетевой розничной торговли, взаимодействие с торговыми посредниками. Коммерческие возможности предприятия предоставлять промежуточным покупателям кредиты, скидки с преysкурантной цены. Участие в выставках и ярмарках, эффективность проводимых рекламных кампаний, воздействие средствами PR

Успешное функционирование основных фондов зависит от того, насколько полно реализуются экстенсивные и интенсивные факторы улучшения их использования. Экстенсивное улучшение использования фондов предполагает, что, с одной стороны, будет увеличено время работы действующего оборудования в календарный период, а с другой – повышен удельный вес действующего оборудования в составе всего оборудования, имеющегося на предприятии.

Процессы обновления на промышленных предприятиях затруднены тем, что амортизация не выполняет своей воспроизводственной функции. В основе действующей системы амортизации лежит идея постепенной замены самого амортизируемого объекта, его воспроизведения, а не создания у предприятий свободных денежных средств для развития его производственной базы.

Понятие амортизации трактуется как затраты на полное восстановление основных фондов, что противоречит международной практике. Поэтому основные положения амортизационной политики предприятий не соответствуют условиям планируемой модернизации материально-технической базы промышленности. Накопление амортизационных средств отстает от роста цен заменяемого оборудования, что делает нереальным обновление активной части основных фондов.

Применение концепции справедливой стоимости позволит формировать информацию о финансовом состоянии и результатах деятельности предприятия, на основе реально существующих цен. Концепция справедливой стоимости предполагает корректировку стоимости основных фондов на инфляционную составляющую. Для этого необходимо осуществлять анализ бюджетов и прогнозов, утвержденных руководством, проводить оценку денежных поступлений и платежей, возникающих в связи с продолжающимся использованием основных фондов и их окончательным выбытием и осуществлять технический анализ объекта. Результатом такого анализа может стать списание основных фондов, длительное время не находящихся применения на предприятии.

Основными направлениями повышения эффективности использования основных фондов предприятия являются:

1. Введения компонентной амортизации.

Введение на предприятиях компонентной амортизации подразумевает, что амортизационные отчисления должны определяться отдельно для каждого значительного компонента основных средств. Например, классификация двигателя транспортного средства как компонента позволяет начислять амортизацию в течение всего срока его полезного использования и полностью амортизировать стоимость двигателя до нуля или ликвидационной стоимости на дату замены. После этого признание компонента прекращается, а стоимость замещаемого компонента капитализируется при установке нового двигателя.

2. Выделения группы инвестиционной недвижимости.

Выделение категории инвестиционной недвижимости (имущества, находящегося в распоряжении собственника или арендатора по договору финансовой аренды с целью получения арендных платежей, доходов от прироста стоимости капитала, или того и другого, но не для использования в производстве или поставках товаров или услуг, либо для административных целей; и не для продажи в ходе обычной деятельности) позволит винодельческим предприятиям оптимизировать структуру основных фондов.

3. Перераспределения затрат в структуре себестоимости продукции.

4. Использования ускоренных методов начисления амортизации.

5. Выбора типа повышения эффективности основных фондов.

Таким образом, эффективное использование основных фондов приводит к уменьшению потребностей во вводе новых производственных мощностей при изменении объема производства, а, следовательно, и лучшему использованию

прибыли предприятия. Улучшение использования основных фондов означает также ускорение их оборачиваемости, что в значительной мере способствует решению проблемы сокращения разрыва в сроках физического и морального износа, ускорения темпов обновления основных фондов. Эффективное использование основных фондов тесно связано и с повышением качества выпускаемой продукции.

Кочетова І. Ю.

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ

Трансформація підприємства виявляється архіскладною справою, втілення у життя якої потребує від реформаторів осмислення цілої низки комплексних проблем. Це й чітка ідентифікація перетворень; неодмінне дотримання маркетингового вектору у прийнятті управлінських рішень в організації, що трансформується; чітке розуміння висхідного положення, у якому знаходиться бізнес та кінцевого пункту призначення, що приносить омріяне ділове благополуччя. На превеликий жаль, віднайти вірний шлях для їх вирішення під силу далеко не кожному: близько 50 % (майже половина) трансформаційних проєктів, що започатковуються на підприємствах, зводяться, у решті решт, нанівець [1]. Даний факт, як на нас, красномовно свідчить про існування вагомих недоліків у процесі їхнього керування, а отже, – спонукає до здійснення додаткових дослідницьких кроків щодо вивчення даного предмету більш детально.

Серед наших попередників знаходимо чималу кількість версій та спроб пояснити окреслене явище: Л. Акерман, К. Арджиріс, У. Бенніса, У. Бурке, Т. В. Бауліна, В. В. Стадник, С. Р. Стеців, Г. В. Осовська, Г. М. Тарасюк, І. В. Сокирник, А. А. Садеков, Г. Ліппіта, Т. Норберт та інші. Проаналізувавши природу і внутрішній зміст категорії, маємо відзначити складність, поліаспектність та багатогранність даної категорії, віднайти однозначне якій стає вкрай важко. Звідси, – зосередимо власну увагу на декількох її сутнісних проявах водночас.

По-перше, трансформаційний менеджмент виступає невід'ємною складовою корпоративної системи управління, що передбачає: а) наявність об'єкту

організаційних змін (область втілення перетворюючих задумів в організації), по відношенню до якого відбувається трансформаційне маневрування під впливом діяльності конкретних суб'єктів, представників топ-менеджменту підприємства; б) процес керування уособлює у собі набір функцій (планування, організація, координування, мотивування та контроль), що визначають головні напрямки роботи менеджерів протягом впровадження перетворень в організації.

По-друге, якщо розглядати досліджувану категорію, споглядаючи на її маркетинговий аспект, управління змінами втілюється у форму пристосування господарської системи до умов зовнішнього середовища. Це сприяє усуненню існуючих диспропорцій між двома тенденціями існування організаційної системи, поточним функціонуванням та організаційним розвитком.

По-третє, трансформаційний менеджмент постає перед нами у вигляді заздалегідь визначених, послідовних етапів щодо підготовки та проведення організаційних перетворень на підприємстві. Де першочерговим кроком на шляху до здійснення змін стає визнання доцільності їх проведення. Для цього менеджмент підприємства вдається до поглибленої діагностики поточної роботи підприємства, що проводиться одночасно за двома напрямками, так як передбачає аналіз ефективності використання основних засобів, витрат та прибутку підприємства, трудових ресурсів, оцінка фінансового стану з одного боку, тоді як з іншого, – оцінку конкурентоздатності на ринку.

Найбільш відповідальна фаза – це окреслення генеральної мети та задач щодо запланованих перетворень. Основною вимогою позитивного результату даного кроку стає пошук консенсусу між усіма учасниками, хто приймає безпосередню участь у здійсненні перетворень: повноцінне узгодження їх інтересів, розв'язання будь-яких конфліктів впродовж змін, своєчасне корегування цілей, тощо. Зміст наступної фази полягає у плануванні найбільш вірогідної версії розвитку трансформаційних подій на підприємстві, що формалізується у рамках виробу окремого стратегічного сценарію, серед яких виділяють сценарії зростання, оптимізації або, навпаки, скорочення. Важливо відмітити: майбутні організаційні плани мають відтворювати у собі технологію змін, що уособлює у собі управлінські прийоми, форми, методи та підходи до втілення перетворень. Ключову роль для здійснення ефективних трансформацій набуває обрання з поміж співробітників або зовнішніх консультантів, лідера та команди агентів організаційних змін.

Атестацію власних задумів на життєздатність менеджери проводять на підставі пілотного проекту, тому що він сприяє виявленню «вузьких місць», які

доречно ліквідувати якомога швидше з мінімальними втратами. До того ж, впровадження будь-якого роду нововведень неможливо без складання бюджету, поточних графіків виконання обсягів робіт, розподіл відповідальності на кожному етапі впровадження змін. Як результат, – співставлення очікуваних доходів від запланованих змін та видатків на затрачені ресурси у грошовому еквіваленті мають тяжіти до збільшення.

Нарешті, особливо складною та непередбачуваною фазою трансформації стає впровадження задуманого у практику господарювання підприємства. Складовими успіху цього кроку стають розробка ефективної системи моніторингу оцінки перетворень; накопичування маркетингової інформації з приводу змін задля усвідомлення реальної ситуації на кожному управлінському кроці та впровадження методів подолання людського опору щодо нововведень.

Отже, у сучасних динамічних та, подекуди, непередбачуваних умовах здійснення товарно-грошових відносин, управління організаційними трансформаціями виступає об'єктивною передумовою ведення бізнесу на ринку. Базовими параметрами успішності чого стають системний підхід до організації внутрішнього управлінського процесу, налагодження інформаційного діалогу зі споживачами та іншими діловими партнерами з приводу змін, дотримання контролю та вчасна актуалізація ключових положень трансформаційної програми.

Список використаних джерел:

1. Ашмарина С. И. Особенности управления организационными изменениями в экономических системах / С. И. Ашмарина, Л. И. Ермоленко // Вестник СамГУ. – 2008. – № 7(66). – С. 128–136.

Мамалига С. В., Захарчук І. С.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГУ

Діяльність суб'єктів бізнесу в нинішніх умовах господарювання пов'язана з ринковими відносинами. І як відзначає Т. Л. Мостенська, ключовим чинником ефективності будь-якої організації в сучасних умовах виступає маркетинг [5, с. 7].

Термін «маркетинг» з'явився у Сполучених Штатах Америки в процесі пошуку місцевими фермерами ринку збуту для своєї продукції. Йшлося про оволодіння ринком – Market Getting. Пізніше в результаті контамінації цих двох слів утворилося одне – маркетинг (marketing).

Існують більше двох тисяч його трактувань. Основна проблема полягає в тому, що це поняття має кілька значень, поєднаних тим самим англomовним терміном «маркетинг» [1, с. 12].

Сучасна економічна література наводить різні погляди на визначення маркетингу (табл. 1).

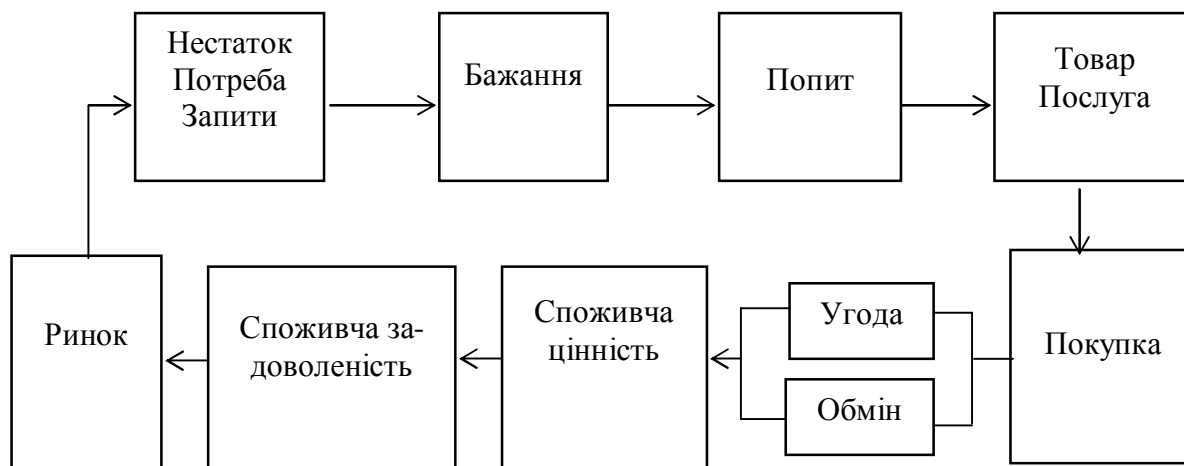
Таблиця 1. Дефініція сутності «маркетинг» в наукових дослідженнях

Автор (автори)	Визначення
Котлер Ф., Армстонг Г., Сондерс Д. [6, с. 34]	Маркетинг – це соціальний і управлінський процес, за допомогою якого окремі особи і групи осіб задовольняють свої потреби за допомогою створення товарів і споживчих цінностей і взаємообміну ними
Ламбен Ж-Ж. [3, с. 4]	Маркетинг – це соціальний процес, спрямований на задоволення потреб і бажань людей і організацій шляхом забезпечення вільного конкурентного обміну товарами і послугами, що становлять цінність для покупця
Мороз Л. А., Чухрай Н. І. [4, с. 10]	Маркетинг – діяльність, спрямована на створення попиту та досягнення цілей підприємства через максимальне задоволення потреб споживачів
Мостенська Т. Л. [5, с. 12]	Маркетинг – система організації та управління господарською діяльністю, зорієнтована на потреби ринку та максимально можливе задоволення потреб і запитів споживачів
Павленко А. Ф., Войчак А. В. [7, с. 11]	Маркетинг – це аналіз, планування, реалізація і контроль за втіленням комплексу маркетингових рішень щодо продукту фірми, його ціни, системи просування і розподілу, а також надій і чекань фірми, тобто це ключ до досягнення цілей і задач, що виникають перед фірмою, що прагне завоювати цільовий ринок

Приведені у табл. 1 трактування маркетингу підтверджують, що одні фахівці розглядають структуру цього терміна як дієслова market (продавати, збувати) і суфікса -ing, що вказує на активну діяльність. У дослівному перекладі marketing – збут, продаж. Інші, розглядають «market» як іменник «ринок», перекладають marketing як «створення ринку», «ринковедення», «діяльність у сфері ринку». У зв'язку з тим, що не знайшлося в літературі підходящого еквівалента, термін залишився не перекладеним, а відповідна наука і практика так і були названі – «маркетинг» [1, с. 12].

Причина великої розмаїтості визначень маркетингу, як відзначають М. І. Белявцев та Л. М. Іваненко, полягають у специфіці і масштабах проблем, розв'язуваних у процесі виробництва, збуту, реклами, технічного обслуговування і т. д. [1, с. 13].

Серед ключових понять маркетингу науковці виділяють: ринок, потребу, нестаток, запити та бажання, товар та послуги, обмін, угоду, споживчу цінність та задоволеність, покупку (рис. 1).

Рис. 1. Схема взаємозв'язку ключових понять маркетингу
(Джерело: Сформовано авторами за даними: [1, с. 21; 2, с. 15])

Аналіз рис. 1 свідчить, що нестатки, потреби і запити споживачів породжують бажання та створюють попит на певні товари і послуги. Залежно від задоволення потреб та купівельної спроможності споживачі здійснюють купівлю товарів. Купівля, в свою чергу, характеризується процесом обміну цінностями між покупцем і продавцем та зумовлює існування ринку.

Маркетинг як процес передбачає обмін між двома сторонами – продавцем та покупцем, кожна з яких отримує те, що їй потрібно: покупець – товари, послуги, а продавець – прибуток або інший фінансовий чи не фінансовий зиск [2, с. 16].

Проведені дослідження дали можливість визначити, що маркетинг – це система організації і збуту товарів та послуг, спрямована на задоволення потреб і запитів суб'єктів ринку, а також на одержання прибутку підприємствами на основі вивчення і прогнозування маркетингового середовища.

Серед основних завдань маркетингу можна виділити: виявлення існуючих і потенційних бажань та попиту на товари та послуги; організація науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт для створення конкурентоспроможної продукції; планування і координація виробничої, збутової та фінансової діяльності фірми; організація і вдосконалення системи та методів збуту продукції; реалізація політики ціноутворення; комунікація маркетингу; аналіз маркетингової діяльності та контроль її здійснення.

Список використаних джерел:

1. Белявцев М. І. Маркетинг: навч. посіб. / М. І. Белявцев, Л. М. Іваненко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підруч. / С. С. Гаркавенко. – К.: Лібра, 2002. – 712 с.

3. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива / Ж-Ж. Ламбен; пер. с франц. – СПб.: Наука, 1996. – 589 с.
4. Мороз Л. А. Маркетинг: підруч. / Л. А. Мороз, Н. І. Чухрай; за ред. Л. А. Мороз. – 2-е вид. – Львів: Львівська політехніка, Інтелект-Захід. – 2002. – 244 с.
5. Мостенська Т. Л. Основи маркетингу: навч. посіб. / Т. Л. Мостенська. – К.: Кондор, 2005. – 240 с.
6. Основы маркетинга / [Ф. Котлер, Г. Армстонг, Д. Сондерс. и др.]. – 2-е европ. изд. – М.; СПб.; К.: Вильямс, 2000. – 944 с.
7. Павленко А. Ф. Маркетинг: навч-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / А. Ф. Павленко, А. В. Войчак. – К.: КНЕУ, 1999. – 84 с.

Мисик В. М.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Формування міжнародного туру включає в себе багато етапів, кожен із яких супроводжується виконанням туристичних формальностей.

При аналізі етимології слова «формальність» можна виокремити таке його значення, як «встановлена умова чи порядок дій, що є необхідними для виконання будь-якої важливої, відповідальної справи» [1, с. 301].

Особи, що мають намір вперше відвідати іншу країну часто вважають, що це лише прикордонні і митні формальності. Проте насправді, процес виконання туристичних формальностей починається набагато раніше.

Туристичні формальності – це запроваджені в туристичному бізнесі низка суворо обов'язкових норм та порядків, які повинні виконуватися в процесі формування туристичного продукту працівниками туристичного підприємства, а також правила, яких мають дотримуватися туристи при підготовці та безпосередньому перетині кордону країни [2, с. 7–8].

Для туристів туристичні формальності полягають в отриманні закордонного паспорту, здійсненні за потребою туру вакцинації тощо. Інші формальності стосуються безпосередньо роботи туристичної фірми.

Загалом, туристичні формальності можна поділити за такими розділами, які формують міжнародний турпроект, а саме [3, с. 60–64]: загальноорганізаційні формальності, закордонні паспорти, візове забезпечення, митні правила та норми, валютний контроль і порядок обміну валюти, санітарно-епідеміологічні правила, режими в'їзду та виїзду, особливості перебування та пересування іноземними туристами на території країни, імміграційні правила та ін.

Туристичні формальності повинні бути спрямованими на усунення перешкод під час проведення подорожей, полегшення умов відвідин туристами інших країн та регіонів. Відмінність туристичних формальностей від інших формальностей, що виникають при здійсненні експортно-імпорتنих операцій полягає у тому, що в даному випадку «експортуються» туристи, а імпортуються послуги контрагентів та навпаки, тобто об'єктом здійснення туристичних формальностей не є матеріальний товар [4, с. 211].

Етапи формування міжнародного туру поєднують розроблення, реалізацію та виконання умов туру, кожен з яких складається з окремих підетапів, серед яких основними є: розроблення туру – вибір маршрутів, їх ієрархізація, встановлення початкового та кінцевого пунктів маршруту, інші організаційно-технічні заходи із забезпечення туру; реалізація туру – візове забезпечення, митні формальності, валютні формальності, санітарно-епідеміологічні формальності, формальності щодо особливостей перебування та пересування за кордоном; контроль за виконанням умов туру – координаційні, організаційні, факультативні формальності тощо [5, с. 56–61].

Проаналізуємо процес виконання туристичних формальностей на кожному із етапів розроблення туру.

Етап 1. Розроблення міжнародного туру. При виборі пунктів маршруту основна увага зосереджується на атрактивності об'єктів показу для задоволення мети подорожі. Менеджери, що формують тур, на даному етапі займаються пошуком партнерів у сфері розваг, екскурсійних та показових заходів, укладають із ними угоди про співпрацю, формують базу даних партнерів кожної сфери розваг за регіонами. Основною формальністю даного етапу є укладання угод та домовленостей про підтвердження замовлень та бронювання часу виконавців, екскурсіводів та інших учасників для проведення заходів.

Ієрархізація пунктів маршруту передбачає їх вибір за класом готелів та інших пунктів ночівлі та відпочинку, а також за доступністю транспорту. Основними туристичними формальностями на даному етапі є укладання угод та домовленостей із готельно-ресторанними комплексами, формування та надсилання запитів щодо бронювання місць, надсилання та отримання підтверджень, укладання угод із транспортними компаніями, бронювання авіаквитків та отримання підтверджень замовлення, формування посадкових талонів та ін.

Відбір початкового та кінцевого пунктів залежить від місця найтривалішого проживання потенційних туристів. Даний підетап передбачає туристичні

формальності із резервування проміжних транспортних заходів, додаткового транспорту та місць перепочинку між пунктами призначення.

Останнім елементом даного етапу є формування вартості туру, що включає оцінювання цін на послуги, маржі, порівняння із ринковими цінами та ін. На даному етапі важливу роль приділяють системі підтримки прийняття рішень, адже остаточне рішення компанії щодо вартості туру та його маршруту відобразиться на майбутніх доходах підприємства. Формальності даного етапу закінчуються затвердженням схеми маршруту з усіма учасниками.

Етап 2. Реалізація туру. Початком реалізації вважається надходження від туриста запиту про бажання придбати ту чи іншу послугу. Все починається із подачі закордонного паспорту на візу при необхідності.

Візове забезпечення включає такі туристичні формальності як: прийом документів у туриста, заповнення анкети посольства чи консульства, написання запрошення в посольство чи консульство мовою держави, яку воно представляє, подача документів та отримання відповіді – позитивної, коли візу надали, та негативної при відмові.

Митні формальності, зазвичай, складаються із письмового та усного декларування переліку і кількості речей, що перевозяться, коштовностей чи грошей, дозволених до перевезення, паспортні і візові формальності при перетині митного кордону.

Перебуваючи в іншій країні турист змушений використовувати валюту даної країни. Тому, до поїздки менеджер має розповісти туристу про валюту даної країни, валютний курс, вказати місця, де можна здійснити обмін валюти, проінструктувати туриста про суму, яку дозволено ввозити та вивозити із країни та як виконати інші валютні формальності.

Санітарно-епідеміологічні формальності включають медичне обстеження туриста, вакцинацію, яка необхідна при мандрівках в небезпечні для здоров'я та імунітету країни. У документах ВООЗ і Міжнародному сертифікаті про щепленнях (International Certificates of Vaccination) існує низка обов'язкових правил та вимог при перетині кордонів різних країн, які потрібно дотримуватися всім туристам. Менеджер із продажу або інший працівник туристичної фірми зобов'язаний ознайомити туриста із даними правилами у письмовій або усній формі.

Формальності щодо особливостей перебування та пересування за кордоном включають ознайомлення туриста із усіма правилами перебування за кордоном, основними законами та заборонами країни перебування, особливостями транспортного та пішого пересування тощо.

Етап 3. Контроль за виконанням умов туру. Координаційні формальності виконуються гідом-координатором програми під час перебування в турі. Вони полягають у заповненні додаткових документів при заселенні групи, переїзді автобусом, перетині кордону, посадці на літак.

Факультативні формальності виконуються тим же гідом-координатором. Вони включають опитування туристів, який факультатив вони бажають відвідати, запис на факультативи, збір коштів, зв'язок із іншими учасниками факультативної програми (екскурсоводами, музеєзнавцями та ін.), надсилання підтвердження про розмір групи та її диференційованість.

Отже, туристичні формальності – це правила, умови і дії, необхідні для виконання з погляду законності і встановленого у державі порядку, а також регламентованих на підприємстві норм, є обов'язковими у дотримуванні при організуванні та реалізації міжнародної турпоїздки.

Список використаних джерел:

1. Зорін І. В. Енциклопедія туризму: Довідник / І. В. Зорін, В. А. Квартальнов. – М.: ФиС, 2009. – 375 с.
2. Адельсеитова Е. Б. Стратегическое управление предприятиями индустрии туризма / Е. Б. Адельсеитова, Е. Р. Абдураимова // Культура народов Причерноморья. – 2012. – № 235. – С. 7–8.
3. Ткаченко Т. І. Стратегічне управління розвитком суб'єктів господарювання в сфері туризму / Т. І. Ткаченко // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 79. – С. 60–64.
4. Nash D. Anthropology of Tourism / D. Nash. – Oxford: Elsevier. – 1996. – 420 p. – P. 211.
5. Падерин А. В. Эффективность управления туристической сферой за рубежом / А. В. Падерин, И. Х. Османов // Экономика. Управление. Инновации. – 2013. – № 1(9). – С. 56–61.

К. э. н. Попов А. С., Порхун А. Д.

*Национальный аэрокосмический университет имени Н. Е. Жуковского,
г. Харьков, Украина*

ПРОБЛЕМЫ СЕРТИФИКАЦИИ УКРАИНСКИХ ТОВАРОВ

В условиях сокращения спроса на большинстве мировых рынков украинские товары имеют все меньше шансов на сбыт за рубежом. Но проблема внешней торговли Украины состоит не только в этом. Само по себе членство во Всемирной торговой организации не является гарантией востребованности украинских товаров на иностранных рынках. Чтобы граждане другого государства

стали покупать украинскую продукцию, мало избавить её от въездных пошлин. Необходимо, чтобы она была достаточно качественна, безопасна и соответствовала стандартам, к которым они привыкли.

Однако в силу разных обстоятельств для выхода на международные рынки обязательной сертификации недостаточно. Во-первых, многие отечественные стандарты используются еще с советских времен, то есть являются технически и морально устаревшими. Во-вторых, наличие у предприятия обязательных сертификатов означает безопасность его продукции, а понятие «безопасный» и «качественный» далеко не всегда являются тождественными. Поэтому многие компании идут на добровольную сертификацию по международным стандартам, что позволяет им представлять свои товары на внешних рынках. Такая сертификация не является обязательной, но в условиях острой конкуренции на мировом рынке производители, стремящиеся обеспечить конкурентоспособность своей продукции, вынуждены ее применять.

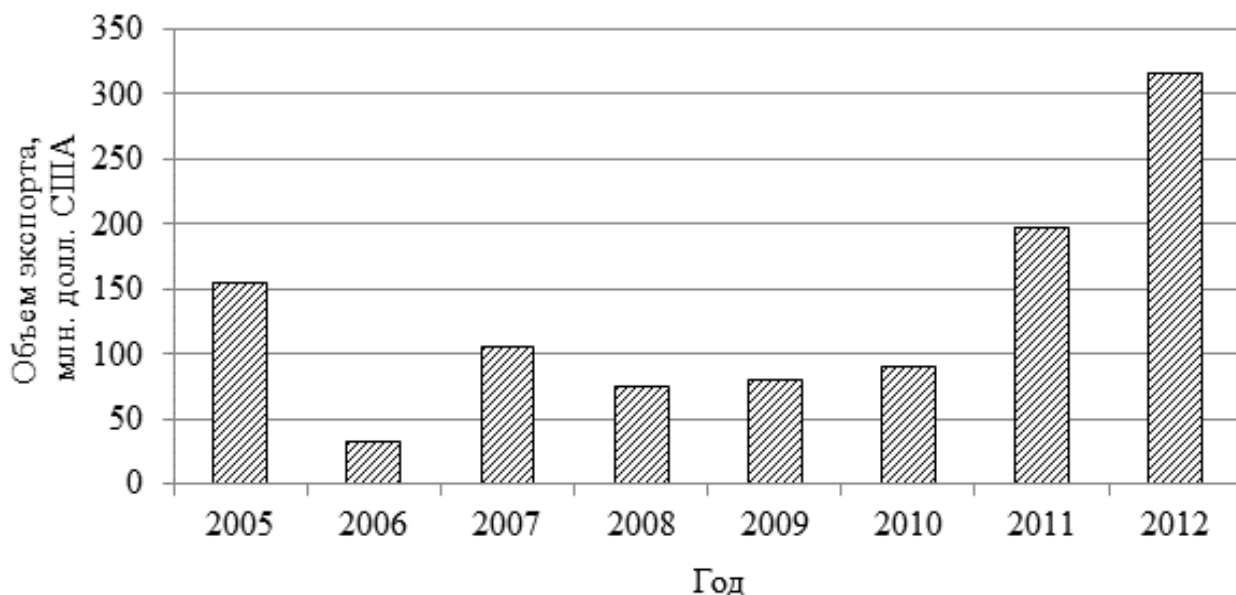
Также следует учитывать Соглашение об ассоциации, которое Украина и ЕС должны подписать в ходе ноябрьского саммита Восточного партнерства в Вильнюсе. Эта ассоциация с ЕС должна означать для Украины улучшение качества продуктов питания, снижение цен и повышение ответственности производителей перед потребителями. Все предназначенные для продажи продукты питания будут производиться согласно европейским нормам и без дополнительной сертификации получают доступ на рынок ЕС, что приведет к значительному увеличению объемов экспорта украинских товаров.

Прежде чем делать выводы, следует рассмотреть более подробно одно из направлений экспорта. Для примера возьмем статью экспорта «Живые животные и продукты животного происхождения».

Как видно по рис. 1, за последние годы произошло значительное увеличение объемов экспорта мясопродуктов из Украины, более чем в 2 раза в 2012 году по сравнению с 2005.

Но когда этим товарам придется пройти сертификацию по европейским стандартам, экспортеры столкнутся с несколькими проблемами.

Во-первых, 90–95 % животноводческих предприятий в Украине не соответствует стандартам ЕС. Так как, к примеру, в украинском мясе часто встречаются остатки ветеринарных препаратов и антибиотиков. Некоторые этапы производства кормов в Украине вообще не проходят контроль.

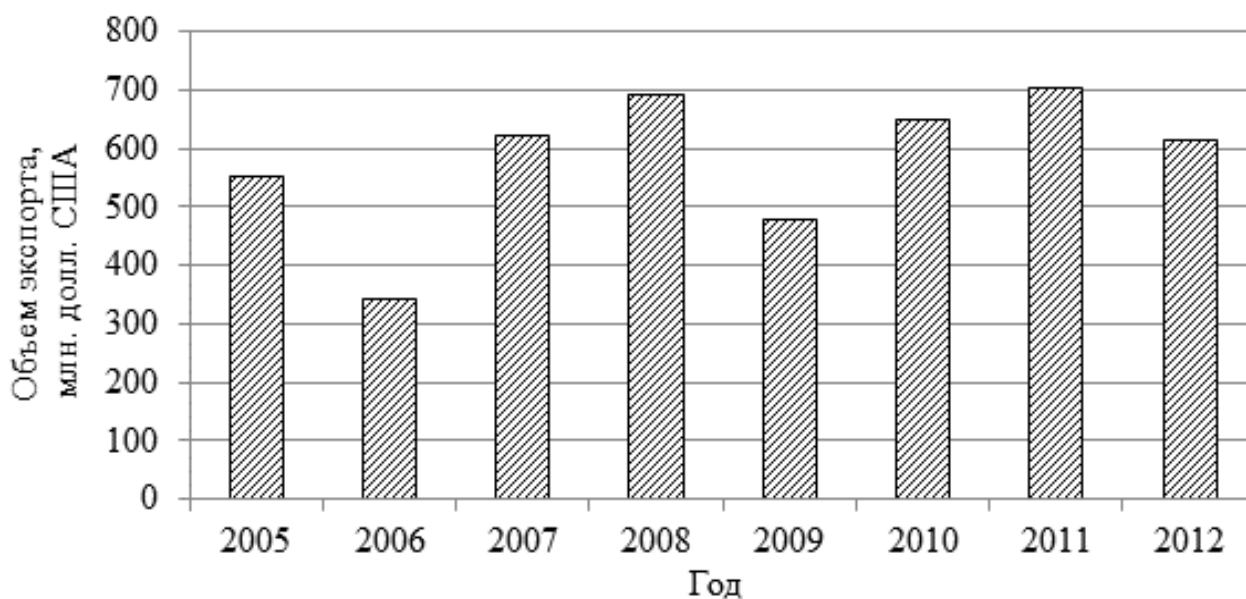

Рис. 1. Объем экспорта мясопродуктов из Украины в 2005–2012 гг.

Во-вторых, поднимется вопрос о таких типичных нарушениях на животноводческих предприятиях как:

- 1) антисанитария;
- 2) некачественные корма;
- 3) неправильное хранение продукции.

Как видно по рис. 2, в отличие от экспорта мясопродуктов, объем экспорта молокопродуктов не проявлял в последние годы выраженной тенденции к стабильному росту.

Рис. 2. Объем экспорта молокопродуктов из Украины в 2005–2012 гг.

Когда этот товар будет проходить сертификацию по европейским стандартам, экспортеры также столкнутся с рядом проблем.

Во-первых, 66 % молока не соответствует стандартам ЕС, так как после подписания соглашения об ассоциации всё молоко должно будет соответствовать нормам ЕС. А то, что в ЕС считается обычным молоком, в Украине называется высшим сортом, которого на рынке всего лишь треть.

Во-вторых, существует проблема антибиотиков. Как известно, они убивают полезную бактериальную микрофлору в организме, что приводит к снижению иммунитета. А одна из главных проблем отечественных молокопродуктов – остатки в них ингибиторов и ветеринарных препаратов. Их предельно допустимые нормы по стандартам ЕС значительно ниже, чем по украинским.

В-третьих, поднимется вопрос пальмового масла в молокопродуктах. В молоко, сыр, сметану и сливочное масло производители часто добавляют пальмовое масло. Это повышает жирность и удешевляет производство, но снижает класс качества продукции. А по стандартам ЕС продукты, в которых присутствует данная добавка, нельзя называть молокопродуктами и продавать в качестве таковых.

Можно сделать вывод, что в случае подписания Соглашения об ассоциации с ЕС, многие товары не просто не смогут пройти сертификацию и получить доступ на внешний рынок, но также утратят доступ на внутренний рынок, что значительно ударит как по ВВП страны, так и по сальдо внешнеторгового баланса, которое и без того является отрицательным. Рост объемов экспорта мясопродуктов и сравнительно стабильный объем экспорта молокопродуктов сменится их спадом.

Другими словами, в Украине существует несколько основных проблем, которые приводят к проблемам сертификации, это:

- 1) отсутствие внедренных современных систем качества для выявления дефектов и повышению конкурентоспособности товаров;
- 2) недостаточная эффективность организационной структуры и методов менеджмента;
- 3) признание или взаимное признание результатов сертификации ведущими внешнеэкономическими партнерами.

В качестве вариантов решения этих проблем можно рассмотреть такие:

- 1) объединение производителей в кооперативы по примеру тех, которые существуют в ЕС;
- 2) разработка экономических мер по стимулированию фирм, занимающихся разработкой систем качества;
- 3) законодательная и финансовая помощь государства в производстве товаров нужного качества;
- 4) повышение профессионального уровня специалистов в области менеджмента;
- 5) проведение политики повышения качества продукции.

К. э. н. Севастьянов А. В.

*Филиал Самарского государственного экономического университета
в городе Тольятти, Российская Федерация*

**ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ИНСТРУМЕНТЫ
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ**

На современном этапе все большее число организаций осознают необходимость сознательного перспективного управления инвестиционной деятельностью на основе научной методологии предвидения ее направлений и форм, адаптации к общим целям развития предприятия и изменяющимся условиям внешней инвестиционной среды. Решение этих проблем требует разработки и внедрения в практику специальных механизмов организации инвестиционной деятельности, обеспечивающих привлечение и эффективное использование инвестируемых средств. Однако, несмотря на это, большинство инвестиционных проектов осуществляется в условиях недостатка информации, что является причиной высоких рисков и фактором недоверия и приводит к нежеланию инвесторов вкладывать ресурсы в восстановление и развитие промышленных предприятий.

В условиях неявных преимуществ, характеризующихся общей дезорганизацией управленческих процессов, резко возрастают вероятность принятия неверного решения и масштабы его последствий. Учитывая принципиальную взаимосвязь воздействия производственно-хозяйственной деятельности на

финансовые результаты, автор считает, что система финансовых показателей адекватно отражает уровень управления предприятием.

Такой анализ необходимо проводить до начала активной реализации инвестиционной стратегии, в ее подготовительной фазе, и, в случае выявления показателя низкой защищенности предприятия, выраженного в неспособности нести дополнительную финансовую нагрузку, важно обеспечить механизмы юридической защиты интересов предприятия. А именно, минимизировать или устранить совсем ответственность предприятия за срыв обязательств перед покупателями, поставщиками и подрядчиками, фискальными и регулируемыми органами.

В условиях значительной макроэкономической нестабильности и существующих проблем промышленного сектора России, включая неудовлетворительное состояние инфраструктуры, производственных фондов, низкую инвестиционную привлекательность, важно сфокусировать усилия всех заинтересованных субъектов управления, включая частных собственников и государство, на повышении внутренних резервов устойчивости. Со стороны государства последнее может быть реализовано через меры фискального стимулирования. Со стороны собственников, по мнению самих машиностроителей, особое внимание следует уделить приоритетам конкурентоспособности, для чего необходимо формирование эффективного частно-государственного партнерства, ориентированного на интеграцию отечественного машиностроения в мировое экономическое пространство. Исходя из того, что базисной надстройкой рыночной концепции выступает потребитель, основополагающим фактором конкурентоспособности предприятия в наиболее общем виде принимается конкурентоспособность его продукции по качественным и ценовым показателям. Отсюда, приоритет инвестиционной поддержки должны получить стратегии развития конкурентоспособности продукции. Существуют следующие альтернативы в этом направлении:

Конкурентная стратегия в области минимизации издержек производства и реализации своей продукции. К числу приоритетов в направлении снижения производственных издержек относятся инвестиции в капитальные фонды и технологическое обновление. По расчетам американского экономиста Дж. Робинсона, формирование конкурентных преимуществ компании на 40 % зависит от изменений в оборудовании и технологическом процессе и еще на 40 % – от характера вырабатываемых решений, направленных на изменение структуры применяемого в производстве капитала. Крупные компании как в целях минимизации затрат, так и в целях обеспечения сбыта эффективно ис-

пользуют интеграционные механизмы. Для машиностроительного комплекса возможны три типа интеграции: вертикальный, отражающий взаимодействие предприятий единой технологической цепочки с определяющей целью снижения затрат на производство конечной продукции; горизонтальный, отражающий взаимодействие производителей однотипной продукции с определяющей целью воздействия на рынки сбыта, как система совмещения вертикальной и горизонтальной интеграции. Для решения поставленных задач может быть использована инвестиционная стратегия финансового инвестирования, обеспечивающая при низком уровне капиталоемкости высокую оперативность в достижении стратегической цели предприятия. Механизм такого инвестирования предполагает покупку или вложение средств в уже готовое предприятие с целью получения необходимого уровня контроля его деятельности. Таким образом, в отличие от других форм финансового инвестирования, получение высокой инвестиционной прибыли не является главным условием при осуществлении данной инвестиционной стратегии.

Конкурентная стратегия в области специализации производимой продукции. Предприятия, реализующие конкурентные стратегии специализации продукции делают ставку на лидерство в сфере функциональных свойств при стабильно высоком уровне качества. При этом, специализированная продукция предполагает ряд технических новшеств, в связи с чем предприятия, реализующие данный тип стратегии, должны обладать высоким потенциалом абсорбции НИОКР.

В свою очередь инновационные инвестиции в нематериальные активы осуществляются двумя основными путями. Во-первых, это приобретение (аренда) инновации на рынке. Существующая практика указывает на то, что в этом случае для предприятия целесообразно установление стратегического партнерства со специализированной научно-исследовательской или конструкторской организацией. Кроме того, отличительными чертами данного способа выступают необходимость аккумулирования значительных финансовых ресурсов за короткий период времени, тщательный анализ рынка новых технологий и организаций-поставщиков. Во-вторых, это разработка собственной инновации. Для реализации данного сценария целесообразно создание собственного научно-исследовательского инновационного подразделения. В финансовом плане такой подход менее обременителен для предприятия, поскольку разработка инновации осуществляется в длительном временном лаге. Значительными преимуществами данного подхода являются также возможность учета отраслевой

и производственной специфики предприятия, сохранение и приумножение интеллектуального багажа сотрудников, сохранность коммерческой тайны.

Конкурентная стратегия фиксации определенного сегмента рынка. Конкурентная стратегия фиксации определенного сегмента рынка направлена на обеспечение устойчивого сбыта продукции посредством концентрации на удовлетворении потребностей определенных групп или конкретных покупателей. Данная стратегия привлекательна для компаний с однотипной продукцией и сложным технологическим процессом производства, затрудняющим кардинальную диверсификацию продукции. Применение этой стратегии характерно для отраслей высокого передела с продукцией производственно-технического назначения. Достижение больших объемов реализации в горизонтальном направлении возможно в основном за счет ценовых факторов, максимизация прибыли возможна за счет стратегии минимизации издержек.

Вследствие макроэкономической стабилизации последних лет для машиностроительного комплекса сложились в целом благоприятные предпосылки развития, позволяющие привлекать к проектам «дешевые деньги» и реализовывать их под растущий рынок сбыта в условиях стабильного законодательного поля. Предприятиям в подобные периоды важно использовать позитивную конъюнктуру для отработки различных поведенческих сценариев ее решения. Предлагаемые меры позволят повысить оперативность и гибкость механизма реализации инвестиционной стратегии в нестандартных ситуациях, с эффектом в виде снижения прямого ущерба или прироста доходности.

Реализация инвестиционной стратегии происходит в условиях постоянной нестабильности внешней среды, что приводит к возникновению одного из трех видов последствий для предприятия: негативные последствия, позитивные последствия, отсутствие последствий. При этом специфика деятельности машиностроительных предприятий отличается следующими моментами.

Сравнение позиций российских и зарубежных компаний свидетельствует, на наш взгляд, о несколько замедленной реакции на изменение конкурентных условий деятельности со стороны отечественных предприятий, усиливающей негативные последствия. При этом, несмотря на то, что в среднесрочной перспективе кардинальной перестройки модели ведения бизнеса отечественными машиностроительными компаниями не произойдет, не теряют актуальности вопросы разработки и практической реализации механизмов оперативной адаптации, позволяющих в начальной стадии непредвиденного изменения внешней

среды спрогнозировать угрозы и возможности развития, а также выбрать наиболее приемлемые варианты осуществления инвестиционной деятельности предприятия. Кроме того, возникновение исследовательской проблемы оптимального распределения инвестиционных ресурсов предопределило поиск таких решений по реализации инвестиционных проектов, в которых из всего массива инвестиционных проектов (инвестиционной сферы) выбирался бы проект с максимальным сочетанием коммерческой выгоды и удовлетворения текущих задач развития.

На сегодняшний день в теории важным подходом в этом направлении является метод управления стратегическими инвестиционными позициями (УСП), сущность которого заключается в реализации инвестиционной стратегии по той из первых трех доминантных сфер, для которой по результатам ранней диагностики создаются наилучшие возможности развития. По другим доминантным сферам инвестиционной стратегии предприятие обеспечивает сохранение стратегических инвестиционных позиций на достигнутом к этому моменту уровне. Под стратегической инвестиционной позицией в рамках настоящего исследования предлагается понимать текущее состояние активов и пассивов проекта, образованное вследствие использования инвестиционных ресурсов, с учетом потенциалов их развития.

В свою очередь метод управления стратегическими инвестиционными позициями можно представить в математической интерпретации, где все сферы инвестиционной деятельности предприятия обозначаются в виде некоторого упорядоченного конечного множества $N = \{R_1, R_2, R_3 \dots R_n\}$, и каждому элементу множества $R_1, R_2, R_3 \dots R_n$ соответствует определенный уровень значимости.

Затем задаем параметры ограничений.

Поскольку в экономической системе само понятие инвестирования является осознанной функцией предприятия и осуществляется с целью извлечения преимуществ посредством вложения средств в специфические внутренние и внешние направления деятельности, последние всегда обладают определенным уровнем значимости, который напрямую зависит от уровня генерируемого положительного эффекта. Иначе говоря, уровень значимости сферы инвестиционной деятельности R для предприятия не может отсутствовать ($R \neq 0$), при этом, очевидно, должно соблюдаться условие неотрицательности для всех элементов множества N . Объективным следствием этого утверждения будет следующее ограничение: $R_1, R_2, R_3 \dots R_n > 0$.

Применение метода УСП основано на преимущественной реализации инвестиционной стратегии по доминантным сферам, поэтому следующим шагом необходимо определить условие доминантности. Очевидно, что сферы инвестиционной деятельности приобретают характер доминантных только в случае соответствия их специфическим критериям хозяйствующего субъекта, таким образом при их ранжировании учитывается отношение критерия и уровня значимости отдельно для каждой сферы инвестиционной деятельности. Уровень значимости различных сфер предположительно практически не должен совпадать, однако теоретически эта возможность не исключается. Таким образом, с различной вероятностью возможны два варианта соотношения уровня значимости сфер инвестиционной деятельности:

- 1) с наибольшей вероятностью $R_a \neq R_b$;
- 2) с наименьшей вероятностью $R_a = R_b$, где R – уровень значимости, а и b порядковые номера сфер инвестиционной деятельности в составе множества.

Если дать критерию отбора доминантных сфер минимальную числовую оценку K , то при соответствующей оценке уровня значимости сфер инвестиционной деятельности доминантными будут признаны те из них, для которых соблюдается условие $R \geq K$. Расположив уровень значимости каждой сферы в порядке снижения значимости начиная с первой получим следующее превентивное условие $R_1 > R_2 > R_3 > \dots > R_n$.

Между тем, практика применения метода управления стратегическими инвестиционными позициями свидетельствует о том, что отсутствует четкое решение вопросов критериального отбора приоритетных сфер, а оценка возможностей их развития не увязывается с фактом значимости доминантной сферы для реализации генеральной стратегии предприятия. Помимо того, в теории УСП не разработаны следующие ключевые механизмы:

- 1) механизм межпроектного перетока инвестиционных ресурсов;
- 2) механизм сохранения стратегических инвестиционных позиций.

Для устранения перечисленных недостатков предложено разработать механизм реализации инвестиционной стратегии, использующий комбинацию унифицированных факторных признаков, отражающих уровень значимости и возможностей развития сферы инвестирования. Таким образом через систему оценок значимости направления инвестирования учитывается специфика деятельности конкретного экономического субъекта.

Для решения поставленной задачи необходимо последовательно реализовать следующие укрупненные шаги:

1. Разработать механизм реализации инвестиционной стратегии по наилучшему сценарию на основании критериального отбора сфер (проектов) инвестиционной деятельности по уровню значимости и оценке возможностей развития.

2. Определить принципиальное содержание и инструментарий формирования механизмов межпроектного перетока инвестиционных ресурсов и сохранения стратегических инвестиционных позиций.

3. Проверить гипотезу о качественном улучшении инвестиционной деятельности хозяйствующего субъекта в результате реализации предложенных мероприятий.

Экономический смысл метода УСП основан на регулируемом распределении инвестиционных ресурсов для преимущественного выполнения проектов в рамках доминантной сферы с наибольшими возможностями развития, под которыми в современной теории стратегического управления понимается максимальный симбиоз хороших внутренних организационных возможностей (функциональных и общеуправленческих) с благоприятными условиями внешней среды (политическая сфера, правовая среда, макроэкономическая конъюнктура и т. д.).

Однако, механизм отбора приоритетов в зависимости от наибольших возможностей развития является, на наш взгляд, «узким местом» концепции УСП, поскольку затрудняет ее использование применительно к предприятиям машиностроительного комплекса, с преобладающим составом низкорентабельных долгосрочных инвестиционных проектов капитального характера, менее предпочтительных в такой системе выбора относительно инвестиций в финансовые инструменты и иные сферы повышенной доходности.

Так, например, совершенно очевидно, что в сложившихся на сегодняшний день социально-экономических условиях сфера финансовой деятельности обеспечена гораздо более высокими потенциалами роста при одновременно упрощенной структуре внутренних организационных механизмов, чем сфера реального производства, которая традиционно отличается сложностью внутренней организации и относительно низким уровнем рентабельности. В случае наличия нескольких стратегических альтернатив инвестиционной деятельности такой дисбаланс развития почти всегда вызовет необходимость преимущественной реализации финансовой инвестиционной стратегии предприятия, даже несмотря на логическую необходимость преимущественной поддержки основного

вида деятельности – реального производства. Таким образом, следуя теории метода УСП производственные предприятия должны будут в первую очередь направлять инвестиционные ресурсы на поддержку несвойственных им видов деятельности, что поставит под угрозу их экономическую, технологическую и производственную безопасность.

Для устранения данного несоответствия в целях определения приоритетных направлений реализации генеральной инвестиционной стратегии диссертант предлагает использовать комбинацию унифицированных факторных признаков, отражающих уровень значимости и возможностей развития сферы инвестирования.

В качестве методологической основы, позволяющей с заданной математической точностью вычислять веса альтернатив и ранжировать приоритеты, предлагается выбрать метод анализа иерархий (МАИ), предложенный американским математиком Т. Саати в 1971 году. Отметим, что использование этого метода обеспечивает всестороннюю научную обоснованность метода принятия инвестиционных решений, поскольку:

1. В МАИ способы получения информации от эксперта соответствуют данным психологических исследований о возможностях человека переработать информацию.

2. В МАИ имеется возможность проверки экспертной информации на непротиворечивость посредством индекса и отношения согласованности как для отдельных матриц, так и для всей иерархии.

3. Любые соотношения между вариантами решений в МАИ объяснимы на основе информации, полученной от экспертов.

4. Математическая правомочность решающего правила в МАИ прозрачна и базируется на методе собственного значения и принципа иерархической композиции, имеющих чёткое математическое обоснование.

После определения приоритетов реализации требуется синхронизировать механизм межпроектного перетока инвестиционных ресурсов и механизм сохранения стратегических инвестиционных позиций, применение которых обосновано в отношении всех менее значимых относительно приоритета проектов. Последнее необходимо для смещения организационно-управленческих акцентов на реализацию приоритета, что в условиях естественной ограниченности ресурсов предполагает сокращение ресурсной базы для осуществления оставшихся проектов и, как следствие, их частичную или полную приостановку.

Таким образом, можно говорить о частичном или полном характере механизмов межпроектного перетока инвестиционных ресурсов и сохранения стратегической инвестиционной позиции.

При этом важно отметить, что принятию решения относительно необходимости и степени приостановки инвестиционного проекта должна предшествовать оценка связанных с этим последствий, учет которых проводится в стратегическом разрезе, включая послепроектный период. Алгоритм анализа возможных последствий в процессе принятия решения о приостановке проекта предположительно должен охватывать несколько укрупненных показателей социокультурного, экономического, технологического, экологического характера, а также показателей деловой репутации, ранжирование которых по степени важности производится предприятием самостоятельно.

На следующем этапе проводится сравнительный анализ выгод приостановки локального проекта (термин, обозначающий структурную составляющую массива проектов) для реализации приоритета и выгод его дальнейшей реализации, которые могут быть стандартно оценены по критерию коммерческой эффективности для предприятия и акционеров.

В зависимости от результатов сравнения эффективности принимается управленческое решение в пользу одной из альтернатив реализации локального проекта: продолжить полностью либо продолжить частично, остановить проект. Реализация механизма межпроектного перетока инвестиционных ресурсов начинается с корректировки первоначальной инвестиционной программы локального и приоритетного проектов с учетом 4 основных аспектов: временного, финансового, материального, безопасности.

Для этого предлагается распределить управленческие воздействия по следующим укрупненным блокам, с назначением ответственных за результаты работы лиц по каждому участку: корректировка календарного плана реализации проекта; корректировка бюджета реализации проекта; корректировка материальных потоков исполняемого проекта; нейтрализация рисков приостановки проекта.

В организационном плане на начальном этапе предприятию следует осуществить корректировку календарного плана реализации проекта. В этом случае очевидно, что сроки поступления материалов, рабочей силы, сырья и оборудования, а также исполнения схожих работ по приоритетному проекту должны быть

максимально десинхронизированы по отношению к локальному проекту и по возможности сокращены. Для этого предлагается использовать метод сетевого планирования с комбинацией ранних и поздних сроков начала работ.

В случае перераспределения ресурсов времени между приоритетным проектом и несколькими локальными проектами с одинаковым приоритетом исполнения календарного плана, планирование работ между ними (локальными проектами) должно обеспечивать преимущество реализации локальному проекту, задержка исполнения которого максимизирует совокупные затраты инвестиционной стратегии предприятия. Данный вывод был подтвержден в исследованиях Л. И. Авербаха, В. И. Воропаева и Я. Д. Гельруда в рамках календарного планирования работ проекта с одинаковым приоритетом по критерию минимизации его приведенной стоимости, для чего, в частности, была использована циклическая альтернативная сетевая модель (ЦАСМ).

Достижение финансовой обеспеченности приоритетного проекта предлагается осуществлять за счет сокращения текущих и будущих затрат локального проекта без прекращения его активной фазы. В условиях незавершенности инвестиционного цикла при отсутствии четких показателей влияния отдельных статей затрат на совокупный результат инвестиционного проекта уровень важности, необходимость и размер сокращения той или иной статьи затрат легче всего оценивать экспертным способом с привлечением профессиональных групп работников. Очевидно, что в этом случае большие статьи затрат с низким весовым коэффициентом важности, не переходящие непосредственно в эффект материальной формы и соответственно не генерирующие дополнительных расходов на его содержание (пример: незавершенное строительство) получают самый высокий приоритет к сокращению. По крупным и небольшим статьям затрат, отличающимся высоким весовым коэффициентом важности возможны только варианты частичного сокращения с отсрочкой перевода средств по наиболее позднему сценарию. Небольшие статьи затрат с низкими весовыми коэффициентами важности могут быть сокращены полностью.

Если необходимость приостановки проекта в эксплуатационной стадии достаточно велика, целесообразно применение сценария частичной приостановки, когда сохранение стратегических инвестиционных позиций производится в первую очередь по сферам проекта с условно-переменной структурой затрат, формирующихся в зависимости от объема производства.

Список использованных источников:

1. Анискин Ю. П. Управление инвестиционной активностью / [Ю. П. Анискин, А. Ю. Бударов, А. Н. Попов, В. В. Привалов]; под ред. Ю. П. Анискина. – М.: ИКФ Омега-Л, 2008.
2. Атрощенко Д. И. Оценка и выбор стратегических инвестиционных проектов: монография / Д. И. Атрощенко. – Ставрополь: изд-во СГУ, 2002. – 51 с.
3. Беломестнов В. Г. Управление инвестиционными процессами / В. Г. Беломестнов. – Улан-Удэ: Изд-во ВСГТУ, 2005.
4. Валинурова Л. С. Управление инвестиционной деятельностью: учебник / Л. С. Валинурова, О. Б. Казакова. – М.: КНОРУС, 2010.
5. Севастьянов А. В. Методика формирования целей стратегии на основе диагностики конкурентной среды / А. В. Севастьянов // Экономика: вчера, сегодня, завтра. – 2011. – № 1. – С. 64–69.
6. Севастьянов А. В. Особенности гибкого стратегического управления / А. В. Севастьянов // Наука и экономика. – 2011. – № 3 (7). – С. 12–14.
7. Севастьянов А. В. Формирование гибкой стратегии как залог успешного развития промышленных предприятий при вступлении России в ВТО / А. В. Севастьянов // Экономика: вчера, сегодня, завтра. – 2012. – № 1–2. – С. 130–142.

Сокіл Ю. Р.

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Стрімкий науково-технічний розвиток, що розпочався у другій половині ХХ ст. спричинив появу та розвиток значної кількості нових галузей наукових досліджень, що поступово трансформувались в нові наукові дисципліни, які інтегрують в собі принципово нові організаційно-методологічні підходи до вирішення як вже існуючих так і нових проблем, що виникають в процесі еволюційного розвитку суспільства та відносин, що в ньому формуються.

В сучасних умовах розвитку постіндустріального суспільства однією з основних рушійних сил науково-технічного прогресу є інноваційна спрямованість розвитку економічних систем на їх структурних та функціональних рівнях. Однак одним з визначальних факторів, які сприяють інноваційному розвитку економіки є не лише міжнародні глобалізаційні процеси, а й наявність відповідних загальнодержавних та регіональних стратегічних планів індустріального та соціального розвитку, які підкріплені відповідним фінансовим та інституційним забезпеченням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що все більше дослідників виділяють не дві, а три основні складові розвитку сучасних господарських систем,

а саме: економічну, соціальну та екологічну. Виходячи з цього положення основним завданням сучасних промислових підприємств України є реалізація ними відповідної екологічної політики, яку слід розглядати не лише як напрям соціально-орієнтованої діяльності підприємства, а як чинник формування адаптивної маркетингової стратегії, спрямованої на формування додаткових конкурентних переваг у сферах виробництва та збуту товарів промисловими підприємствами.

У сучасних умовах господарювання стратегія будь-якого підприємства виступає сполучною ланкою між визначеними цілями та відповідними засобами їх досягнення. Таким чином під стратегію підприємства слід розуміти спосіб досягнення поставлених цілей, який забезпечує збалансованість функціонування та загальну спрямованість його діяльності. Отже стратегія являє собою впорядковану систему, яка включає пріоритетні напрями діяльності та форми використання наявного у підприємства ресурсного потенціалу, що необхідний для досягнення визначених цілей. За своєю суттю процес розробки стратегії є процесом планування маркетингової діяльності підприємства, а величина імовірності успішної реалізації, як окремо взятої, так і всієї сукупності стратегій визначається результатами аналітичної роботи над дослідженням можливостей підприємства. Дані можливості, зазвичай характеризуються розміром наявних або доступних для отримання ресурсів різних видів, тобто ресурсним потенціалом підприємства, а саме його: матеріально-технічними, фінансовими, інформаційними та кадровими ресурсами [1, с. 316].

Процес розробки, впровадження та подальшої реалізації екологічної політики промисловими підприємствами є доволі складним і потребує не лише значних ресурсів, а й розробки та впровадження принципово нових завдань, які повинні бути інтегровані у діяльності всіх структурних підрозділів і функціонально доповнювати або ж фундаментально видозмінювати стратегію промислового підприємства та його корпоративне бачення.

Вибір підприємством екологічної стратегії зумовлює формулювання ним же відповідної екологічної політики, що є сукупністю публічно задекларованих принципів та зобов'язань, що пов'язані із природоохоронною сферою діяльності підприємства, забезпечуючи основу для формування та досягнення його власних екологічних цілей та завдань. Екологічна політика є необхідною рушійною силою, яка надає підприємству можливість визначати пріоритетні

напрями природоохоронної діяльності та встановлювати конкретні екологічні цілі та завдання. Також, екологічна політика визначає рівень екологічної відповідальності підприємства та масштаб його зобов'язань щодо збереження та відтворення навколишнього середовища, у відповідності з якими оцінюватимуться всі його дії в подальшому. Необхідно, щоб екологічна політика підприємства відповідала його корпоративній місії, на базі якої і визначається політика підприємства, цілі та завдання в різних функціональних напрямках його діяльності. Екологічна стратегія промислового підприємства є стратегією його конкретної функціональної галузі і тому вона повинна органічно включатись в загально корпоративну стратегію, сприяючи появі синергічного ефекту та надавати підприємству додаткові конкурентні переваги [2, с. 114–115].

Маркетингова стратегія промислового підприємства, що розроблена із врахуванням положень екологічної політики, повинна передбачати використання відповідного маркетингового інструментарію, який надаватиме можливість не лише забезпечувати реалізацію визначених підприємством природоохоронних завдань а й сприяти в його подальшому інноваційному розвитку. Даний маркетинговий інструментарій слід формувати комплексно в результаті поєднання принципів екологічного та інноваційного маркетингу, на основі аналізу особливостей діяльності підприємства та тенденцій розвитку галузі в якій воно функціонує.

Отже, формування промисловими підприємствами екологічно орієнтованої стратегії маркетингової діяльності є складним та трудомістким процесом, що передбачає вирішення наступних стратегічних та тактичних завдань, а саме: формулювання екологічної політики промисловим підприємством, вибір на її основі відповідної маркетингової стратегії, проведення широкої аналітичної роботи, необхідної для визначення завдань інноваційного розвитку та формування набору відповідних маркетингових інструментів, що характеризуватимуть діяльність підприємства як соціально-орієнтовану та забезпечуватимуть йому сталі конкурентні переваги на відповідних товарних ринках.

Список використаних джерел:

1. Ніцевич О. Д. Вибір стратегії маркетингової діяльності промислових підприємств / О. Д. Ніцевич // Праці Одеського політехнічного університету. – 2004. – № 2. – С. 314–318.
2. Кирилук В. С. Принципи формування екологічної стратегії промислового підприємства / В. С. Кирилук, Е. М. Мамон // Металургійна теплотехніка. – 2011. – № 3. – С. 113–118.

К. э. н. Станкевич А. А.

*Южный филиал Национального университета биоресурсов
и природопользования Украины «КАГУ», г. Симферополь*

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ВИНОГРАДО-ВИНОДЕЛЬЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА АР КРЫМ

Современное состояние виноградарства и виноделия Автономной Республики Крым (АР Крым) характеризуется следующими количественными и качественными показателями.

По состоянию на 01.01.2011 г., в АР Крым во всех категориях хозяйств насчитывалось 30,7 тыс. га насаждений, из которых 26,6 тыс. га (86,6 %) относятся к категории плодоносящих. По сравнению с 2000 г. площадь виноградников сократилась на 30,9 %, плодоносящих – на 40,6 %, валовые сборы – на 37,6 %.

Практически все виноградники являются привитыми и лишь 2,5 % (768 га) – корнесобственными. Площадь орошаемых виноградников возросла до 6,9 тыс. га (22 %).

По форме собственности виноградники распределены следующим образом: 18,4 тыс. га (60 %) – частные и 11,5 тыс. га (40 %) – государственные.

В крупных хозяйствах виноградники размещены компактными массивами от 200 и более га. В АР Крым в среднем на одно хозяйство приходится примерно 258 га виноградных насаждений, в то время как по Украине – лишь 173 га.

Анализ показывает, что виноградарство АР Крым в целом развивается в относительно благоприятных почвенно-климатических условиях, при этом почти 96 % насаждений сконцентрировано в зонах достаточной и повышенной теплообеспеченности (3300°С и более). Наиболее существенно влияющим на урожай фактором является влагообеспеченность растений.

Теоретические расчеты, экспериментальные данные, собранные на опытных виноградниках Национального института винограда и вина «Магарач» (НИВиВ «Магарач»), материалы Госсортосети показали, что в оптимальных условиях потенциальная продуктивность шпалерно-рядовых виноградников как фотосинтезирующих систем составляет около 300–350 ц/га.

Винодельческая отрасль в Крыму располагает значительным производственным потенциалом. Производственные мощности винодельческих заводов АР Крым в настоящее время составляют:

- по линиям переработки – 267,2 тыс. т;
- по вину виноградному (линии розлива) – 8068 тыс. дкл;
- по емкостям единовременного хранения – 8077,2 тыс. дкл;
- по выкурке коньячных спиртов – 230,3 тыс. дкл;
- по выдержке коньячных спиртов – 683,1 тыс. дкл;
- по производству коньяка – 460,3 тыс. дкл.

В то же время используются производственные мощности далеко не полностью: так коэффициент использования мощностей по переработке винограда 22,5 %, по вину виноградному – 13,1 %, по производству коньяка – 44,2 %, по выкурке коньячных спиртов – 30,4 %, а по выдержке коньячных спиртов – 49,9 %. Одновременно оборудование характеризуется высокой степенью износа (более 50 %). Однако это не означает, что оно морально и физически устарело. Особенно это характерно для оборудования по переработке винограда, поскольку годовой фонд времени работы оборудования составляет всего 200 ч.

Важнейшей проблемой виноградарства и виноделия АР Крым является противоречие между потребностью винодельческого производства и возможностями сырьевой базы, которое проявляется в: дефиците сырья; несоответствующем сортовом составе виноградных насаждений; неполном использовании потенциала урожайности основных сортов винограда; относительно высокой стоимости отечественного сырья.

Также, одной из причин низкой урожайности является возрастная структура виноградных насаждений. Около 50 % виноградников достигли критического возраста (30 лет и более), сильная изреженность составляет 35 % и более.

В отрасли крайне отрицательную роль продолжает играть несбалансированность между ценами на сырьё, конечную винодельческую продукцию и уровнем денежных доходов населения.

Отрасль, несмотря на позитивную роль Закона Украины «О сборе на развитие виноградарства, садоводства и хмелеводства», при создании новых виноградных плантаций не имеет действенного контроля за производством винодельческой продукции, что отражается на качестве и способствует появлению большого количества фальсифицированной винодельческой продукции.

Основные принципы формирования «Программы развития виноградарства и виноделия Автономной Республики Крым до 2025 года»:

- государственная поддержка отечественного производителя винограда;
- соответствие требованиям СОР;
- ограниченность земельных ресурсов;
- интенсификация виноградарства;
- сбалансированность сырьевого потенциала и потребностей виноделия.

Основные приоритетные направления в развитии виноградарства и виноделия АР Крым следующие:

- обеспечение заданного качества и объемов производства виноградовинодельческой продукции социальным потребностям населения Украины, уровню его доходов, современным и перспективным требованиям всеукраинского и внешнего рынков;
- сохранение организационно-экономического и технологического единения отраслей в целях максимально эффективного управления использованием необходимых природных, экономических и социальных ресурсов АР Крым;
- совершенствование экономико-правового обеспечения виноградовинодельческого комплекса, формируемого на основе общеукраинского и крымского законодательств.

Решение поставленных задач потребует их поэтапного выполнения.

Весь процесс восстановления отрасли следует разделить на следующие этапы:

- интенсивная реконструкция и перезакладка существующих насаждений (до 2020 г.);
- совершенствование созданного производственного потенциала и развитие отрасли на качественно новом уровне (до 2025 г.).

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

К. т. н. Джур О. Е, Хомич А. А., Лукашов М. А.

Днепропетровский национальный университет имени О. Гончара, Украина

РАЗВИТИЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ РАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ

Рациональное природопользование – научно обоснованное, плановое, комплексное, экономически эффективное использование природной среды для удовлетворения потребностей народного хозяйства и населения, учитывающее ближайшие и отдаленные последствия в состоянии окружающей природной среды.

Ещё академик В. И. Вернадский утверждал, что человечество в ходе своего развития превращается в новую мощную «геологическую силу», своей мыслью и трудом преобразующую лик планеты. Соответственно, оно в целях своего сохранения должно будет взять на себя ответственность за развитие биосферы, превращающейся в ноосферу, а это потребует от него определённой социальной организации и новой, экологической и одновременно гуманистической этики.

Разные страны мира в той или иной мере владеют различными видами ресурсов. Для Украины, как и для большинства стран мира, существует проблема обеспечения энергетическими ресурсами, необходимыми для существования материальной сферы производства и основы жизнедеятельности населения. При этом актуальным научно-прикладным и теоретическим является вопрос об имплементации экологических принципов рационального природопользования в концепцию развития промышленности Украины и установления определённых пропорций, инструментов, системы оценок данной предметной области.

Определении принципа как «основополагающей истины, закона, положения или движущей силы, лежащей в основе других истин, законов, положений или движущих сил; руководящего положения, основного правила, установки для какой-либо деятельности» [1] требует выявление тенденций и правил позволяющих украинскому обществу более рационально использовать имеющиеся ресурсы, не снижая при этом размеров прибыльности промышленных предприятий.

При анализе основных показателей развития промышленности наблюдается невысокий уровень рентабельности операционной деятельности промышленных предприятий – 4,8 % (как в 2000 г. так и в 2011 г.), сокращение количества нанятых работников в промышленности с 4461,8 тис. в 2000 г. до 3014,5 тис. в 2011 г., что свидетельствует о неэффективной деятельности промышленности и непривлекательном месте работы для населения Украины.

Рассматривая электробаланс Украины видно, что из произведенных 188,8 млрд кВт·ч в Украине и приобретенных извне 1,9 млрд кВт·ч, предприятиями добывающей и перерабатывающей промышленности использовано 94,3 млрд кВт·ч, населением – 36,7 млрд кВт·ч, потери в сетях общего потребления составляют 21,7 млрд кВт·ч. Кроме того, в структуре потребления энергетических материалов и продуктов переработки нефти доля угля составляет 29,4 % (2011 г.), природного газа – 36,2 % (2011 г.) [2]. Данные свидетельствуют о необходимости дальнейшей модернизации технологий и оборудования рационального использования топливно-энергетических материалов в промышленности и для населения, использования альтернативных источников получения энергии.

Экономное, хозяйственное использование природных ресурсов включает: всемерную рационализацию производства; его комплексность; минимизацию отходов; ликвидацию потерь; широкое применение вторичного сырья.

Успешное социально-эколого-экономическое развитие мотивирует к научному управлению имеющимися ресурсами, прежде всего капиталами развития. Следовательно, экологические принципы рационального природопользования в рамках задачи развития промышленности это нормы, правила, законы для экологобезопасного развития общества и поддержания стабильной макроэкономической среды для каждого.

Изучая принятые императивы устойчивого развития на Всемирном саммите по устойчивому развитию на 2003–2015 гг., различные программные документы, принятые правительством Украины, статистические данные об особенностях деятельности промышленных предприятий авторский коллектив предлагает свою формулировку экологических принципов рационального природопользования в рамках задачи развития промышленности:

- 1) бережное и эффективное использование ресурсов окружающей среды для обеспечения качественной жизни будущих поколений;

2) оптимальность норм природопользования (способствует улучшению состояния природных богатств, их эффективному использованию, максимальному удовлетворению потребностей на макро и микроуровне);

3) влияние окружающей среды на человека и направления развития его хозяйственной деятельности (технологии, продукты и услуги);

4) сохранение эталонных участков биосферы как базы для оценки изменений;

5) справедливое восстановление за экологический ущерб (ответственность предприятий по всем составляющим ущерба);

6) развитие человека и качества его жизни в зависимости от эколого-социальных стандартов общества;

7) ответственность правительств и различных институтов общества за соблюдение мероприятий по здравоохранению, контролю за изменениями климата, сохранению биоразнообразия;

8) стимулирование и поддержка инновационной деятельности в триаде социально-эколого-экономического развития.

Список использованных источников:

1. Принцип [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ru.wikipedia.org/wiki>
2. Статистичний щорічник України [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Абушева А. А., д. т. н. Глухих И. Н.

Тюменский государственный университет, Российская Федерация

МОДЕЛИ ПЛАНИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНИЧЕСКИХ СИСТЕМАХ

Недостатки планирования в организационно-технических системах приводят к очевидному снижению результативности их работы. Важным аспектом проблемы является неэффективная организация деятельности сотрудников, в результате которой наблюдаются неравномерность интенсивности труда, перегрузки или, напротив, простои в работе. Это приводит к так называемой скрытой текучести кадров.

Скрытая (психологическая) текучесть кадров выражается в фактическом выключении сотрудников из деятельности предприятия. Она не отражается в документации, но наносит значительный вред производительности труда. Особенно остро эта проблема проявляется в проектных компаниях, в которых интенсивность работы зависит от выполняемых одновременно проектов, их числа, вида, трудоемкости и т. п.

Ключевым в годовом планировании деятельности проектной компании является планирование работы производственных отделов. Для этого необходимо выявить и учесть множество факторов, которые, зачастую, недоопределены (оценка времени на проект в условиях возможной загруженности отделов параллельными работами, изменение требований к срокам со стороны заказчика, возможность появления работ вне плана, больничные и увольнения сотрудников и др.).

Существующие методы исследования операций не решают этой проблемы и на практике не используются в полной мере в связи со сложностью их применения.

В этих условиях создание эффективного математического, алгоритмического и программного инструментария для решения практических задач планирования топ-менеджерами проектных организаций, становится особенно актуальными.

В качестве базовой модели для планирования работы проектной компании предлагается модель оптимизации по критерию максимальной прибыли при ограничениях на имеющиеся трудовые ресурсы:

$$z = \sum_{j=1}^m c_j x_j \rightarrow \max$$

$$\left\{ \begin{array}{l} \alpha_j \leq x_j \leq \beta_j, \\ \sum_{j=1}^m a_{ij} x_j \leq d \cdot f_i, \\ x_j - \text{целое}, \\ i = \overline{1, n}, \quad j = \overline{1, m} \end{array} \right. \quad (1)$$

где c_j – прибыль от выполнения j -го типа проекта, руб.; x_j – количество j -го типа проекта в плане, шт.; α_j – минимальное количество j -го типа проекта в плане, шт.; β_j – общее количество j -го типа проекта предлагаемое на выполнение внешним заказчиком, шт.; n – количество отделов на предприятии, шт.; m – количество типов проектов, шт.; a_{ij} – нормативное время выполнения i -м элементом j -го типа проекта, час.; f_i – численность сотрудников в i -м элементе, чел.; d – количество рабочих часов в год.

Развитие базовой модели позволяет учитывать оценки сроков, необходимых для выполнения проектов [1, с. 11], вероятности появления объемов работ сверх плана [3, с. 5], учет времени внепланового отсутствия сотрудников предприятия.

Планирование деятельности проектных организаций с использованием математических моделей [1–3] позволяет руководителю заблаговременно оценить результаты выбора им конкретных решений и воспользоваться наилучшим для имеющейся ситуации вариантом.

Список использованных источников:

1. Абушева А. А. Математическая модель планирования работы проектных организаций с отображением деятельности по месяцам / А. А. Абушева, И. Н. Глухих // Общество, современная наука и образование: проблемы и перспективы: сб. науч. трудов по матер. Междун. науч.-практ. конф. 30.11.2012 г. – Тамбов. – 2012.
2. Абушева А. А. Оптимизационная модель планирования деятельности проектных организаций / А. А. Абушева, И. Н. Глухих // Вестник ТюмГУ. – 2012. – № 4. – С. 129–130.
3. Абушева А. А. Планирование деятельности проектных организаций с учетом возможного появления дополнительных объемов работ / А. А. Абушева, И. Н. Глухих // Академический вестник ТГАМЭУП. – Тюмень, 2012. – № 4 (22).

К. э. н. Вафин Э. Я.

Отделение Пенсионного фонда РФ по Республике Татарстан, г. Казань

**ИННОВАЦИОННАЯ СИСТЕМА АНАЛИЗА РАСХОДОВАНИЯ
СРЕДСТВ НА СОДЕРЖАНИЕ ОРГАНОВ ПФР**

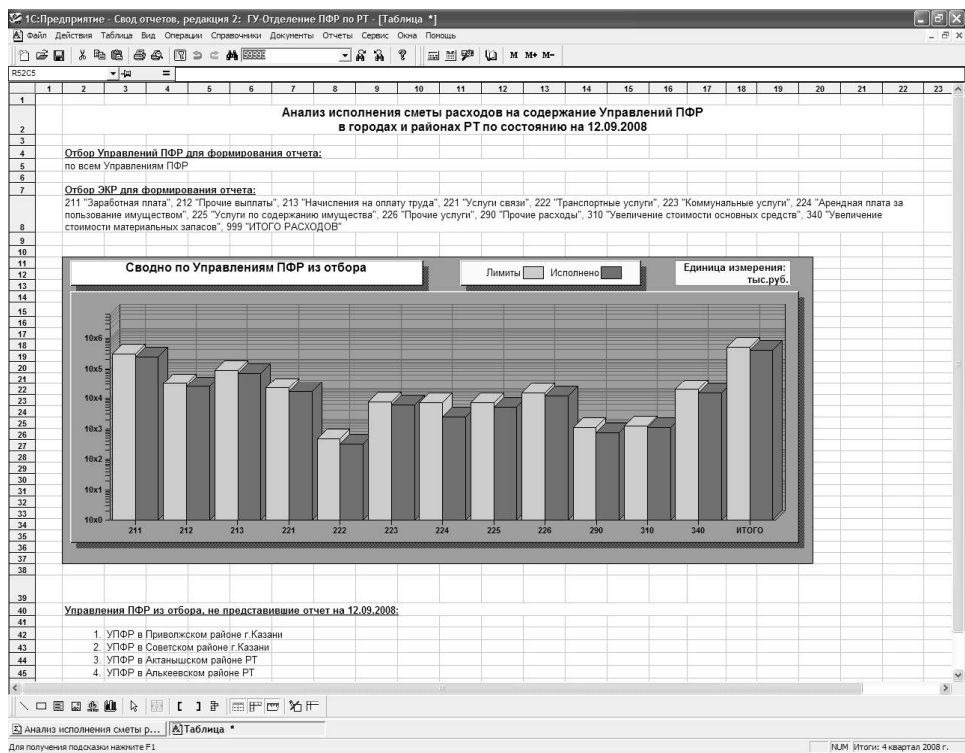
Территория Республики Татарстан разделена на 51 район. Вопросами, входящими в сферу деятельности органов Пенсионного фонда на территории Республики занято 42 территориальных органа, контролируемых Отделением Пенсионного фонда.

Анализ исполнения сметы берется по нескольким разным сметам, рассматриваемых отдельно. Информация о расходах подведомственных территориальных органов всегда собирается за определенный срок, как правило, за квартал. В результате в конце отчетного периода мы получаем то, что сложилось в течение квартала, и нет возможности повлиять на конечный результат. Помимо этого информация присылается в формах, которые можно как намеренно исказить, так и просто ошибиться. Таким образом, единственным абсолютно верным первоисточником является база данных программы 1-С: Предприятие-бухгалтерский учет.

На этапе проектирования в 2006 г. инновационной системы анализа расходов средств на содержание органов Пенсионного фонда была поставлена следующая цель: непосредственно из программы 1С реализовать процесс автоматического формирования отчетности, ее автоматической отправки и приема, автоматического мониторинга своевременности поступления, и автоматического формирования сводной отчетности и анализа результатов. Задачей проектируемой инновационной системы было свести к минимуму «человеческий фактор» в процессе достижения поставленной цели.

Внедренная в 2007 г. система позволяет вообще без какого-либо участия подведомственных нам управлений еженедельно выгружать из районных баз программы 1С сводную информацию и отправлять ее в Отделение.

Помимо того, что получается информация в различных разрезах для удобства восприятия, она наглядно транспонируется во все возможные диаграммы и графики, обобщенные сводки в разрезе управлений, статей, различные другие группировки, как в эмпирическом, так и в наглядно-графическом виде.

Рис. 1. Инновационная система анализа расходования средств

Инновационная система анализа расходования средств на содержание органов Пенсионного фонда представляет собой комплексное решение, которое полностью внедрено и позволяет прямо из базы платежных поручений автоматизировать процессы формирования отчетности в Управлениях с заданной периодичностью, отправки и приема отчетов по каналам связи в Отделение, контроля поступления, обработки, свода и анализа с возможностью визуализации результатов в виде различных таблиц и диаграмм, круговых гистограмм и площадных диаграмм динамики процессов.

Внедрение инновационной системы анализа расходования средств на содержание органов Пенсионного фонда обладает по сравнению с существующей системой сбора и свода аналитической отчетности рядом преимуществ. Это, прежде всего автоматизация процесса получения стопроцентно верной первичной информации, а так же оперативность ее получения при отсутствии риска искажения отчетных данных вследствие влияния «человеческого фактора», оперативность получения расшифровок показателей сводной отчетности и создание архива отчетов, возможность статистической обработки информации.

В целях повышения эффективности контроля и автоматизации средств проверки получаемой от Управлений аналитической отчетности были расширены возможности системы анализа расходования средств на содержание органов

Пенсионного фонда. Была разработана подсистема, отвечающая за ввод, хранение, поддержание в актуальном состоянии плановых показателей лимитов бюджетных обязательств и объемов переданного финансирования и дальнейшего сравнения плановых показателей (отправленных в Управления для исполнения) с фактическими (полученными от Управлений в виде аналитической отчетности). Указанная подсистема позволяет осуществлять еженедельный контроль соответствия фактических значений показателей плановым путем формирования отчета «Ведомость расхождений». Загрузка в систему значений плановых показателей производится в автоматическом режиме из электронных источников формата Excel. Внедренная подсистема представляет собой дополнительное эффективное средство контроля отчетности Управлений на предмет актуальности значений показателей.

Ни что не стоит на месте, все движется и изменяется. Так и «Инновационная система анализа расходования средств» (ИСАРС), основой для которой служил программный продукт «1С версия 7», позволяющая на основе передачи информации выгружать из районных баз подведомственных управлений сводную информацию о расходах на содержание органов, получать обобщенные сводки в разрезе управлений, статей, различных других группировок, как в эмпирическом, так и в наглядно-графическом виде, при том, что все вышеперечисленные процессы были реализованы абсолютно без участия человека, в 2013 г. перешла на программный продукт «1С: бухгалтерия государственного учреждения версия 8», позволяющий вести работу регионального Отделения ПФР и органов районного звена с единой информационной базой, что ведет к сосредоточению средств и человеческих ресурсов в ОПФР. В связи с этим в отношении ИСАРС шла активная работа по ее возобновлению и реализации на новом программном продукте.

С помощью обновленной ИСАРС с учетом размещения всех баз на одном сервере, возможно в реальном времени просматривать всю обобщенную информацию по сметам расходов Управлений Пенсионного фонда России по Республике Татарстан без отправки-приема отчетности, что обеспечивает удаленную on-line работу пользователей с информационными базами. В системе собираются не отчеты, подготовленные в разных базах, а первичные учетные документы, на основании которых можно построить любой отчет и получить любой детальный разрез.

В итоге реализована система сведения к нулю человеческого фактора, то есть система автоматического построения любой выборки, как в разрезе Управлений, так и в разрезе КОСГУ, видов расходов, как обобщенно, так и сгруппировано, представляя сведения, как в табличной форме, так и в графическом виде.

В планах Отделения Пенсионного фонда по Республике в отношении системы анализа расходования средств на содержание органов Пенсионного фонда планируется расширение списка аналитических отчетов, подлежащих автоматическому сбору и своду, а также расширение аппарата обработки полученной информации путем получения различных статистических данных, проведения сравнительного анализа, расширения возможностей расшифровки аналитических показателей сводной отчетности.

Д. т. н. Голоскоков К. П., к. э. н. Чиркова М. Ю.

*Санкт-Петербургский государственный экономический университет,
Российская Федерация*

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ

Эффективность использования системы, которую необходимо рассчитать для получения показателя эффективности затрат, зависит, в первую очередь, от успешности стратегии самого предприятия. Другими словами неверно говорить о правильном и эффективном внедрении информационных систем, призванных принципиально влиять на эффективность работы Предприятия, без рассмотрения достижения того или иного уровня ключевых показателей производительности Предприятия. Если при внедрении системы игнорируется стратегия Предприятия, а само использование рассматривают как технологию реализации исключительно тактических задач, то, при получении бесспорных локальных преимуществ, принципиальных улучшений в производстве может и не наступить. Сравнительные выгоды в таких проектах зачастую настолько малы, что многие начинают считать современные информационные системы излишне дорогим удовольствием.

В последнее время, фраза «экономическую эффективность информационной системы Управления Ресурсами Предприятия (далее по тексту ERP – англ. дословно Enterprise Resource Planning) оценить невозможно» дополнилась

продолжением: «да и не нужно». Можно аргументировать это тем, что эффект от перехода к качественно новым методам и средствам управления, сильно превышает затраты на внедрение ERP-системы. Кроме того, очень часто говорится о сложности и неточности существующих методик расчета экономической эффективности.

В итоге складывается мнение, что понятия ERP и «экономическая эффективность» никак не совместимы друг с другом. В этих условиях стало принято считать, что предприятие просто должно «созреть» для перехода на ERP. Однако нигде нет каких-то определенных критериев такого «созревания» – каждый понимает это по-своему. Таким образом, каких-либо общеизвестных формальных критериев необходимости и целесообразности внедрения информационной системы ERP на предприятии, а также стандартизованных методик оценки его экономической эффективности сейчас, по сути, нет (за исключением TCO и ROI, которые также детально не отвечают на эти вопросы).

Чтобы получить возможность оценки эффективности вложений в систему, необходимо четко определить цели и задачи внедрения, которые могут быть представлены конечным набором измеримых показателей, с существующим и планируемым состоянием параметров. На основе этой разницы рассчитать эффективность.

Эффективность можно исследовать с различных сторон: с точки зрения формирования затрат, планирования объема производства, прибыли, реализации инвестиционных проектов и др.

Однако анализ поведения затрат, методов их распределения, составление и контроль выполнения смет, калькулирование себестоимости изделий и продукта, определение порога рентабельности производства и реализаций продукции – лишь необходимый начальный этап анализа общей эффективности деятельности предприятия, функционирующего как единое целое. Результаты анализа дают администрации предприятия и другим пользователям – субъектам анализа необходимую информацию о состоянии анализируемых объектов.

Цели субъектов анализа могут быть различными, но все они сходятся в главном – получение ключевых параметров, позволяющих дать точную оценку как текущего состояния объекта, так и перспектив его развития. Если интерес предприятия ранее был определен вопросами производства, то при новых условиях необходим учет целей и интересов разных субъектов анализа, заинтересованных в работе организации.

Понятия «экономический эффект» и «экономическая эффективность» относятся к числу важнейших категорий рыночной экономики. Эти понятия тесно связаны между собой.

Обычно анализируются оба показателя, характеризующие успешность экономической деятельности предприятия, так как по отдельности показатели эффекта и эффективности не могут дать полной и всеобъемлющей оценке деятельности предприятия. Например, на предприятии может быть такая ситуация, когда достигнут значительный экономический эффект, выраженный в полученной прибыли при относительно низкой экономической эффективности. И наоборот, производство может характеризоваться высоким уровнем эффективности при небольшой величине экономического эффекта.

Систематический и всесторонний анализ эффективности деятельности предприятия позволит:

- быстро, качественно и профессионально оценивать результативность хозяйственной деятельности как предприятия в целом, так и его структурных подразделений;
- точно и своевременно находить и учитывать факторы, влияющие на получаемую прибыль по конкретным видам производимых товаров и предоставляемых услуг;
- определять затраты на производство (издержки производства) и тенденции их изменения, что необходимо для разработки ценовой политики предприятия;
- находить оптимальные пути решения проблем предприятия и получения прибыли в ближайшей и отдаленной перспективах.

При рассмотрении показателей важно отметить, что рыночные отношения предполагают, что в каждой сфере бизнеса должны быть свои показатели (часто нигде более не применяемые).

Важно понять, что нет и не может быть такого показателя хозяйственной деятельности, который годился бы на все случаи жизни. Для того чтобы развиваться в условиях острой конкуренции, руководитель (предприниматель) должен видеть, чувствовать результаты всех видов деятельности, а это означает, что необходимо формирование системы взаимосвязанных показателей, отражающих степень достижения целей, период и тип организации.

Соловьева Е. А.

*Национальный исследовательский Саратовский государственный университет
имени Н. Г. Чернышевского, Российская Федерация*

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СТРАНАХ СНГ

В настоящее время в связи с резким возрастанием роли и значения информации каждая страна мира в большей или меньшей степени вовлечена в процесс информатизации. Развитие информационно-телекоммуникационных технологий обеспечивает рост и конкурентоспособность как отдельных национальных экономик, так и интеграционных региональных группировок. Важным инструментом для мониторинга прогресса в секторе ИКТ является индекс развития информационно-коммуникационных технологий (IDI), включающий в себя 11 показателей, которые составляют одно контрольное значение (по шкале от 0 до 10). Эти показатели касаются доступа к ИКТ, их использования, а также практического знания этих технологий, в частности: число стационарных и мобильных телефонов на 100 жителей страны, количество домашних хозяйств, имеющих компьютер, количество пользователей Интернета, уровни грамотности и т. д. По данным ежегодного доклада Международного союза электросвязи (МСЭ) «Измерение информационного общества 2013» ИКТ сектор стран СНГ значительно отстает по отношению к развитым странам. Армения, Киргизия, Таджикистан вообще не вошли в рейтинг из 157 стран мира, сопоставляемых по значению IDI. Туркмения покинула рейтинг в 2012 г.

Внутри содружества наблюдается довольно сильная дифференциация по уровню развития ИКТ. Во многом это объясняется недостаточностью информационно-коммуникационной инфраструктуры стран-участниц, недостатком квалифицированных кадров в области ИКТ, несоответствием нормативно-правовой базы потребностям информатизации. Стоит отметить, что содружество работает над решением вышеперечисленных проблем, в частности путем создания автоматизированной системы информационного обмена между государствами-участниками содружества (АСИО СНГ), также с помощью разработки, утверждения и реализации актуальных стратегий развития, примером может служить «Стратегия сотрудничества государств-участников СНГ в построении и развитии информационного общества и Плана действий по её реализации на период до 2015года » подписанная 28 сентября 2012 г.

**Таблица 1. Значения индекса развития ИКТ (IDI)
для стран участниц СНГ в 2010–2012 гг.**

Страна	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Азербайджан	3,83	4,62	5,01
Армения	–	–	–
Беларусь	5,08	5,57	6,11
Казахстан	4,65	5,27	5,74
Киргизия	–	–	–
Молдова	4,24	4,46	4,74
Россия	5,61	6	6,19
Таджикистан	–	–	–
Туркмения	2,44	2,49	–
Узбекистан	2,77	3,02	3,12
Украина	4,2	4,38	4,64

Источник: значения индекса развития ИКТ (IDI) для стран участниц СНГ с 2010–2012г. составлены автором на основе данных [1].

Как видно из табл. 1 максимальное значение IDI в странах СНГ принадлежит России и составило оно 6,19 баллов в 2012 г. Данный показатель обеспечил России 40 место в общемировом рейтинге МЭС по величине показателя IDI, при этом в 2011 г. страна занимала 38 место.

**Таблица 2. Распределение мест для стран СНГ в общемировом рейтинге МЭС
по величине показателя IDI в 2010–2012 гг.**

Страна	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Азербайджан	73	60	61
Армения	–	–	–
Беларусь	46	46	41
Казахстан	56	49	48
Киргизия	–	–	–
Молдова	62	67	65
Россия	40	38	40
Таджикистан	–	–	–
Туркмения	109	110	–
Узбекистан	104	104	104
Украина	65	69	68

Источник: распределение мест для стран СНГ в общемировом рейтинге МЭС по величине показателя IDI с 2010–2012 г. составлено автором на основе данных [1].

Положительная динамика наблюдалась у Республики Беларусь, за рассматриваемый период страна переместилась с 46 на 41 место, индекс развития ИКТ возрос приблизительно на 20 %. Наибольший же прогресс за рассматриваемый период произошел у Азербайджана, индекс развития ИКТ увеличился в 1,3 раза, страна переместилась с 73 на 61 место в общемировом рейтинге. Украина несмотря на рост показателя IDI потеряла 3 позиции сместившись с 65 места на 68.

В целом анализ общемирового рейтинга по индексу развития ИКТ показывает, что первое место рейтинга принадлежит в третий раз подряд Южной Кореи. За ней следуют такие страны Западной Европы, как Швеция, Исландия, Дания, Финляндия и Норвегия. Кроме того, в десятку ведущих стран по развитию ИКТ также вошли следующие государства: Нидерланды, Великобритания, Люксембург и Гонконг (Китай). Таким образом первые 30 мест среди лидеров в рейтинге МСЭ занимают самые развитые страны с высоким уровнем дохода и ВВП на душу населения, что подтверждает прямую зависимость между доходом и прогрессом в области ИКТ. Практически две трети из 30 ведущих по индексу ИКТ экономик – это европейские страны. Кроме того, к топ-30 ведущих стран относятся также экономики с высоким уровнем доходов из Азиатско-Тихоокеанского региона (Австралия, Макао (Китай), Сингапур и Новая Зеландия), а также Соединенные Штаты Америки, Канада.

В заключении стоит отметить, что если ранжировать страны по среднему показателю индекса развития ИКТ, то Западная Европа является лидером 6.73 балла, за ней следуют страны СНГ, Северная и Южная Америка. Значение индекса ИКТ в Азиатско-Тихоокеанском регионе близко к среднемировому уровню, в арабских государствах региональное значение данного индекса немного ниже среднемирового. Самый низкий региональный показатель 2,0 балла принадлежит Африке.

Список использованных источников:

1. Данные сайта Международного союза электросвязи: ITU Measuring the Information Society [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/mis2013/MIS2013-exec-sum_E.pdf

К. т. н. Яремко С. А., Панасюк М. А.

Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Комп'ютерні інформаційні системи та технології докорінним чином змінюють управління підприємством. Управління сучасним підприємством є складним комплексним завданням, що вимагає організації ресурсів різного роду. До таких ресурсів відносяться, зокрема, інформаційні системи, що забезпечують

автоматизацію бізнес-процесів підприємства [1]. Знаходження оптимального управління, яке визначає найбільшу ефективність результатів функціонування, передбачає побудову моделей об'єктів управління, а також рішення багатокрокової задачі знаходження оптимального управління при заданому функціоналі ефективності функціонування.

Рішення даної проблеми неможливе без використання інформаційних технологій, які базуються на сучасній комп'ютерній техніці. Теоретичні і практичні питання аспекти цієї проблеми були досліджені в роботах як західних (Т. Мейора, І. Стікула, А. Коберна), так і українських вчених (М. Македонського, М. Матвеева, Ю. Петрова, Ю. Рум'янцева, К. Красноперова, А. Матвієнка).

Проте дослідження розвитку інформаційних технологій для управління підприємством із врахуванням нових концепцій в сучасних умовах потребують подальших досліджень.

Створення сучасного підприємства (компанії або корпорації) – це два взаємопов'язаних процеси, основними напрямками та завданнями яких є:

1. Формування виробничо-управлінської структури, яка породжує масивні потоки інформації.
2. Формування структури, яка здійснює управління цими потоками, яку прийнято називати комплексною автоматизацією [2].

Сучасні ІС будуються на архітектурі «клієнт-сервер», де центр (сервер) та периферія (клієнт) розподіляють між собою функції з обробки інформації. Це, з одного боку, є перевагою, адже інформаційний ресурс – один на всіх, але підхід до нього у кожного свій, проте керувати та контролювати інформаційні системи досить важко. Тому, почав розвиватися ще один підхід до створення ІС, які поєднують ідеологію «мейнфрейм» – великі ЕОМ, у яких інформація, створена на підприємствах зберігалась та проходила стадії обробки централізовано та ідеологію «клієнт-сервер». Робота спрощується, адже дані та програми вже не можна розмістити у тому ж об'ємі, що й на персональному комп'ютері, проте, у разі необхідності їх можна імпортувати з центрального сховища. Програмні засоби, які дозволили реалізувати цей підхід з'явилися в мережі Інтернет. Тому, при перенесенні на корпоративний рівень – вони отримали назву Інтранет. Для автоматизації управлінських процесів підприємство повинно пройти три етапи створення ІС: передпроектний (постановка проблем та цілей, дослідження підприємства, аналіз поточної ситуації та чіткі плани щодо необхідної реорганізації);

проектний (створення проекту та підбір необхідних технічних та програмних засобів для його реалізації), після проектний (застосування та експлуатація).

Проходження усіх цих етапів підтверджує шанси підприємства на успіх, що підтверджено досвідом компаній, які займаються розробкою ІС або системою інтеграцією. За останні десятиріччя була розроблена філософія управління виробничим підприємством, стандартні формати управління, які допомагають досягти оптимізації управління бізнесу. Сучасна версія даних стандартів управління називається MRP II – планування ресурсів підприємства. Вони використовуються в усіх системах класу ERP (Enterprise Resource Planning), таких як R/3, BAAN, Oracle Application та інші [3]. Подібні засоби допомагають автоматизувати виконання наступних функцій: оцінка можливості виконання плану виробництва з основних ресурсів підприємства; формування програми забезпечення ресурсами; формування виробничої програми; формування програми збуту; коректування плану виробництва та виробничих нормативів; формування фінансово-економічних звітів. Такі моделі досить часто побудовані за принципом визначення цільової функції підприємства та завдання системи обмежень, у яких йому доводиться функціонувати. При практичній роботі з інформаційними системами процедура визначення необхідних параметрів задачі автоматизована, проте, внутрішнє значення алгоритмів може бути невідомим. При вирішенні оптимізаційних задач для підприємств можна виокремити наступні аспекти: методичний (змістовий), інформаційний та технічний. Методичний аспект пов'язаний із самою постановкою моделі. Ще декілька десятиліть назад існувала проблема технічної реалізації математичних моделей, але при існуючих на сьогоднішній день технічних можливостях сучасних комп'ютерів, дана проблема принципових труднощів не викликає.

Інформація як сукупність даних і знань характеризує рівень організаційного розвитку системи і є її основним компонентом. Наскільки ефективні процеси збирання, накопичення, зберігання, пошуку, передавання та методів опрацювання інформації, настільки дієва й уся система управління виробництвом у цілому.

Для українських підприємств більш оптимальним шляхом є перебудова своїх господарських процесів відповідно до функціональних можливостей ERP-систем [4]. Ці системи мають в своїй основі процесний підхід, виділяючи

основні і допоміжні процеси, таким чином дають змогу комплексно оптимізувати наявні бізнес-процеси. Економічну ефективність від впровадження можна досягти за рахунок використання основних принципів технології оптимізації бізнес-процесів, що вказують на особливості опису, моделювання і вибору способу оптимізації.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день впровадження новітніх інформаційних систем та технологій є привілеєм не лише корпорацій, але й малих підприємств, які дають змогу оптимізувати управлінські процеси.

Список використаних джерел:

1. Терещенко М. А. Інформаційні технології в процесі управління підприємством / М. А. Терещенко. – Таврійський державний агротехнологічний університет, 2012. – 6 с.
2. Пляшкевич О. М. Моделі, методи інформаційних технологій оптимізації управління сільськогосподарськими підприємствами: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. техн. наук: спец. 05.13.06 «Автоматизовані системи управління та прогресивні інформаційні технології» / О. М. Пляшкевич. – Херсон, 2005. – 20 с.
3. Оценка эффективности ERP системы [Електронний ресурс] / Ю. Л. Терехов. – Режим доступу: http://www.citforum.ru/consulting/ERP/atk_tco.shtml
4. «7 нот менеджмента». Настольная книга руководителя: в 6 кн. / [А. Бочкарев, В. Кондратьев, В. Краснова и др.]. – М.: Эксмо, 2008. – Кн. 5. – 976 с.

К. т. н. Яремко С. А., Рабей Н. Р.

Київський національний торговельно-економічний університет

Вінницький торговельно-економічний інститут, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

На даний час серед інформаційних систем, які використовуються для вирішення різноманітних бізнес-задач, основні позиції займають інформаційні системи в менеджменті та експертні системи. Оскільки технології розвиваються досить стрімко, в останній час відбувається швидке їх впровадження в систему управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, адже це дозволяє значно зекономити час, забезпечує різні форми контролю та управління і має певні економічні переваги.

Досить актуальною є проблема виявлення перспективних напрямків розвитку інформаційних систем в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, оскільки нерідко менеджерам у даній сфері доводиться приймати управлінські рішення в умовах різного ступеня невизначеності. В такому випадку, використання досягнень інформаційних технологій дає змогу змоделювати результати прийнятих менеджером управлінських рішень та вибрати найбільш оптимальне. У цьому полягає одна з головних переваг інформаційних технологій над методом спроб і помилок якщо річ йде про управління лише на основі досвіду. Виявлення перспективних напрямків розвитку інформаційних систем та впровадження їх в управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства дасть змогу досягти значних результатів у цій сфері. Проблеми інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємств досліджувалися у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Т. І. Алачевої, Р. Д. Баззела, Р. В. Брауна, О. В. Зозульова, Ф. Котлера, І. О. Бучацької, С. В. Близнюка, Є. Л. Богданової, О. М. Сохацької та інших. Поряд із тим ряд питань залишається поза увагою дослідників. Зокрема, це проблеми, пов'язані з чинниками, що перешкоджають розвитку та впровадженню систем інформаційного забезпечення в управління саме зовнішньоекономічною діяльністю підприємств, враховуючи особливості українського ринку.

Актуальним на сьогоднішній день є побудова та ефективне функціонування такої системи інформаційного забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств, яка б адаптувалась до специфіки українського інформаційного ринку та діяльності вітчизняних промислових підприємств для того, щоб стати реальним інструментом у конкурентній боротьбі [4, с. 6].

Перспективними напрямками в розвитку інформаційних систем та технологій, які допомагають працівникам у сфері управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства ефективно виконувати їхню роботу, є підвищення їх функціональних можливостей. Новітні інформаційні системи повинні створюватися на основі інтерактивної (діалогової) технології спілкування і вимагати скрупульозних досліджень при впровадженні. Вони повинні передбачати можливість адаптації до конкретних вимог користувача та подальшого нарощування за рахунок введення додаткових функцій. І звісно повинні бути придатними для тривалого використання [1, с. 84].

Загалом, можна виділити декілька методів впровадження новітніх інформаційних технологій в діяльність менеджерів у сфері зовнішньоекономічної діяльності. До них можна віднести індивідуальні засоби обробки інформації та можливість доступу до потрібної інформації; засоби міжособистісного зв'язку, в тому числі і через комп'ютерну мережу; інформаційні системи менеджменту, які інтегрують можливості різнопрофільних програмних засобів для створення нової інформації та прийняття рішень з використанням елементів штучного інтелекту [2, с. 96].

Зважаючи на те, що використання інформаційних технологій, які стрімко розвиваються та оновлюються, підвищує ефективність діяльності менеджера у сфері ЗЕД, необхідно розробити якісно новий підхід до системної організації та здійснення підготовки фахівців з управління.

До інформаційних систем нового покоління належать системи підтримки прийняття рішень та інформаційні системи, побудовані на штучному інтелекті. Це інтерактивні комп'ютерні системи, які призначені для підтримки різних видів діяльності при прийнятті рішень. Дана система має безліч переваг і застосовується в усіх сферах управлінської діяльності підприємства, в тому числі і в його зовнішньоекономічній діяльності. Такі системи надають менеджеру допомогу у процесі прийняття рішень і забезпечують підтримку у всьому діапазоні контекстів задач. Вони підтримують і посилюють міркування та оцінку менеджера. Системи підтримки прийняття рішень виконують інтеграцію моделей і аналітичних методів із стандартним доступом до даних і вибіркою з них. Для надання допомоги при прийнятті рішень активується одна або декілька моделей. Вміст їх охоплює історію поточних і попередніх операцій, а також інформацію зовнішнього характеру та інформацію про середовище. Ці системи прості в роботі та побудовані за принципом інтерактивного рішення задач [2, с. 126].

До експертних систем можна віднести програмні засоби, що використовують експертні знання для забезпечення вискоєфективного рішення неформалізованих задач у вузькій предметній області. Типові експертні системи можуть включати бази даних, бази знань, розв'язувальник, підсистеми пояснень та інтерфейс користувача.

Експертні системи також використовуються в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю. Їх можна використовувати в прогнозуванні, плануванні, контролі, управлінні та навчанні. Наприклад, експертні системи вже застосовуються

в банківській справі, а саме в програмах аналізу інвестиційних проектів, стану валютного, грошового та фондового ринку, кредитоспроможності чи фінансового стану підприємств і банків [3, с. 8].

Процес створення експертних систем значно змінився за останні роки. Завдяки появі спеціальних інструментальних засобів побудови експертних систем перспективними напрямками в їх розвитку стало скорочення термінів та зменшення трудомісткості їх розробки.

Загалом, у підвищенні міжнародної конкурентоспроможності за умов посилення жорсткості конкурентної боротьби на світових ринках роль інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств значно зростає. А отже зростає значення розвитку інформаційних систем, їх вдосконалення та впровадження в діяльність менеджерів у сфері ЗЕД, що є невід'ємною складовою успішності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Одотюк І. В. Технологічна структура промисловості України і реалії та перспективи розвитку / І. В. Одотюк. – К.: НАН України, 2009. – 304 с.
2. Писаревська Т. А. Інформаційні системи в управлінні персоналом та економіки праці: навч.-метод. посіб. / Т. А. Писаревська, О. В. Городній. – К.: КНЕУ, 2006. – 284 с.
3. Смирнова В. В. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / В. В. Смирнова – Луганськ, 2006. – 19 с.
4. Шляга О. В. Інформаційне забезпечення системи управління машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / О. В. Шляга. – Запоріжжя, 2007. – 14 с.

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ ВНЗax

Красовская Н. А.

Керченский государственный морской технологический университет, Украина

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ ЭКОНОМИКИ В РАМКАХ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА

Характерной особенностью современного социально-экономического развития Украины является переход на новую модель развития. В условиях глобальной интеграции основной движущей силой становится конкуренция, как на внутреннем, так и на международных рынках. Под воздействием глобализации внутренняя среда современной экономической системы приобретает инновационный характер, отличительной характеристикой которого является постоянное новаторство в производстве, выпуск нового или модернизированного продукта, нового или усовершенствованного технологического процесса, используемого в практической деятельности (рис. 1).

Рис. 1. Структура инновационной среды

Основой инновационного пространства, обуславливающего эффективное взаимодействие всех звеньев инновационной среды, является специалист, способный грамотно использовать приобретенные знания, умения и навыки, творчески и креативно мыслить, принимать нестандартные решения, быть готовым к инновационной профессиональной деятельности.

Выбор инновационного типа развития обуславливает необходимость обеспечения направленности профессиональной подготовки на формирование готовности будущих специалистов, в особенности экономического профиля, к инновационной деятельности в условиях конкурентной среды.

В современном мире образование является одной из ведущих отраслей экономики. Стремясь совершенствовать качественную составляющую, Европейское образование претерпело масштабные преобразования, обеспечив, прежде всего, мобильность, современность и конкурентоспособность. Настоящая система высшего образования Украины требует существенной адаптации к формирующемуся единому образовательному пространству, значительное влияние на которое оказывает Болонский процесс, тем более, что реформы в отечественном образовании пока не получили своего отражения в конечных результатах развития страны, что обуславливает необходимость в преобразовании самой организации системы образования, в структуре и содержании учебного процесса на основе использования мирового опыта.

В рамках требований Болонского процесса, основными направлениями реформирования системы высшего образования являются: расширение мобильности; обеспечение трудоустройства; повышение конкурентоспособности и т. д. Модернизируя структуру и содержание образовательного процесса, нельзя не менять его технологию. При этом основным направлением является поиск таких методов, которые обеспечат формирование совершенно новых, отвечающих современным требованиям, профессиональных качеств будущих специалистов экономической среды.

Следует отметить, что подготовка квалифицированных специалистов в области экономики – сложный многоступенчатый процесс, требующий комплексного использования совокупности разнообразных форм и методов познания, в котором важное значение имеют как усвоение теоретических основ организации бизнеса, так и способность их практического применения для рационализации поведения участников экономической системы.

Одним из направлений качественных преобразований системы высшего экономического образования является внедрение инновационных методов обучения, представляющих собой синтез структурных методов образовательного процесса. Инструментарием реализации инновационных методов обучения, повышающих эффективность усвоения учебного материала, является внедрение в процесс обучения коучинга, тренинговых технологий и модераторских семинаров.

Применение инновационных методов как современных инструментов повышения эффективности обучения студентов-экономистов способствует не только закреплению теоретико-методологических знаний; но и практическому их использованию для осуществления рационального выбора при наличии ряда альтернатив; выработке навыков эффективной инновационной работы в условиях конкуренции; приобретения понимания у студентов особенностей функционирования участников рынка, стремящихся приумножить свой капитал.

Реализация данных методов будет способствовать формированию профессиональной, социальной и трудовой мобильности, профессиональных качеств специалиста в области экономики, отвечающих жестким требованиям конкуренции рынка труда, умеющих адаптироваться к быстроменяющейся внешней среде.

Внедрение инновационных методов обучения позволит получить обширные базовые знания, овладеть умением постоянно учиться и усваивать новые знания, а широкий экономический кругозор и приобретенные навыки инновационной профессиональной деятельности дадут хорошие возможности профессионального роста.

ЗМІСТ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

<i>Ажаман І. А.</i> Благоустрій населених пунктів України в контексті чинника міграційних процесів	3
<i>Бахчиванжи Л. А., Самокіш К. В.</i> Проблеми та шляхи застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в акціонерних товариствах аграрного сектора	6
<i>Бордюгова О. О.</i> Проблемні питання соціального забезпечення в Україні.....	9
<i>Давиденко Г. В.</i> Гармонізація стандартів України в міжнародній торгівлі	11
<i>Добреньков В. И., Исправникова Н. Р.</i> Современные проекты легитимизации собственности в России	14
<i>Зацепило А. І.</i> Підтримка виробників сільськогосподарської продукції в Україні та Бразилії.....	20
<i>Кшиш Л. М., Гавура О. П.</i> Приватизаційні процеси в Україні.....	22
<i>Клокар О. О.</i> Сільськогосподарська кооперація: стан і перспективи розвитку.....	25
<i>Красняк О. П.</i> Економічна сутність інтеграції та напрямки поглиблення інтеграційних процесів в Україні	28
<i>Пишк-Ковальська О. О., Розман Т. І.</i> Трансформаційні аспекти розвитку доступного житла в контексті інтеграційного вибору України.....	31
<i>Радіонова О. М.</i> Методологічні аспекти трансформації сфери зайнятості України	34

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

(підприємницька діяльність, маркетинг, облік, аудит, консалтинг)

<i>Балашова Р. І., Яська Я. О.</i> Корпоративна політика в діяльності туристичних центрів	37
<i>Васильцова Л. И., Александрова Н. А.</i> Векторы трансформации социальной защиты работников в рыночной экономике.....	39
<i>Джур О. Є., Сидоренко Д. О.</i> Стратегія машинобудівного підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України.....	43
<i>Живко З. Б., Тишко М. В., Кубіцький П.П.</i> Структурно-функціональна діагностика рівня економічної безпеки підприємства	45
<i>Кшиш Л. М., Бондарчук О. С., Підвальний В. В.</i> Аналіз активів підприємства на прикладі СТОВ «Росія»	49

<i>Козлова Е. В.</i> Направления повышения эффективности использования основных фондов предприятия, функционирующего в высококонкурентной среде.....	53
<i>Кочетова І. Ю.</i> Управління трансформацією підприємства: сутність та основні етапи.....	57
<i>Мамалига С. В., Захарчук І. С.</i> Сутність маркетингу	59
<i>Мисик В. М.</i> Особливості виконання туристичних формальностей в умовах здійснення експортно-імпортних операцій.....	62
<i>Попов А. С., Порхун А. Д.</i> Проблемы сертификации украинских товаров.....	65
<i>Севастьянов А. В.</i> Организационно-экономические инструменты обеспечения эффективности инвестиционной стратегии предприятия.....	69
<i>Сокіл Ю. Р.</i> Екологічна політика як чинник формування маркетингової стратегії промислового підприємства	79
<i>Станкевич А. А.</i> Тенденции развития виноградо-винодельческого комплекса АР Крым	82

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

<i>Джур О. Е, Хомич А. А., Лукашов М. А.</i> Развитие промышленности и экологические принципы рационального природопользования	85
--	----

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ЕКОНОМІЦІ

<i>Абушева А. А., Глухих И. Н.</i> Модели планирования деятельности в организационно-технических системах	88
<i>Вафин Э. Я.</i> Инновационная система анализа расходования средств на содержание органов ПФР	90
<i>Голоскоков К. П., Чиркова М. Ю.</i> Проблемы оценки экономической эффективности информационных систем	93
<i>Соловьева Е. А.</i> Развитие информационно-коммуникационных технологий в странах СНГ	96
<i>Яремко С. А., Панасюк М. А.</i> Оптимізація управління підприємством на основі новітніх інформаційних систем та технологій.....	98
<i>Яремко С. А., Рабей Н. Р.</i> Перспективні напрямки розвитку інформаційних систем в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.....	101

АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ ВНЗax

<i>Красовская Н. А.</i> Профессиональное становление будущих специалистов в области экономики в рамках Болонского процесса	105
--	-----

Наукове видання

Мови видання: українська, російська

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
IX Міжнародної науково-практичної конференції
«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ РЕФОРМИ В КОНТЕКСТІ
ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ»

Рівне · 21–22 листопада 2013 року

У двох томах

Том 1. Актуальні економічні та соціальні питання

*Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів*

Відповідальний редактор Біла К. О.
Технічний редактор Єнішко М. Г.
Оригінал-макет Єнішко М. Г.

Здано до друку 25.11.13. Підписано до друку 27.11.13.
Формат 60x84¹/₁₆. Спосіб друку – різнограф.
Ум. др. арк. 5,79. Тираж 100 пр. Зам. № 1113-02.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, вул. С. Ковалевської, 71а/90
Поштова адреса: Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, п/в 87, а/с 4402

тел. +38 (067) 972-90-71

www.confcontact.com
e-mail: conf@confcontact.com

